

Pražská vysoká škola psychosociálních studií

Potřeby dětských uprchlíků v Zařízení pro děti – cizince

Sociální práce se zaměřením na komunikaci a aplikovanou psychoterapii

Autor:

Bc. Monika Veselská, DiS.

Vedoucí magisterské práce:

Mgr. et Mgr. Michal Slaninka, Ph.D.

Praha 2017

Prague College of Psychosocial Studies

The Needs of Children Refugees in Facility for Children of Foreign Nationals

Social work with orientation to communication and applied psychotherapy

Author:

Bc. Monika Veselská, DiS.

The Diploma Thesis Work Supervisor:

Mgr. et Mgr. Michal Slaninka, Ph.D.

Praha 2017

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracovala samostatně a výhradně s užitím uvedených zdrojů.

V Praze dne 16.4. 2017

.....

Poděkování

Chtěla bych poděkovat svému vedoucímu diplomové práce Mgr. Michalovi Slaninkovi, PhD. za cenné připomínky a trpělivost při zpracování této práce.

Děkuji Mgr. Evě Petrákové za to, že mi umožnila kontakt se ZDC a Jitce Dohnalové za zpřístupnění informací o nezletilých bez doprovodu.

V neposlední řadě bych chtěla poděkovat respondentům a respondentkám za ochotu sdílet své prožívání a za souhlas se spoluprací na výzkumné části.

Anotace

Tato diplomová práce pojednává o nezletilých bez doprovodu na území ČR. Poukazuje na to, že se jedná o velice specifickou skupinu adolescentů, která potřebuje specifické zacházení. Práce mapuje potřeby dětských uprchlíků, kteří pocházejí z Asie a Afriky a jsou v Zařízení pro děti – cizince. Zaměřuje se na naplňování jejich potřeb a na to, co dětští uprchlíci v zařízení prožívají.

Teoretická část otevírá psychologická témata, která souvisejí s obdobím adolescence, do kterého nezletilí bez doprovodu spadají. Rovněž otevírá otázku emocí v souvislosti s adolescencí, ale i v souvislosti s afektivním prožíváním ze strany sociálního pracovníka k nezletilému bez doprovodu. Zabývá se antropologickými tématy v kontextu s danou problematikou. Dále práce mapuje sociální práci s nezletilými bez doprovodu.

Výsledky výzkumu poukazují na problematiku izolace i strachu v Zařízení pro děti – cizince. Dále se dotýká vzdělávání dětských uprchlíků a otevírá diskuzi na téma naplňování potřeb různorodého charakteru, které mají nezletilí bez doprovodu v tomto zařízení. Zároveň mapuje potřeby, které adolescenti pocítují stejně, například „pocit sounáležitosti“. Výzkumná část rovněž referuje o tom, že potřeby dětských uprchlíků nekorespondují s úsilím, které vynakládají sociální pracovníci, vychovatelé, tedy profesionálové, a že v Zařízení pro děti – cizince jsou značné rozdíly mezi pracovišti. Výzkum rovněž poukazuje na význam, který nezletilí přikládají správnému způsobu komunikace a důležitosti pro ně potřebných informací během pobytu v Zařízení pro děti – cizince.

Klíčová slova

adolescent, dětský uprchlík, emoce, identita, izolace, komunikace, nezletilý bez doprovodu, potřeby, sociální pracovník, Zařízení pro děti – cizince

Abstract

This diploma Thesis is about refugee children in the Czech republic. This work points out, that unaccompanied minors are very specific group who needs specific treatment. The Diploma outlines the needs of unaccompanied minors, who come from Asia and Africa and are in the Facility for children of foreigners. It focuses on meeting their needs and what the child refugees experience in this institution.

The theoretical part opens up the psychological issues that are related with the period of adolescence, to which the unaccompanied minor belong. It also opens up the question of emotions in connection with the adolescence, but also in connection with the affective experience of a social worker to a minor without an escort. It deals with anthropological topics in the context with the given topic. This work further maps the social work with unaccompanied minors.

The research part opens the question of isolation in the Facility for children of foreigners. Furthermore the diploma touches the issue of the education of children of refugees and opens up discussion on the topic of meeting the needs of diverse nature, which have unaccompanied minor in this institution. At the same time I map needs that adolescents experience as well, for example, "feeling belonging". The research section also reports on the fact that the needs of refugee children do not correspond with the efforts, which expanded social workers, educators, thus professionals, and that there are significant differences between the workplace in the Facility for children-foreigners. Research also shows us the importance of the correct method of communication with the unaccompanied minors and the importance of informing them during the stay in the Facility for children of foreigners.

Key words

adolescent, communication, emotion, Facility for Children of Foreign Nationals, identity, isolation, needs, refugee children, social worker, unaccompanied minors

Obsah

Úvod.....	9
1 TÉMA UPRCHLÍKŮ V PERSPEKTIVĚ SOCIÁLNÍ PRÁCE.....	11
1.1 Základy sociální práce s uprchlíky.....	13
1.2 Zařízení pro děti – cizince.....	15
1.3 Sociální práce v Zařízení pro děti – cizince.....	17
1.4 Nároky kladené na nezletilé bez doprovodu.....	19
1.5 Švédská recepce nezletilých bez doprovodu: Podporuje integraci?.....	22
2 ADOLESCENCE V KONTEXTU AFEKTIVNÍCH JEVŮ S DŮRAZEM NA KULTURNÍ ODLIŠNOSTI	25
2.1 Adolescence: most mezi dospělostí a dětstvím.....	25
2.2 Význam adolescence v současné společnosti.....	26
2.3 Adolescent: emoce a regulace emocí.....	28
2.3.1 Letmý vhled do regulace emocí.....	29
2.3.2 Emoce a regulace emocí u adolescentů v kontextu s kulturou.....	30
3 SOCIALIZACE V PERSPEKTIVĚ VÝVOJOVÝCH ZMĚN ADOLESCENTA.....	32
3.1 Význam socializace v adolescenci.....	32
3.2 Utváření identity jako hlavní vývojový úkol adolescence.....	33
3.2.1 Krize identity.....	35
3.3 Adolescence ve víru názorových teorií.....	36
3.4 Význam řeči a jazyka v souvislosti s učením.....	38
3.4.1 Koncepce vzdělávání dětských uprchlíků.....	39
3.4.2 Feuersteinova metoda.....	40
4 KULTURA A LIDSKÁ SITUACE.....	44
4.1 Porozumění kulturním odlišnostem.....	46
4.2 Motivace a potřeby.....	49
5 METODOLOGIE.....	56
5.1 Metodika výzkumu.....	56
5.1.1 Vlastní předporozumění problematice.....	57
5.2 Cíl výzkumu a osnova výzkumných otázek.....	57
5.3 Způsob sběru materiálu.....	59
5.4 Zpracování dat a jejich validita.....	60

5.5	Etika výzkumné sondy	61
5.6	Charakteristika respondentů	61
5.6.1	Osobní profil respondentů	62
6	VÝSLEDKY VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ.....	65
6.1	Analýza jednotlivých rozhovorů	65
6.2	Souhrnná analýza rozhovorů.....	80
6.2.1	Komparace respondentů z Afriky a respondentů z Asie	85
7	DISKUZE	86
	ZÁVĚR.....	90
	Seznam použité literatury	92
	Seznam použitých zkratk.....	96
	Seznam tabulek a popisu tabulek	97
	Seznam Příloh	98

Úvod

„Nejsem optimistou věřící, že tento svět je nejlepším ze všech světů. Nejsem ani pesimistou obávající se, že optimista má pravdu. Jsem člověkem, který má naději.“

Zygmunt Bauman

Nezletilí bez doprovodu, kterým bych ráda tuto práci věnovala, tvoří skupinu dětských uprchlíků, kteří opouštějí zemi původu bez dozoru rodičů. Tyto děti jsou díky svému věku, zranitelnosti, původu a životnímu příběhu ohroženou skupinou, která vyžaduje specifické zacházení. Problematika dětských uprchlíků je velmi komplikovanou záležitostí, kterou bychom vzhledem k jejich specifické situaci měli zkoumat, abychom mohli flexibilně reagovat na jejich potřeby. Proto jsem se rozhodla zmapovat jejich potřeby v českém prostředí, konkrétně v Zařízení pro děti – cizince a otevřít diskuzi na toto téma.

Má diplomová práce se zabývá uprchlickou otázkou obecně. Zmiňuje mimo jiné výsledky výzkumů ze zahraničí. Ale také otevírá psychologická témata, která souvisejí s obdobím adolescence, do kterého nezletilí bez doprovodu spadají. Rovněž otevírá otázku emocí v souvislosti s adolescencí, ale i v souvislosti s afektivním prožíváním ze strany sociálního pracovníka k nezletilému bez doprovodu. V mé diplomové práci rovněž zmiňuji nejen kulturní rozdíly, ale i to, co máme s jinými kulturami společné. Ve výzkumné části se soustředuji především na potřeby nezletilých bez doprovodu v Zařízení pro děti – cizince. Vedu polostrukturované rozhovory, které rozebírám pomocí interpretativní fenomenologické analýzy. Výsledky zaznamenávám do tabulek a následně popisuji a dále rozpracovávám v rámci diskuze.

Rovněž s úctou k tomuto tématu předkládám, že jsem v raném dětství zakusila to, co znamená být dětským uprchlíkem. Vzhledem k této mé zkušenosti, která byla v několika ohledech snazší, se domnívám, že k celému tomuto tématu mohu přistupovat mnohem citlivěji a empatictěji, což mi při výzkumu výrazně pomohlo.

V diplomové práci předkládám nejprve teorii a následně podávám vlastní výzkum. V teoretické části rozpracovávám čtyři témata. Prvním je téma uprchlíků v sociální perspektivě, kdy mapuji situaci kolem uprchlíků, potažmo dětských uprchlíků. Popisuji strukturu v Zařízení pro děti – cizince a následně i náplň sociální práce v této organizaci. Dále

zmiňuji nároky kladené na nezletilé bez doprovodu a závěrem se zmiňuji o jednom, po mém soudu velice relevantním zahraničním výzkumu.

V druhé části se zabývám adolescencí v kontextu afektivních jevů s důrazem na kulturní odlišnosti. Tato část rozpracovává i význam emocí. V hlavní části se soustřeďuji na emoce a regulace emocí adolescentů v kontextu s jinou kulturou. Rovněž přináším náhled na důležitost emocí v komunikaci, především však v životě.

Třetím tématem teoretické části je socializace v perspektivě vývojových změn adolescenta. V této části se soustředím na socializaci v adolescenci. Především se zabývám významem identity v období vývojových změn, které adolescence přináší. Vybírám některé vývojové teorie, které v práci rozebírám. Dále se v této části zabývám vzděláváním dětských uprchlíků a přináším některé zahraniční pohledy.

Posledním čtvrtým tématem teoretické části je kultura a lidská situace. V této části předkládám letmý antropologický pohled na naši přirozenost. Dále přináším zahraniční články, které se zabývají kulturní odlišností, a nakonec se zabývám motivací, potřebami a zdravým růstem člověka.

Výzkumnou část strukturuji do třech oblastí. V první oblasti se zabývám metodikou výzkumu, sběru a zpracování dat a charakteristikou respondentů. Hlavním výzkumným záměrem je hlouběji pochopit, jak nezletilí bez doprovodu prožívají svoji situaci, co potřebují a jak jsou jejich potřeby naplňovány. Dále mě zajímá, zda úsilí, které sociální pracovníci, vychovatelé, tedy profesionálové v Zařízení pro děti – cizince vynakládají, koresponduje s potřebami nezletilých bez doprovodu, co je pro nezletilé bez doprovodu významné (a proč) a jak přistupují k vlastnímu životu. Stanovuji tři výzkumné otázky: Jaké mají klienti ZDC potřeby? Jak klienti ZDC prožívají svoji současnou situaci? Jak jsou jejich potřeby naplňovány?

V druhé oblasti shrnuji výsledky výzkumu. Nejprve analyzuji jednotlivé rozhovory. Témata, která z těchto rozhovorů vyplývají, zaznamenávám do tabulek a ke každé tabulce přidávám popis.

Třetí oblastí je diskuze, ve které rozebírám zásadní témata, která vyvstávají ze souhrnné analýzy, respektive z vyhodnocení tabulek a jejich popisu. Na základě výše zmíněného vyplynula nová témata, která potřebují další rozpracování.

1 TÉMA UPRCHLÍKŮ V PERSPEKTIVĚ SOCIÁLNÍ PRÁCE

Úvod do problematiky

„Sociální práce je profesionální aktivita zaměřená na pomáhání jednotlivcům, skupinám či komunitám zlepšit nebo obnovit jejich schopnost sociálního fungování a na tvorbu společenských podmínek příznivých pro tento cíl“¹

Sociální práce s uprchlíky si vyžaduje rozsáhlé znalosti teoretických poznatků, a to především z psychologie, mezikulturní psychologie, antropologie, sociologie, pedagogiky, medicíny, práva a ekonomie. Dotýká se nejrůznějších oblastí. Cílovou skupinou mohou být cizinci, duševně nemocní, rodiny v rozvodu, umírající v hospici, uživatelé drog, oběti domácího násilí, bezdomovci, nezaměstnaní, staří lidé a další. Vzhledem k velikosti tématu, ze kterého vyplývají i rozsáhlé možnosti práce s klienty (cizinci), se ve své práci budu především soustředit na sociální práci s dětskými uprchlíky, respektive s nezletilými bez doprovodu (NBD) a na jejich potřeby.

Sociální práce s uprchlíky je soustředěna především na poskytování kvalitního sociálního poradenství. Sociální pracovník musí dobře znát české prostředí, příslušné zákony a právní předpisy, zároveň by měl znát některý ze světových jazyků a být seznámen s kulturou klienta. Znalost je určitým předpokladem, který vede k respektu k jinakosti. Jedině tak může vzniknout kvalitní vztah založený na důvěře, který zbavuje klienta nejistot. Ten se pak dokáže lépe vyrovnat s traumaty a je schopen zaujmout k sobě vlastní postoj.²

Sociální práce s uprchlíky – mimo jiné – vyžaduje správný způsob komunikace s ohledem na individualitu člověka, ale i na kulturu, ze které uprchlík pochází. Proto je zapotřebí při probíhajících interakcích mezi klientem uprchlíkem a sociálním pracovníkem na toto brát zřetel. Boroš³ uvádí, že v podstatě *„každý člověk je individualitou proto, že má*

1 MATOUŠEK, O. a kolektiv. *Základy sociální práce*. Praha: Portál, 2007, s. 34. ISBN 978-80-7367-331-4.

2 MATOUŠEK, O. *Sociální práce v praxi*. Praha: Portál, 2010. s. 333. ISBN 978-80-7367-818-0.

3 BOROŠ, J. *Úvod do psychologie*. Bratislava: Iris, 2002. s. 279. In FARKOVÁ, M. *Vybrané kapitoly z psychologie*. Praha: UJAK, 2008. s. 95. ISBN 978-80-86723-64-8.

zvláštní, jedinečné a neopakovatelné vlastnosti. Každý člověk je subjektem ve smyslu "já".⁴ Rovněž každá kultura má jedinečné myšlenky a vzorce chování. Proto se stává, že se lidem, pocházejícího z jiného kulturního prostředí, zdají podivné. Je však zapotřebí dosáhnout nezaujatého pohledu na život jiných kultur.⁵ Taktéž pokládám za důležité zmínit ještě další pohled, a to fenomén nevědomí. Ten může být zdrojem nápadů a tvořivosti, navíc v tomto nevědomí se nachází vrstva, jejíž obsah není specifický pro každého jednotlivce, nýbrž spojuje lidi jisté kultury. Tato vrstva je spjata s kulturními a náboženskými projevy člověka. Člověk myslí v jazyce a jedná v rámci společenství, ve kterém žije.⁶

Z mé praxe a zkušenosti vyplývá, že je důležité brát na zřetel právě kulturní rozdíly. Každý člověk si nese specifické rysy své vlastní kultury. O to silnější rozdíly mohou panovat mezi lidmi různých kultur, různých národností, různého vyznání, a právě to by si měl sociální pracovník uvědomovat a zohledňovat při práci s uprchlíky. Rovněž je třeba klást důraz na interakce, které probíhají mezi sociálním pracovníkem a jednotlivcem, rodinou, skupinou či komunitou. Jako důležitý vnímám specifický vztah mezi jednotlivcem, skupinou atd. a sociálním pracovníkem v rámci dané společnosti, tedy specifickou interakci, při které dochází ke vzájemnému prolnutí. K tomu může do značné míry přispět správný způsob komunikace ze strany sociálního pracovníka. Proto jsou pro práci sociálního pracovníka nutné kulturní, sociální, právní, psychologická a medicínská znalosti sociálního. Předpokládám, že to může přispět k efektivní a prospěšné sociální pomoci v krátkodobé i dlouhodobé perspektivě. K hlubšímu porozumění jednotlivých sociálních oblastí (např. na základě tematických celků) a ke specializaci sociálního pracovníka by mělo docházet i na těch nejnižších stupních vysokoškolského studia, včetně terciárního vzdělávání, která se tématu sociální práce věnují.

⁴ cit. dle BOROŠ, J. *Úvod do psychologie*. Bratislava: Iris, 2002. s. 279 . In FARKOVÁ, M. *Vybrané kapitoly z psychologie*. Praha: UJAK, 2008. s. 95. ISBN 978-80-86723-64-8.

⁵ GIDDENS, A. *Sociologie*. Praha: Argo, 2005. s. 38-39. ISBN 80-7203-124-4.

⁶ Tamtéž strana 73.

1.1 Základy sociální práce s uprchlíky

„Být obyvatelem uprchlického tábora znamená vyloučení ze světa, ve kterém žije zbytek lidstva. Utečenci jsou přebytkem, jsou okradeni o všechny rysy své identity kromě té, že jsou uprchlíci.“

Zygmunt Bauman

V této části nastíním základy sociální práce s uprchlíky v obecné rovině a v pozdější fázi se budu zabývat sociální prací především s dětskými uprchlíky – dětmi a mladistvými bez doprovodu. Rovněž znovu zmiňuji význam komunikace mezi sociálním pracovníkem a cizincem. Zdůrazňuji, jak je důležité, aby se pracovník orientoval v kulturních a sociálních rozdílnostech právě mezi různými kulturami a aby byl schopen těmto rozdílnostem porozumět.

Uprchlík má specifické právní postavení, které nalezneme v Úmluvě o právním postavení uprchlíka (Ženevská konvence) přijaté Valným shromážděním OSN roku 1951. Česká republika je touto úmluvou vázána. V České republice vymezuje status uprchlíka zákon č.325/1999 Sb., o azylu. Uprchlík nejprve podá oficiální žádost o udělení azylu a pokud se prokáže, že je strach z pronásledování v zemi původu oprávněný, stává se azylantem. Pokud azyl nedostane, stává se žadatel cizincem podle zákona č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců.⁷

O udělení statutu azylanta rozhoduje Odbor migrační a azylové politiky, který působí pod ministerstvem vnitra. V rámci služeb pro uprchlíky existují tři střediska:

- přijímací střediska – jsou určena k ověřování totožnosti cizinců a k provedení základní lékařské prohlídky,
- pobytová střediska - slouží pro žadatele o azyl – žadatel má možnost čerpat bezplatně bydlení, stravu a další služby,
- integrační azylová střediska – jsou určena těm, kterým byl udělen azyl – v těchto zařízeních se azylant seznamuje s jinou kulturou. Některé služby jsou hrazeny.⁸

Sociální pomoc a služby jsou uprchlíkům poskytovány po celou dobu azylové procedury,

⁷ MATOUŠEK, O. *Sociální práce v praxi*. Praha: Portál, 2010. s. 331- 332. ISBN 978-80-7367-818-0.

⁸ VRTÍŠKOVÁ, M. *Teorie a metody sociální práce*. Praha: Tribun, 2009. s. 71. ISBN 978-80-7399-877-6.

i po udělení azylu. Tato pomoc je poskytována jednak sociálními pracovníky ve státních zařízeních, jako jsou přijímací pobytová a integrační střediska, jednak i sociálními pracovníky nevládních organizací, které se touto skupinou zabývají, například OPU (Organizace pro pomoc uprchlíkům), PPI (Poradna pro integraci), SIMI (Sdružení pro integraci a migraci). Poskytování a zajišťování základních služeb sociálními pracovníky vyplývá ze zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách. Novým typem služby jsou multietnická centra. V těchto centrech se pořádají multikulturní večery, kde se klienti mohou vzájemně potkávat a mají zde možnost hovořit o své kultuře a poznávat zvyky naší kultury.⁹ Dostupnost sociálních služeb zajišťuje stát, respektive jeho sociální politika. Macek¹⁰ zdůrazňuje, že „*sociální politika musí pronikat veškerou politikou ať tzv. hospodářskou, ať tzv. kulturní, v politice hospodářské pak všechny její obory úpravy výroby i rozdělení statků, organizaci hospodářství soukromých i veřejných.*“¹¹ Jedině tak může být sociální politika především preventivní a zájmy jedinců mohou být uspokojovány způsobem trvale prospěšných celků.¹²

V sociální práci s uprchlíky lze využívat různých metod. Jde o souhrn postupů, které slouží ke stabilizaci a integraci cizince. Jedná se o sociální prevenci (zaměřenou na vznik negativních jevů), krizovou intervenci (řeší zátěžové situace), sociální intervenci (postupy zaměřené k dosažení změny) a sociální poradenství (informace o vzdělání, případné zaměstnání).¹³ Dále sem patří sociální poradenství pro ty cizince, na které se vztahuje mezinárodní ochrana, tedy uprchlíky. To zajišťuje individuální integrační plán, který vychází ze SIP (Státní integrační program). Klient uprchlík podepíše žádost o vstup do integračního programu. Tuto žádost schvaluje ministerstvo vnitra. Během jednoho roku může klient v rámci SIP čerpat určitý budget (na tlumočnicka, bydlení, cestovné, nostrifikaci apod.)

9 MATOUŠEK, O. *Sociální práce v praxi*. Prah : Portál, 2010. s. 333 a 340. ISBN 978-80-7367-818-0.

10 MACEK, J. *Základy sociální politiky*. In KREBS, V. a kol. *Sociální politika*. Praha: Wolter Kluver , 2010. s. 21. ISBN 978-80-7357-585-4.

11 cit. dle MACEK, J. *Základy sociální politiky*. In KREBS, V. a kol. *Sociální politika*. Praha: Wolter Kluver , 2010. s. 21. ISBN 978-80-7357-585-4.

12 Tamtéž strana 21.

13 MASLEN, J. a BRNULA, P. *Sociální práce s utečencami*. Bratislava: Sociálna práca, 2004. s.108. ISBN 80-89185-06-01.

a zdarma 400 hodin výuky českého jazyka.¹⁴ Vedle sociální pomoci je nutno zmínit význam bezplatného právního poradenství a psychologickou pomoc.

V uprchlické populaci je třeba se především soustředit na ženy, staré lidi, fyzicky i mentálně postižené lidi, oběti extrémního násilí a na děti a mladistvé bez doprovodu rodiče. Na druhou stranu někteří odborníci upozorňují, že naše „západní“ společnost nemůže určovat, která skupina si zaslouží větší pozornost.¹⁵

V další části mé práce se budu zabývat sociální prací v Zařízení pro děti – cizince, následně se chci zaměřit na nároky kladené na nezletilé bez doprovodu během jejich cesty do Evropy a posléze se budu zabývat specifickými potřebami adolescentů a na to, jak jsou tyto potřeby naplňovány sociální prací v daném zařízení, by mělo odhalovat potřeby nezletilých bez doprovodu a následně pak upravovat poskytovanou péči.

1.2 Zařízení pro děti – cizince

„Evropský program pro děti bez doprovodu (SCEP) nezletilé bez doprovodu jako děti mladší osmnácti let, které se nacházejí mimo svou zemi původu a jsou odděleny od obou rodičů nebo jejich zákonných zástupců, popřípadě jejich obvyklých pečovateli. Program SCEP ovšem zahrnuje i děti, které žijí se vzdálenými příbuznými a zdůrazňuje, že všechny tyto děti jsou odloučeny a mají nárok na mezinárodní pomoc a ochranu s využitím široké palety mezinárodních prostředků a prostředků jednotlivých států.“¹⁶

Zřízení pro děti cizince

Zařízení pro děti – cizince (ZDC) bylo zřízeno požadavkem Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy v roce 2003 a je v provozu od 15. 6. 2004. Jedná se o jediné zařízení

¹⁴ Poradna pro integraci. 18.11. 2016.

¹⁵ MATOUŠEK, O. *Sociální práce v praxi*. Praha: Portál, 2010. s. 333 a 340. ISBN 978-80-7367-818-0.

¹⁶ Nezletilý bez doprovodu. Organizace na pomoc uprchlíkům. *World Wide Web* [online]. ©2017, 12. 02.2017 [cit. 2017-02-012]. Dostupné z: <http://old.opu.cz/cz/co-nabizime/socialni-poradenstvi-a-integrace/nezletili-bez-doprovodu/>

tohoto typu v ČR. ZDC je příspěvkovou organizací. Zařízení je upravováno zákonem č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů. Tento zákon je v součinnosti s postupy všech odborných pracovníků.

Cílem tohoto zařízení je poskytovat komplexní péči. Zajišťuje vzdělání, výchovné aktivity, zdravotní péči, psychologickou, terapeutickou a sociálně právní péči, s cílem zajistit akutní potřeby a plnou integraci.

ZDC sestává ze tří částí: diagnostického ústavu (v diagnostickém ústavu se nachází základní škola), studentského oddělení a střediska výchovné péče. Diagnostický ústav, který se nachází v Praze na adrese Radlická 30, poskytuje reziduální služby. Je zde zajišťována 24 hodinová péče. Diagnostický pobyt trvá dle zákona 6-8 týdnů a je zde realizována diagnostika. Přijímá děti ve věku od 3 do 18 let. Zaměstnáno je devět denních a tři noční vychovatelé, zdravotnice, psycholog, etoped, sociální pracovníce, učitelé a vedoucí pracovníci. Výstupem jejich práce po ukončení diagnostiky je komplexní diagnostická zpráva, ve které jsou uvedena zjištění o osobnosti dítěte a navrhované individuální doporučení pro další práci s ním. V prostorách diagnostického ústavu se také nachází základní a diagnostická třída.

Další část zařízení tvoří Studentské oddělení, které se nachází na adrese Kupeckého 576, Praha 4 – Háje. Pracují zde čtyři vychovatelé na denních a nočních službách. V podstatě se jedná o internát, kam se umisťují nezletilí bez doprovodu, kteří jsou schopni se vzdělávat na českých školách. Je zde volnější režim a děti mají více volného času. Zde je realizována příprava na samostatný život a posléze výstup ze ZDC.

Na stejné adrese ZDC zřizuje Středisko výchovné péče. Toto středisko není primárně určeno pro děti cizince. Tato klientela je zde také zastoupena, neboť jiná střediska výchovné péče nemají vhodné podmínky - tlumočníky, speciální psychodiagnostické materiály a další.

K zařízení patří tréninkový byt, kde si klienti mohou osvojovat praktické dovednosti, které napomáhají k jejich osamostatnění. Po dovršení 18 let končí ústavní výchova a klienti

musí ze zařízení odejít. Pokud studují, mohou setrvat do 26 let.¹⁷

Hlavní problémy, se kterými se zařízení potýká jsou: motivace k integraci do české společnosti, určování věku nezletilého (nezletilí uvádějí fiktivní věk, aby získali výhody) a útky ze zařízení.¹⁸ To se děje dlouhodobě, protože tyto skutečnosti vycházejí ze zprávy již z roku 2010.

Z mé praxe vyplývá, že se stále nedaří tyto útky eliminovat. Dalšími negativními aspekty, které neblaze ovlivňují činnost zařízení, jsou nedostatečná znalost českého jazyka u klientů a jejich dlouhodobě nízký počet. V důsledku toho nezletilí dlouhodobě zůstávají v budově diagnostického ústavu, kde mají omezený režim, na místo toho, aby odcházeli na studijní oddělení dlouhodobých pobytů, kde mají volnější režim.

1.3 Sociální práce v Zařízení pro děti – cizince

Sociální pracovnice v ZDC je především spojnicí mezi nezletilým klientem a hostitelskou společností. Je kontaktem mezi klientem-uprchlíkem a OSPOD, ambasádou, policií, ministerstvy, nestátními organizacemi a jinými.

Průběh sociální práce v ZDC

Pokud se zjistí, že cizinec je nezletilý, dostává se automaticky do ZDC – na základě rozhodnutí soudu v součinnosti s OSPOD. Sociální pracovnice ZDC přijímá nezletilého bez doprovodu na základě předběžného opatření. Je prvním kontaktem mezi nezletilým klientem a ZDC. Klient dostane k podpisu uvítací dopis v rodném jazyce, ve kterém je obeznámen se svými právy a povinnostmi. V průběhu pobytu v zařízení sociální pracovnice vyřizuje především pobytové záležitosti. Vyřizuje oprávněnost k získání azylu. Pokud azyl klient získá, spadá pod zákon č. 325/1999 Sb., o azylu. Pokud azyl nezíská, má nezletilý ze zákona výjimku a má tak nárok na získání dlouhodobého pobytu, který upravuje zákon č. 326/1999

17 VARGOVÁ, M. *Význam zařízení pro děti-cizince při péči o nezletilé bez doprovodu se zaměřením na jejich integraci*. 2014. Magisterská práce. Brno. Masarykova univerzita. Fakulta sociálních studií. Vedoucí práce PhDr. Imrich Vašečka, PhD.

18 MVČR Evropská migrační síť. *Studie EMN o nezletilých bez doprovodu v České republice a statistické informace*. Praha: Kufir, 2010. s. 16. ISBN 978-80-254-8194-3.

Sb., o pobytu cizinců.

Dále sociální pracovnice zajišťuje kontakt mezi OSPOD a nezletilým klientem. Zákonným zástupcem, tedy opatrovníkem nezletilého klienta, je OSPOD, teno vztah je upravován zákonem č. 359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně dětí. V tomto ohledu sociální pracovnice vyřizuje administrativu s tímto spojenou, jako například hostitelskou péči, kdy dítě má možnost strávit víkend či prázdniny mimo zařízení v běžné rodině. Také vede sociální dokumentaci, kterou po odchodu dítěte ze zařízení archivuje. Dále spolupracuje s OPU a s jejich dobrovolníky, kteří do zařízení docházejí a pomáhají klientům v lepší orientaci v českém prostředí. V rámci zařízení je možnost šestitýdenního kurzu, který je přípravou na samostatný život. Týká se ubytování, zaměstnání, uzavírání manželství atp. Tento kurz vede sociální pracovnice, která klienta připravuje na zvládání nových situací. Kurz probíhá skupinově. Nicméně celá věc je dosti komplikovaná a rozporuplná, protože někteří pracovníci považují za lepší spíše individuální péči než tu skupinovou. Celou situaci ztěžuje neexistence dětského domova pro uprchlíky, které ale dříve fungovalo, ale bylo zavřeno pro nedostatek klientů.¹⁹

Článek Francesa Wrighta²⁰ popisuje obtíže sociální práce s mladými lidmi bez doprovodu, kteří žádají o azyl ve Velké Británii. Článek upozorňuje, že děti uprchlíci ve Spojeném království vnímají mezi legislativou a hodnotami uvnitř sociální práce určitý konflikt. Článek zdůrazňuje znepokojující zkušenosti, které nezletilí pocítují, když čelí deportaci. To, že děti nevědí, co se bude dít dál, jestli se vrátí zpět do své země či nikoliv, ať už chtějí nebo ne, značně ovlivňuje jejich informativní rozhodnutí. Děti uprchlíci by měly být informovány o celé situaci, například o tom, jaké jsou podmínky nuceného vyhoštění. Sociální pracovníci by měli jejich názory brát vážně. Dále by měli sociální pracovníci pracovat jako partneři nezletilých bez doprovodu, aby rozpoznali, co děti uprchlíci potřebují. Nutné jsou specializované služby, které by dětem měl být poskytovat multidisciplinární tým. Dále by

¹⁹ Na základě podnětu metodologických pokynů zařízení.

²⁰ Wright, F. Social Work Practice with Unaccompanied Asylum-Seeking Young People Facing Removal. 2014. In: British Journal of Social Work, volume 44, pages 1027-1044.

měly být poskytovány služby tlumočnické, charitativní, emigrační, právní, služby z oblasti sociální péče, vzdělávání a zdraví.²¹

1.4 Nároky kladené na nezletilé bez doprovodu

Dříve než se budu zabývat specifickými potřebami adolescentů, zmínila bych nároky, které jsou kladeny na nezletilé bez doprovodu, jejich náročné životní situace a v neposlední řadě i faktory, které pomáhají se s nimi vyrovnat.

„Existuje mnoho různých důvodů, proč nezletilí bez doprovodu vstupují a pobývají na území ČR samostatně. Například jdou napřed, aby se jako první z rodiny pokusili získat azyl, nebo naopak následují svoje rodiče, kteří již nelegálně v ČR či v jiném cílovém státě žijí. Mezi nejčastější důvody tak patří: nedostatek ochrany ze strany státu, rozpad rodiny, strach vyvolaný válečným konfliktem nebo chudoba. Nezletilí často přicházejí ze zemí, kde zuří válečný konflikt, kde jsou či mohou být ohroženi pronásledováním, či ze zemí, odkud je vyhnala bída a neveselé vyhlídky do budoucnosti. Tyto děti rodiče ztratily, nebo byly přímo rodiči na cestu vyslány. Rodiče tak učinili zpravidla proto, aby je ochránili před válečným konfliktem či pronásledováním, nebo proto, aby jejich děti v zahraničí pracovaly a usnadnily tak tíživou ekonomickou situaci rodiny.“²²

Ze studie EMN o nezletilých bez doprovodu v ČR dále vyplývá, že jsme především tranzitní zemí. Rovněž platí, že nezletilé děti pravděpodobně migrují v prostoru EU a nejsou nikým monitorovány, jsou tedy s velmi vysokou pravděpodobností oběťmi organizovaného zločinu jako je převaděčství, obchod s lidmi. Mohou být nuceny k prostituci a páčání další trestné činnosti. Velmi často se jedná o děti, které ze zařízení (ZDC) utíkají.²³ Studie organizace La Strada (organizace, která poskytuje pomoc obchodovaným a vykořisťovaným osobám) uvádí, že jedna žena ze sedmi dotazovaných (14%) zažila sexuální násilí před 15.

21 Wright, F. Social Work Practice with Unaccompanied Asylum-Seeking Young People Facing Removal. 2014. In: British Journal of Social Work, volume 44, pages 1027-1044.

22 MVČR Evropská migrační síť. Studie EMN o nezletilých bez doprovodu v České republice a statistické informace. Praha: Kufri, 2010. s. 37-38. ISBN 978-80-254-8194-3.

23 MVČR Evropská migrační síť. Studie EMN o nezletilých bez doprovodu v České republice a statistické informace. Praha: Kufri, 2010. s. 37-38. ISBN 978-80-254-8194-3.

rokem.²⁴

Neméně závažná je otázka uprchlických táborů, kde se může během pobytu vyvíjet táborový syndrom – kombinace pasivity, apatie, psychosomatických obtíží a agresivity.^{25 26} Ze všech zmíněných aspektů může vyplývat, že nezletilí bez doprovodu mohou být ohroženi syndromem CAN – poškození tělesného, duševního stavu i společenského stavu a vývoje dítěte.²⁷ Taktéž mohou být ohroženi posttraumatickou stresovou poruchou. Jedná se o reakci na traumatickou událost, která se může projevit později v opožděné reakci. Projevuje se četnými změnami na emoční, fyzické a sociální rovině.²⁸ Rovněž proces akulturace, přijímání nové kultury, může být příčinou rozvoje psychických obtíží a může dojít k tzv. kulturnímu šoku. V důsledku toho, že člověk musí opustit svou známou kulturu, setkává se s odlišnou stravou, jazykem, historií, dochází k narušení psychosociálních procesů a to má dopady na identitu jedince.²⁹ Na druhou stranu existuje schopnost člověka obstát v obtížných životních situacích a jeho odolnost vůči nárokům a požadavkům prostředí. Jde o podpůrné faktory, které přispívají k vyrovnávání zátěžové situace.

O jaké podpůrné faktory se jedná?

Jedná se o resilienci, tedy určitou predispozici odolnosti vůči zátěži a nepříznivým okolnostem neboli schopnost obstát v obtížných životních situacích. Jde o dynamický proces, který se utváří od raného dětství. Na tento proces mají vliv rizika a omezení, ale také silné

24 ZIMMERMAN, C. a M. HOSAIN et al. *Stolen Smiles-.The physical and psychological health consequences of women and adolescents trafficked in Europe*. London: The London School of Hygien and Tropical Medicine. 2006. s. 26.

25 MATOUŠEK, O. *Sociální práce v praxi*. Praha: Portál, 2010. s. 339. ISBN 978-80-7367-818-0.

26 VÁGNEROVÁ, M. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. Praha: Portál, 2008. s. 665. ISBN 978-80-7367-414-4.

27 VÁGNEROVÁ, M. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. Praha: Portál, 2008. 593 s. ISBN 978-80-7367-414-4.

28 VODÁČKOVÁ, D. *Krizová intervence*. Praha: Portál, 2012. s. 36. ISBN 978-80-262-0212-7.

29 ROTHFUZ, J. et al. *Migrace: Možnosti a problémy související s integrací*. In DVOŘÁKOVÁ, J. et al. *Metody sociální práce s imigranty, azylanty a jejich dětmi*. Praha: Triton, 2008. ISBN 978-80-7387-097-3.

pozitivní vlivy (protektivní faktory), se kterými se dítě setkává během svého vývoje.³⁰ Dalším důležitým podpurným faktorem je sociální opora a vzdělání, které ovlivňuje přístup k řešení problémů. Bez významu nejsou ani osobnostní vlastnosti a copingové strategie. Při zátěži, která je spojená s imigranty, se ukázaly jako nejdůležitější schopnost sebekontroly, otevřenost, schopnost udržet si emoční vztahy a altruistický postoj.³¹

Na druhé straně spektra se můžeme setkat s mládeží, která se staví proti evropské kultuře. Nechtějí přijmout jinou kulturu, protože jsou přesvědčeni, že ničí jejich identitu. Někteří z nich mohou přetavit svoji segregaci v projevy násilí a sociální zatrpklost, jiní se uzavírají v komunitě.³²

V sociální práci se pracuje s různými přístupy, které vycházejí z různých teorií a mohou napomoci ke snadnější integraci či k absenci sociálního vyloučení. Mezi takové, které by se mohly uplatnit při práci s dětskými uprchlíky, například patří:

- antiopresivní přístup – jedná se o přístup, který reaguje na systémové znevýhodňování určitých skupin; navrhuje řešení těchto situací a prosazuje aktivní účast těch, kterých se věc týká; prosazuje rovnost, spravedlnost a spoluúčast,
- sociálněekologický přístup – umožňuje sociálním pracovníkům i klientům držet souběžnou pozornost na člověka i na prostředí a také na jejich vzájemný vztah. Sociálněekologická perspektiva v sociální práci se tedy soustředí na otázky vztahu člověka (celek, systém) a spojitosti k jeho prostředí. Tento model rozlišuje mikrosystémy např. rodina, mezosystémy např. vztahy dítěte mezi domovem, školou a makrosystémy (např. stát), které jsou do prostředí zanořeny a mezi těmito prostředím existují vztahy; rovněž pokud se vyskytují při transakci mezi člověkem a prostředím poruchy, je nutné najít rovnováhu a k tomu pomáhá nástroj PIE (sběr dat, shromažďování dat a třídění dat); technikami jsou genogram a ekomapa,

30 ŠOLCOVÁ, I. Vývoj resilience v dětství a dospělosti. In CIMRMANOVÁ, T. a kol. Krize a význam pomáhajících prvního kontaktu. Praha: Karolinum, 2013. s. 25. ISBN 978-80-246-2205-7.

31 VÁGNEROVÁ, M. Psychopatologie pro pomáhající profese. Praha: Portál, 2008. s. 664. ISBN 978-80-7367-414-4.

32 KEPEL, G. Válka v srdci islámu. Praha: Karolinum, 2006. s. 219. ISBN 80-246-1217-8.

- sociálněpsychologický přístup – přístup klade důraz na to, jak se mezi lidmi vytvářejí vztahy a jak jsou modifikovány v různých sociálních situacích; probírat otázky identity, skupinového chování, stigmatizace, teritoriality; patří sem i teorie rolí, která předpokládá, že lidé zaujímají v sociální struktuře společnosti různé pozice.³³

1.5 Švédská recepce nezletilých bez doprovodu: podporuje integraci?

V roce 2016 proběhl ve Švédsku výzkum autorů Wimeliuse, Erikssona, Isakssona a Ghazinoura³⁴, kteří se zabývali analýzou dětí uprchlíků a jejich integrací ve Švédsku. Základní argument je, že aktéři, což v tomto výzkumu byli různí lidé, kteří se zabývají integrací cizinců na různých úrovních (tedy profesionálové), o sobě navzájem nevědí a to ani na politické úrovni (na úrovni makrosystému) a že, ačkoliv je mnoho aktérů, chybí ucelený přístup, a to vede k segregaci. Chybí propojení mezi mikrosystémem (rodina), mezosystémem (vztahy dítěte mezi domovem, školou atd.) a makrosystémem (stát). Dále že není způsob, jak hodnotit práci aktérů-profesionálů. Rovněž píše o tom, že není jasné, čeho se má dosáhnout v dlouhodobém horizontu. Teorie sociálněekologického systému může být problematická, protože jednotlivé systémy jsou uzavřené a může vznikat strukturální separace.

Ukazuje se, že základem toho, jak se dítě zapojuje do společnosti, je rodinné zázemí a u dětských uprchlíků jsou to profesionálové právě na mezo úrovni, kteří dětem rodinu nahrazují. Rodina je nahrazena profesionály. Spojení mezi dospělými je zásadní pro vytváření soudržného prostředí. Výzkum ukazuje, že spolupráce, která měla za cíl pomoc, neměla jasně vydělené zájmy (nebylo to systematické) a ani terénní pracovníci nebyli schopni uplatňovat manažerské úkoly. Dalším nedostatkem bylo, že nebyl problém v tom, že by děti neuměly komunikovat, ale že chyběla vize v dlouhodobém měřítku.

³³ MATOUŠEK, O. a kolektiv. Základy sociální práce. Praha: Portál, 2007. s. 216-270. ISBN 978-80-7367-331-4.

³⁴ WIMELIUS, E., ERIKSON, M., ISAKSON, a GHAZINOUR, M. Swedish Reception of Unaccompanied Refugee Childre : Promoting Integration. 2016. Dordrecht: Springer Science Business Media.

Aktéři (profesionálové) pracují jen v rámci svých systémů. Dochází tak k izolovaným ostrůvkům na místo toho, aby systémy byly propojené. Děti uprchlíci jsou na druhém stupni v zařízeních izolované, a to je počátečním bodem ke strukturálnímu vydělování a segregaci.

Dalším problematickým aspektem je to, jakým způsobem se o integraci diskutuje a také to, v jakých pojmech se o integraci hovoří. Celou věc komplikuje fakt, že slovo multikulturalismus nabylo pejorativního významu a uprchlická krize se stala velkým tématem ve švédské politice.

Poslední problémem je nepřítomnost systematického hodnocení – reflexe řešení. Aktéři (profesionálové) se cítili, jako by pracovali naslepo: nevěděli, jestli to, co dělají, je skutečně ta nejlepší možná varianta, neměli zpětnou vazbu. Co se stalo těm dospělým, kteří odešli ze systému? Byli schopni se začlenit? Pracovali nebo studovali? Přestěhovali se do jiných částí Švédska? Dokázali si udělat přátele a založit rodinu? Jaký byl vztah mezi úsilím aktérů na úrovni recepce a tím, jaký mají děti život dnes (jak to dopadlo)? Z výzkumu tedy vyplývá, že pracovníci kvůli špatně nastavenému „systému“ nevěděli téměř nic o tom, co se s dětskými uprchlíky stalo a jak vlastně dopadly a jaké jsou tedy výsledky jejich práce.³⁵

Z mé praxe a zkušeností vyplývá, že děti a mladiství bez doprovodu jsou nejohroženější skupinou a měla by se jim věnovat zvláštní pozornost, a to protože z hlediska vývojové psychologie překonávají a prožívají zásadní změny, které jsou základem pro jejich další vývoj, především pak pro vývoj jejich identity. Velkou roli rovněž hrají i zkušenosti, jež získávají během cesty do Evropy, a jejich rané životní zkušenosti v zemi původu. Mnohdy se jedná o děti sexuálně či jinak zneužívané. Dalším aspektem je, že některé dívky jsou v Africe proklety místním šamanem. Pod hrozbou smrti nesmějí promluvit o tom, co prožily. Proto je nutné přizvat šamana, aby je odklel a ony mohly promluvit. V tomto ohledu je důležité přihlížet na určitá specifika při sociální práci s uprchlíky. Časté jsou i posttraumatické stresové poruchy a pocity spojené s kulturním šokem. Proto se domnívám, že práce s dětskými uprchlíky si zaslouží speciální péči ve specializovaném pracovišti, kde bude brán velký zřetel na rozdílnost mezi kulturou, ze které dítě pochází, a kulturou, do které přichází, a zároveň kladen důraz na to, co mají obě kultury podobné či stejné a mluvit o tom. Dále je třeba klást

35 WIMELIUS, E., ERIKSON, M., ISAKSON, GHAZINOUR, M. Swedish Reception of Unaccompanied Refugee Childre : Promoting Integration. 2016. Dordrecht: Springer Science Business Media.

důraz na flexibilitu zařízení, aby bylo schopno rychle reagovat na měnící se situaci v uprchlické krizi a brát ohled na velmi složitou životní situaci dětských uprchlíků, A to nejen ve krátkodobém horizontu, ale především v dlouhodobém horizontu.

Dále se domnívám a zároveň z této kapitoly vyplývá, že vzhledem k tomu, že jsme zemí spíše tranzitní, bychom měli brát v úvahu jiné uspořádání Zařízení pro děti – cizince. Dle mého soudu je třeba se více soustředit na výuku českého jazyka právě u nezletilých bez doprovodu. Rovněž platí také to, že některé naše „západní“ diagnostické a jiné postupy nemusí být platné v jiné kultuře. Jako zásadní vnímám otázku nároků, které jsou kladeny na nezletilého bez doprovodu. Je zřejmé, že děti uprchlíci, kteří přicházejí do zařízení jsou velice ohroženou skupinou, a tudíž potřebují specifické zacházení. Když k tomu připočteme, že se převážně nacházejí i ve velmi emočně náročném období svého vývoje, je zapotřebí k nim přistupovat s veškerou vážností, laskavostí a respektem k jinakosti. Na druhou stranu je potřeba brát v úvahu i určitá rizika, jako třeba projevy násilí ze strany nezletilých, které mohou, ale i nemusí souviset s jejich neutěšenou situací. Pokládat otázky, které budou otevírat diskuzi o možnostech a rizicích multikulturalismu³⁶, je dalším důležitým faktorem, který může přispět ke zvládnutí této složité situace.

36 Multikulturalismus je myšlenkový a politický proud, který reaguje na situaci vzniklou soužitím několika kultur. Věří, že v jednom státě mohou žít pohromadě jednotlivci a skupiny rozdílné kultury, náboženského vyznání, rasy, s jinými hodnotami, vzájemně si rozumět a učit se od sebe.

2 ADOLESCENCE V KONTEXTU AFEKTIVNÍCH JEVŮ S DŮRAZEM NA KULTURNÍ ODLIŠNOSTI

Z první kapitoly jsme se dozvěděli, že nezletilí bez doprovodu mohou být ohroženou skupinou a potřebují speciální zacházení. Proto v této kapitole přidám další možné aspekty ne/vhodného zacházení s touto cílovou skupinou. Soustředím se obecně na specifika adolescence s akcentem na jejich regulaci emocí a zároveň to budu dávat do souvislosti s jinou kulturou.

2.1 Adolescence: most mezi dospělostí a dětstvím

Macek³⁷ 1999 uvádí, že „*termín adolescence je odvozen z latinského slovesa *adolescere* (*dorůstat, dospívat, mohutnět*).“³⁸ V českém jazyce se používá pojem „adolescent“ v psychologii. V lékařských vědách se toto označení zaměňuje za označení „dorost“ či „dospívající“ a v sociologii se používá širší pojem „mládež“.³⁹*

Adolescentem je označován mladý člověk zhruba od 15 do 22 let věku. V základním biologickém smyslu je spojována s plnou reprodukční zralostí a dokončením tělesného růstu. Dalšími důležitými kritérii jsou dosažení osobní autonomie (kritérium psychologické), přijetí role dospělého (kritérium sociologické) a ukončení vzdělání a získání profesní kvalifikace (kritérium pedagogické).⁴⁰ Rovněž průběh psychických a sociálních změn v dospívání je ovlivněn celou řadou dalších faktorů. Změny, které jsou spojené s pohlavním zráním, mají vliv na hormonální pochody v těle, které působí na nervový systém. V důsledku toho pak mladistvý sleduje změny na svém těle a změny v přístupu dospělého k němu. Adolescent reaguje tím, že touží po dospělém postavení a zároveň propadá nejistotě, popřípadě úzkosti. Taktéž se může u adolescentů projevovat určitá nestálost a nepředvídatelnost reakcí a postojů. Navíc se k tomu může připojit snížení koncentrace, zvýšená unavitelnost a zhoršení spánku nebo poruchy chuti k jídlu. Mnozí dospívající těmto změnám nerozumí a úzkostlivě

³⁷ MACEK, A. *Adolescence*. Praha: Portál, 1999. ISBN 80-7178-348-X.

³⁸ MACEK, A. *Adolescence*. Praha: Portál, 1999. s. 11. ISBN 80-7178-348-X.

³⁹ Tamtéž strana 25.

⁴⁰ Tamtéž strana 11.

přemýšlejí o svých niterných pochodech a vnitřních konfliktech a utíkají do svého soukromého citového světa nebo denního snění. Podle Langmeier, Krejčířová⁴¹ u dospívajících převládá konfliktnost a nevyrovnanost. Novější práce tuto charakteristiku potvrdily jen z části. Kulturně antropologické studie Meadové z roku 1953 popisují dospívání dívky ve společnosti Mannů jako období nudné, bez krizí, bez bouřlivosti, nezajímavé a spíše omezeného vývoje osobnosti.⁴² Taktéž i mnozí adolescenti moderní společnosti popisují, že si s rodiči spíše rozumí a ti, kteří se zmiňují o konfliktech a sporech s rodiči, je často měli už v dětství.⁴³

Dále u mnohých adolescentů může existovat určitý nesoulad mezi změnami somatickými, psychickými a sociálními. Na jedné straně mnohé děti nevykazují žádné pohlavní zrání, a přitom začínají myslet abstraktně, a proto začínají být také kritické vůči sobě a druhým. Naopak jiní dospívající, u nichž už začalo pohlavní dozrávání, se ještě stále chovají emočně, intelektuálně a sociálně dětinsky.⁴⁴

2.2 Význam adolescence v současné společnosti

Adolescence má v moderní společnosti zvláštní význam. Má svůj sociální, zdravotní, kulturní, ekonomický a pedagogický rozměr. Rovněž má sociální význam a subjektivní hodnotu pro ty, kterých se to bezprostředně týká a také pro ty, které toto období mají za sebou, či je teprve potká.⁴⁵ Tento význam má adolescence primárně v rozvinutých evropských a amerických zemích. Především v těchto rozvinutých kulturách došlo k urychlení dospívání a zrychlení i celkového růstu tzv. sekulární akceleraci.⁴⁶⁴⁷ Většina výzkumu, která se zabývala

41 LANGMEMIER, J. a KREJČÍŘOVÁ, D. Vývojová psychologie. Praha: Grada, 2006. s. 147. ISBN 978-80-247-1284-0.

42 LANGMEMIER, J. a KREJČÍŘOVÁ, D. Vývojová psychologie. Praha: Grada, 2006. s. 147. ISBN 978-80-247-1284-0.

43 MACEK, A. Adolescence. Praha: Portál, 1999. 19 s. ISBN 80-7178-348-X.

44 LANGMEMIER, J. a KREJČÍŘOVÁ, D. Vývojová psychologie. Praha: Grada, 2006. s. 143. ISBN 978-80-247-1284-0.

45 MACEK, A. Adolescence. Praha: Portál, 1999. 15 s. ISBN 80-7178-348-X.

46 LANGMEMIER, J. a KREJČÍŘOVÁ, D. Vývojová psychologie. Praha: Grada, 2006. s. 144. ISBN 978-80-247-1284-0.

sekulární akcelerací, sahá do minulého století. Například Krejčířová, Langmeier⁴⁸ uvádějí výzkum Leuschkeho a Simonsové, v oblasti emočního vývoje ukazuje, že nejvíc výbušnosti a vzdorovitosti udávali dospívající v roce 1926 mezi svým 13.-14. rokem, avšak v roce 1959 již mezi 10.-12. rokem. Rovněž podle Macek či Krejčířová, Langmeier^{49,50} výzkumy ukazují, že sekulární akcelerace přinesla rychlejší začátek tělesného a duševního dospívání. To znamená, že se prodlužuje doba, která umožňuje adolescentovi dokončit plný rozvoj všech jeho potencií. Langmeier, Krejčířová⁵¹ 2006 uvádějí, že „*dospívání se tak stále rozšiřuje oběma směry, zkracuje se doba dětství a oddaluje nástup plné dospělosti*“.⁵² Následně předkládám letný pohled do historie a uvádím důvody, které vnesly sekulární akceleraci do moderní společnosti. Důvody, proč se adolescence začala zvýrazňovat v ontogenetickém vývoji člověka, jsou především velké sociální změny, které nastaly po rozpadu feudální společnosti, tedy s nástupem kapitalismu. Došlo k jinému uspořádání společnosti, na které měla vliv urbanizace, migrace obyvatelstva, potřeba volné a kvalifikované pracovní síly a oddělení života v rodině od pracovní části a přineslo řadu sociálně psychických důsledků. Ve druhé polovině 20. století došlo především k separaci jednotlivých generací a výchova a vzdělání byly především chápány jako příprava na povolání. Život dospělých se postupně oddělil od života dětí, tím začalo mít období adolescence svůj specifický význam v etapě životního cyklu člověka. Rozvoj moderních společností postavil před adolescenty nelehký úkol, jak porozumět jejich vlastnímu individuálnímu vývoji a zároveň, jak ho zvládnout.⁵³ Taktéž je potřeba porozumět tomu, že dodnes jsou některé přírodní kultury založeny na komunitním uspořádání a že přechod od dětství do dospělosti probíhá velmi rychle a je založen na učení nápodobou za přímé účasti dospělých. Jde o různé rituály spojené s pohlavním dozráváním a přijetím nové role. V některých kulturách jsou konzistentně a jasně stanovené hodnoty

47 FARKOVÁ, M., Vybrané kapitoly z psychologie. Praha: UJAK, 2008. s. 185. ISBN 978-80-86723-64-8.

48 LANGMEMIER, J. a KREJČÍŘOVÁ, D. *Vývojová psychologie*. Praha: Grada, 2006. s. 147. ISBN 978-80-247-1284-0.

49 MACEK, A. *Adolescence*. Praha: Portál, 1999. ISBN 80-7178-348-X.

50 LANGMEMIER, J. a KREJČÍŘOVÁ, D. *Vývojová psychologie*. Praha: Grada, 2006. ISBN 978-80-247-1284-0.

51 LANGMEMIER, J. a KREJČÍŘOVÁ, D. *Vývojová psychologie*. Praha: Grada, 2006. s. 186. ISBN 978-80-247-1284-0.

52 Tamtéž strana 186.

53 MACEK, A. *Adolescence*. Praha: Portál, 1999. s. 14-15. ISBN 80-7178-348-X.

(soubor pracovních a rodičovských rolí), které určuje komunita, což usnadňuje proces adaptace na život v dospělosti. Na druhou stranu osobnostní rozvoj je ohraničen zájmy, pravidly atd., které určuje komunita. Zpravidla skupinová sounáležitost má větší význam než individualita a jedinečnost.⁵⁴ Neméně významný vliv na průběh dospívání mají specifické kulturní a společenské podmínky, především hodnoty, tradice a normy konkrétní společnosti či komunity a taktéž styl výchovy.⁵⁵

2.3 Adolescent:emoce a regulace emocí

Je to srdce čím vidíme správně; to nejpodstatnější zůstává našemu oku skryto.

Antoine De Saint-Exupéry, Malý princ

K čemu jsou nám emoce?

Naše emoce nám umožňují zvládat situace, které jsou pro nás životně důležité až tak, že nenecháváme řešení pouze na intelektu. Jedná se například o bolestnou ztrátu, nebezpečí, vytrvalé směřování k cíli navzdory obtížím, vytváření partnerského vztahu, budování rodin, vlastně domova. Každá emoce se projevuje pohnutkou k určitému jednání a zaměřuje naši pozornost směrem k tomu, co se nám v minulosti při zvládnutí problémů v lidské existenci osvědčilo. Tím, že se neustále opakovaly tyto situace – v průběhu evoluce – vzrostl význam citové výbavy a došlo k jejímu zakódování do nervové soustavy v podobě automatických sklonů lidské povahy. Pohled na lidskou podstatu by byl bez porozumění citové stránky smutný a nedostatečný. Ze zkušenosti víme, že v momentě, kdy dojde ke skutečnému rozhodování a jednání, mají city stejnou váhu jako myšlenky a mnohdy i větší.⁵⁶ Goleman⁵⁷ 2011 uvádí: „*ať už k užitku nebo ke škodě věci všichni víme, že když převládne emoce, inteligence toho moc nezmůže.*“⁵⁸

⁵⁴ MACEK, A. *Adolescence*. Praha: Portál, 1999. s. 14. ISBN 80-7178-348-X.

⁵⁵ Tamtéž strana 19.

⁵⁶ GOLEMAN, D. *Emoční inteligence*. Praha: Metafora, 2011. ISBN 978-80-7359-334-6.

⁵⁷ GOLEMAN, D. *Emoční inteligence*. Praha: Metafora, 2011. 13 s. ISBN 978-80-7359-334-6.

⁵⁸ Tamtéž strana 14.

2.3.1 Letmý vhled do regulace emocí

Regulace emocí v sobě obsahuje složku vnější (sociální a sociokulturní) a vnitřní (dědičnost). Dále je potřeba přihlédnout k faktorům, které regulaci během vývoje sytí. Jedná se o faktory biologické (dozrávání frontálních laloků, hormonální proměnné), psychické (temperament) a socio-kulturní (socializace, kulturní normy). Dále máme celou řadu možností a strategií, jak emoce regulovat. Mezi nejvýznamnější patří behaviorální (simulace výrazu v obličeji, ventilace emocí, relaxace, pohyb), kognitivní, motivační (přehodnocení afektivní situace nebo cílů, přemítání o problému, sebeobviňování), sociální (sociální opora) a jiné.⁵⁹ Poláčková Šolcová⁶⁰ 2012 tedy uvádí, že „*regulace emocí se vztahuje k procesům, s jejichž pomocí ovlivňujeme jaké emoce máme, jak je prožíváme a vůči komu, za jakých okolností a jakým způsobem je projevujeme.*“⁶¹ Otázky, jak regulovat svoje emoce, tady byly již od starověku, ale až romantismus přináší oživení a otevřenost k projevování emocí. Později na konci 19. století vzniká nová věda – psychologie, která naplnila všechny svoje síly na studium měřitelných kognitivních procesů. Afektivní procesy stály na okraji zájmu psychologie. I přes soustředěnost psychologie spíše na kognici se objevují významné teorie spjaté s emocemi. Poláčková Šolcová⁶² uvádí, že centrem zájmu o emoce byl Sigmund Freud, který se zabýval regulací emocí ve smyslu potlačovaných silných prožitkově negativních emocí. Za další významné centrum lze považovat koncepci stresu a copingu.

Poláčková Šolcová⁶³ píše, že posledním důležitým aspektem je teorie citové vazby (attachment) Bowlbyho, který dává do souvislosti regulaci emocí v interakci pečovatele

59 POLÁČKOVÁ ŠOLCOVÁ, I. *Regulace emocí v perspektivě vývoje, zdraví a kultury jedince*. 2012. Disertační práce. Praha. Univerzita Karlova. Filosofická fakulta. Katedra Sociální psychologie. Vedoucí práce PhDr. Ivo Slaměník, CSc.

60 POLÁČKOVÁ ŠOLCOVÁ, I. *Regulace emocí v perspektivě vývoje, zdraví a kultury jedince*. 2012. s. 11. Disertační práce. Praha. Univerzita Karlova. Filosofická fakulta. Katedra Sociální psychologie. Vedoucí práce PhDr. Ivo Slaměník, CSc.

61 Tamtéž. strana 11-13.

62 POLÁČKOVÁ ŠOLCOVÁ, I. *Regulace emocí v perspektivě vývoje, zdraví a kultury jedince*. 2012. s. 11-13. Disertační práce. Praha. Univerzita Karlova. Filosofická fakulta. Katedra Sociální psychologie. Vedoucí práce PhDr. Ivo Slaměník, CSc.

63 Tamtéž strana 11-13.

s dítětem. Z toho lze vyvodit, že to, jakým způsobem se v raném dětství vztahuje matka (pečovatel) k dítěti, ovlivňuje jeho další vývoj. Rodičovská práce s emocemi dítěte ovlivňuje např. attachment. Matky proaktivní své děti uklidňují a chovají dříve, než se rozzlobí a to vede v dospělosti spíše ke kolektivním vztahům. Zatímco matky reaktivní reagují až na vzniklou emoci, to odpovídá spíše individualistickým tendencím.⁶⁴

2.3.2 Emoce a regulace emocí u adolescentů v kontextu s kulturou

V průběhu adolescence dochází k dramatickým změnám. Je to období kognitivních a fyziologických změn. Zvláštní význam mají emoce a city, které souvisí s erotickou sférou života.⁶⁵ Významnou roli v období adolescence hraje stabilní zázemí (rodina), které dítěti a mladistvému poskytuje zdroj jistoty, bezpečí a útočiště. Čím hlubší a jistější jsou vztahy mezi adolescentem a rodičem, tím je proces emancipace snadnější.⁶⁶ Průběh puberty nemusí být nutně bouřlivý. Záleží na individuálně typologických rozdílech, které převládají nad věkovými a svůj význam mají kulturní a sociální faktory a styl výchovy.⁶⁷ V podstatě jde o období, ve kterém adolescent reviduje svoji identitu, ve kterém dochází ke změně statutu a k pohlavnímu dospívání. Zvolna přichází schopnost abstraktního myšlení, která umožňuje přemýšlet o sobě a o druhých jinak než doposud. S nově rodícím se sebepojetím adolescenti prožívají strach mnohem intenzivněji. Rovněž jsou více citliví na to, co si o jejich nové podobě myslí ostatní a také na to, jestli jsou přijímáni. Nacházejí se v období, kdy jsou jednou považovány za děti a podruhé za dospělé. Objevuje se silná touha po přijetí a opoře, a to je spjato se zranitelností vůči kritice či odmítání. Rozkolísanost sebepojetí může vést k přehnané sebedůvěře. Dosažení a ovládnutí schopnosti regulovat emoce je v tomto období významné, ale zároveň pro adolescenta velmi složité. To, že adolescent není schopen regulovat svoje

64 POLÁČKOVÁ ŠOLCOVÁ, I. *Regulace emocí v perspektivě vývoje, zdraví a kultury jedince*. 2012. s. 11-13. Disertační práce. Praha. Univerzita Karlova. Filosofická fakulta. Katedra Sociální psychologie. Vedoucí práce PhDr. Ivo Slaměník, CSc.

65 MACEK, A. *Adolescence*. Praha: Portál, 1999. s.59. ISBN 80-7178-348-X.

66 LANGMEMIER, J. a KREJČÍŘOVÁ, D. *Vývojová psychologie*. Praha: Grada, 2006. s.186. ISBN 978-80-247-1284-0.

67 MACEK, A. *Adolescence*. Praha: Portál, 1999. s.59. ISBN 80-7178-348-X.

emoce v takto energeticky náročném období, může vést k chování, které brání dalšímu sociálně adekvátnímu vývoji. Poláčková Šolcová⁶⁸ zmiňuje, že dospívající potřebují znovu své emoce objevit, prožít je a zakusit novou zkušenost. Na významu nabývá především sociální strategie regulace emocí. Dospívající rozšiřují síť sociální opory především na vrstevníky. Z výzkumů vyplývá, že přátelé mají pro dospívající značný význam, mnohdy větší než rodiče. Adolescenti mají tendenci si aktivně vybírat prostředí sociálních interakcí. Rovněž jsou choulostivější a zranitelnější při hledání a ověřování nových regulačních strategií, a to vede k bouřlivému chování a k substituční strategii regulace emocí např. alkohol, drogy a podobně. Adolescenti se často uchylují k tomu vnímat svět černobíle a k jednoduchým či naopak dobíjejícím strategiím regulace emocí.⁶⁹

Z mé praxe a zkušenosti s dětskými uprchlíky vyplývá, že emoce a regulace emocí jsou zásadním pilířem pro práci s touto specifickou skupinou. Děti, které přicházejí z kulturně jiného prostředí, mohou žít v komunitách, ve kterých je běžné projevovat emoce a vnímat emoce druhých. Dokážou se orientovat v emocích na straně jedné a některé emoce mohou na základě kulturních odlišností špatně rozpoznat na straně druhé. Rovněž je třeba brát v potaz temperament a určitou egocentričnost adolescenta, která může souviset s obdobím dospívání, potažmo s ještě neustálenou identitou jedince a také to, že v důsledku cesty do Evropy se děti-uprchlíci dostávají do velmi složitých a života ohrožujících situací. Takže je možné, že děti-uprchlíci velmi citlivě mohou vnímat afektivní prožívání, které přichází od vychovatele, sociálního pracovníka apod. Pokud sociální pracovník nemá sám se sebou v souladu svoje afektivní prožívání a myšlení a jednání, tak může docházet i přes veškerou snahu sociálního pracovníka k tomu, že jedinec nebere sociálního pracovníka vážně – nevěří mu. V důsledku toho může docházet k nedorozumění až rozkolu mezi sociálním pracovníkem a nezletilým bez doprovodu. Taktéž nutno podotknout, že někteří nezletilí mohou své emoce, jako například hněv, zvládat obtížně. Zároveň může docházet skrze emoce k různým manipulacím ze strany nezletilého. Dále je důležité zmínit, že prolnutí afektivního prožívání mezi sociálním pracovníkem a dětským uprchlíkem má pro dítě motivační charakter a je zdrojem inspirace.

⁶⁸ POLÁČKOVÁ ŠOLCOVÁ, I. Regulace emocí v perspektivě vývoje, zdraví a kultury jedince. 2012. s. 58-60. Disertační práce. Praha. Univerzita Karlova. Filosofická fakulta. Katedra Sociální psychologie. Vedoucí práce PhDr. Ivo Slaměník, CSc.

⁶⁹ Tamtéž strana 57-60.

3 SOCIALIZACE V PERSPEKTIVĚ VÝVOJOVÝCH ZMĚN ADOLESCENTA

3.1 Význam socializace v adolescenci

V daseinsanalýze⁷⁰ a také v procesu socializace je důležité zmínit, že „*city, pocity, afekty, které nejsou nikdy samy osobě probíhající duševní stavy a pochody, ale se týkají něčeho, vždy jsou k něčemu stažené, vždy jsou také součástí našeho ladění a porozumění, vždy se také týkají nějaké situace.*“⁷¹ Z toho mimo jiné vyplývá, že v procesu socializace je důležitá socializace emocí ze strany rodičů, která značně přispívá k chápání emocí a prožitků jejich dětí a která ovlivňuje emoční regulaci a sociální kompetenci dětí.⁷² Socializace v širším pojetí probíhá vždy v nějakém kulturním prostředí, proto je důležitý srovnávací etnologický přístup, který zjišťuje například vliv výchovných praktik a jejich důsledky.⁷³ V kontextu s výchovou rozlišujeme různé druhy tradičního sociálního učení:

- nápodoba – forma předávání zkušeností – hra,
- observace – pozorování,
- zpevňování – mechanismus založen na odměně a trestu-odměna působí jako zpevnění,
- anticipace – potřeba chovat se v souladu s druhým,
- identifikace – záměrné úsilí převzetí chování modelu,
- interiorizace-exteriorizace – vnitřní přijetí normy.⁷⁴

70 Daseinsanalitická psychoterapie čerpá z odkazu fenomenologické filosofie E. Husserla, zejména však existenciální analytiky M. Heideggera a filosofie J. Patočky. „Být sám sebou a neztratit druhé-být spolu s druhými a neztratit sám sebe“.

71 RŮŽIČKA J. A ČÁLEK O. *Výklad snů daseinsanalytickou metodou*. Praha: Triton, 2016. s. 94. ISBN 978-80-7553-041-7.

72 Bretherton et al., 1986 In POLÁČKOVÁ ŠOLCOVÁ, I. *Regulace emocí v perspektivě vývoje, zdraví a kultury jedince*. 2012. Disertační práce. Praha, FF UK.

73 NAKONEČNÝ, M. *Sociální psychologie*. Praha: Academia, 2009. s. 132. ISBN 978-80-200-1679-9.

74 FARKOVÁ, M., *Vybrané kapitoly z psychologie*. Praha: UJAK, 2008. s. 137-138. ISBN 978-80-86723-64-8.

Jiné pojetí socializace, které předkládá sociální psychologie, rozlišuje čtyři aspekty socializace v adolescenci. Prvním aspektem jsou hodnotové normy, které vytváří společnost. Jde především o hodnoty, normy, přesvědčení, ideály apod. Zvláštní hodnotu mají sociální normy, do které můžeme řadit rodinu, výchovné prostředí, vzdělávací instituce, náboženské instituce, sdělovací prostředky, sociální sítě a politický či právní systém. Druhým aspektem jsou mezilidské vztahy. Na této úrovni dochází k reálné konkrétní lidské vzájemnosti. Adolescent si osvojuje soubor sociálních rolí, které vyplývají z jeho pozic. Právě adolescence je spjata s výměnou rolí, proto může docházet u dospívajícího ke konfliktům. Některé role mohou být spojeny s pocity nejistoty, hledáním a experimentováním (adolescent jako partner), jiné získávají novou hodnotu (změna žáka základní školy na studenta gymnázia) a konečně některé role pokračují z dřívějšího, ale může se dramaticky měnit jejich obsah například role dcery. Třetím aspektem je individualizační aspekt. Jde o jedinečnost osobnostních charakteristik jednotlivce a reflexi socializace samotným adolescentem. Sebereflexe adolescenta vede k seberegulaci a tím socializuje sám sebe.⁷⁵

3.2 Utváření identity jako hlavní vývojový úkol adolescence

Jaké místo má identita v současné společnosti?

Počátky identity můžeme vidět již v dětství. Dítě, které se učí chodit, ať už je puženo chválou či ne, tak činí z aktu čiré radosti a z potřeby zdokonalit nově získanou dovednost. Dítě si pak připadá důležité právě díky tomu, že se naučilo chodit, a to celé se děje bez ohledu na kulturu, ve které dítě vyrůstá. To, že se dítě naučí chodit, a že dojde k internalizaci, je jednou z mnoha fází vývoje dítěte, která prostřednictvím společné zkušenosti, kulturního významu, radosti z dovednosti a sociální prestiže přispívá k rozvoji sebeúcty. Rostoucí dítě by mělo na základě reality být vedeno k tomu, že jeho individuální způsob zvládnutí zkušeností je úspěšnou verzí skupinové identity a je v souladu přítomností a životním plánem.⁷⁶ Formování vlastní identity, jež bylo započato v dětství, nabývá největšího významu v období dospívání. Vývojový úkol je definován jako vytvoření identity vlastního já. V tomto vývojovém úkolu se rekapitulují čtyři předchozí fáze vývoje, tedy důvěra vers. nedůvěra, autonomie vers.

⁷⁵ MACEK, A. *Adolescence*. Praha: Portál, 1999. s. 47-48. ISBN 80-7178-348-X.

⁷⁶ ERIKSON, H.,E. *Dětství a společnost*. Praha: Argo, 2002. s. 213. ISBN 80-7203-380-8.

nejistota, iniciativa vers. vina, kvalita vers. podřadnost a zároveň jsou v něm skrytě obsaženy i tři následující vývojové fáze – intimita vers. izolace, produktivnost vers. stagnace, integrita vers. nevyrovnanost. Současně je důležité, aby úspěšně proběhl proces sebevymezení, to znamená, aby adolescent sjednotil svoje dřívější emocionální zkušenosti, reflektované potřeby, libidózní pocity i výkonové možnosti do konzistentního celku. Pokud se tak nestane, tak může dojít k tzv. rozptýlené identitě. Je to stav, kdy člověk nemá aktivní potřebu sebedefinování: je snadno ovlivnitelný vrstevníky, mění svoje názory, aby byl v souladu se skupinou apod.⁷⁷

Při vývoji dítěte hraje významnou roli vyváženost biologických, psychosociálních a kulturních aspektů vývoje a také to, že období adolescence nelze vytrhnout jak z předchozího, tak z následujícího vývoje.⁷⁸

Důležitou součástí širšího vývoje v období adolescence je vedle emancipace od rodiny a výběru povolání i dosažení pocitu vlastní identity. Hledání identity není jen hledáním pracovní orientace, tj. pracovní, zájmové, společenské či sexuální orientace, ale i hledání smyslu duchovní orientace – spirituality. Úspěšná individuace v období dospívání znamená dosáhnout jednak psychické diferenciaci, tj. schopnost vnímat sebe samého jako odlišného od rodičů a svých vrstevníků a zároveň si uvědomovat jejich nedostatky, tak psychické nezávislosti, tj. schopnosti vnímat sebe sama jako jednajícího nezávisle na druhých i na tom, co si o nich druzí lidé myslí s přiměřenými pocity úzkosti nebo viny. Oba tyto vývojové úkoly se dosahují snáze, pokud si adolescent v dětství vytvořil bezpečný vztah (jistý/autonomní typ vztahu). Jde o vztah, ve kterém rodiče nejsou nadměrně idealizováni a zároveň dítě může mluvit o svých negativních zážitcích. Tento typ vztahu mohou vybudovat i děti, které byly v raném dětství zanedbávány a vyrůstaly v ohrožujícím prostředí, pokud v pozdějším období byly korektivními zkušenostmi jejich původní traumatické zážitky kompenzovány.

V období dospívání si adolescent více všímá sám sebe, je k sobě citlivější, zkoumá svůj zevnějšek a rád experimentuje, zkouší. Morálka adolescenta je zpravidla morálkou

⁷⁷ MACEK, A. *Adolescence*. Praha: Portál, 1999.s. 23-24. ISBN 80-7178-348-X.

⁷⁸ Tamtéž strana 23-24.

absolutní.⁷⁹ Dospívající se tak nachází v období mezi morálkou, jež se v dětství naučilo, a etikou, kterou má rozvíjet jako dospělý. Mladiství se mohou vyznačovat značnou soudržností a určitou krutostí ve snaze se vymezit proti těm, kteří jsou jiní. Rovněž tendují k různým ideologiím, touží být respektováni svými druhy, a to potvrzuje přijetí víry, rituálů apod. Dále začíná stádium zamilovanosti, a to nutně nemusí být jen sexuálního charakteru.⁸⁰

3.2.1 Krize identity

Současná moderní společnost s sebou nese i určité negativní aspekty, které mohou přinášet krizi identity v období adolescence. Především výkonová, individualistická a konzumní společnost nabízí jen málo hlubších duchovních hodnot.⁸¹ Přibývá adolescentů, kteří zažívají ztrátu identity. Narůstají adaptační poruchy a poruchy vztahu k sobě (například mentální anorexie). Adolescenti mohou zažívat pocit neúspěchu, který spatřují sami v sobě, to vede ke ztrátě důvěry ve vlastní schopnosti, což může vést ke ztrátě smyslu života. Adolescenti začínají být zodpovědnější za vlastní chování, které čím dál tím více kontrolují.⁸²

Na konec této podkapitoly bych dodala psychosociální ctnosti, které vyrůstají ze tří klíčových stádií života, tedy z kojeneckého věku, adolescence, dospělosti. Mezi ně patří: naděje, věrnost a péče.⁸³ Výsledkem období adolescence je pak právě smysl pro věrnost. Věrnost tedy vyrůstá z „protikladu identity proti zmatení identity“, kterou dospívající prožívá.⁸⁴ Zmatení a úspěšné znovunalezení svého já je klíčovou etapou lidského života a zdrojem smyslu pro věrnost. Hogenová⁸⁵ 2014 uvádí, že *„každý z nás je sobě samému nejbližší, proto žít z vlastního základu, moci být sobě samému věrný, je tím nejvyšším*

79 LANGMEMIER, J. a KREJČÍŘOVÁ, D. *Vývojová psychologie*. Praha: Grada, 2006. s. 162. ISBN 978-80-247-1284-0.

80 ERIKSON, H., E. *Dětství a společnost*. Praha: Argo, 2002. s. 238. ISBN 80-7203-380-8.

81 LANGMEMIER, J. a KREJČÍŘOVÁ, D. *Vývojová psychologie*. Praha: Grada, 2006. s.163. ISBN 978-80-247-1284-0.

82 MACEK, A. *Adolescence*. Praha: Portál, 1999. s. 177. ISBN 80-7178-348-X.

83 ERIKSON, H., E. *Životní cyklus rozšířený a dokončený*. Praha: Lidové noviny, 1999. s. 55. ISBN 80-7106-291-X.

84 Tamtéž strana 55.

85 HOGENOVÁ, A. *Nesmíme pospíchat*. Brno: Corax, 2014. s ISBN 978-80-87127-62-9.

vůbec.“⁸⁶

3.3 Adolescence ve víru názorových teorií

V teorii Bandury⁸⁷ má základní význam sebepercepce, tedy vnímání sebe sama. Základem je pak důvěra ve vlastní schopnosti. Rozdíly ve vnímání vlastních schopností mohou být rozhodující pro pochopení interakce mezi osobou a sociálním okolím, avšak důvěra ve vlastní schopnosti se projeví ve čtyřech psychologických procesech:

- „kognitivní procesy – ovlivňují strukturu myšlení a díky tomu i chování,
- motivační procesy – zdatnost, vytrvalost a schopnost překonávat překážky,
- emocionální procesy – ovlivňují míru prožívaného stresu,
- volní procesy – vybírání úkolů, které jsou náročné, ale jsou schopni je zvládnout.“⁸⁸

Další teorie je založena na kulturně historické podmíněnosti psychiky. Významné pro Vygotského teorii⁸⁹ jsou psychické činnosti, které vznikly v průběhu historického utváření člověka. Pozornost je hlavně založena na použití pomocných prostředků (jako je jazyk) ve vzájemnosti s lidmi. Nejde jen o způsoby vztahu ke skutečnosti, které se vytvořily v průběhu vývoje člověka, ale i o ovládnutí základních psychických procesů, které mají rozhodující vliv na utváření psychické činnosti člověka.⁹⁰ Zajímavým příkladem může být význam slova papír, jak zmiňuje Vygodskij 1976⁹¹ „člověk nevidí pouze něco, co je pravoúhlé, bílé, pokryté čárami, vidí arch papíru, je tomu tak proto, že má k dispozici dřívější předmětnou zkušenost,

86 HOGENOVÁ, A. *Nesmíme pospíchat*. Brno: Corax, 2014. s. 78. ISBN 978-80-87127-62-9.

87 cit. dle BANDURA, A., 1989. In FARKOVÁ, M., *Vybrané kapitoly z psychologie*. Praha: UJAK, 2008. ISBN 978-80-86723-64-8.

88 cit. dle BANDURA, A., 1989. In FARKOVÁ, M., *Vybrané kapitoly z psychologie*. Praha: UJAK, 2008. ISBN 978-80-86723-64-8.

89 VYGODSKYJ, S. L. *Myšlení a řeč*. Praha: Pedagogické nakladatelství, 1976. 14-143-76.

90 Tamtéž strana 13.

91 Tamtéž strana 12.

kteřou získal ve své praktické činnosti.“⁹²

Oproti teoriím popsaným výše se staví teorie založená na psychologii myšlení. Piagetova teorie⁹³ je zaměřená na psychologii dítěte a základním pojmem této teorie je činnost, prostřednictvím které se člověk vyrovnává se svým okolím. Vývoj myšlení má několik fází od formy senzomotorické až k abstraktnímu myšlení (to je spojováno právě s adolescencí). Formální myšlení se formuje v adolescenci.⁹⁴ Dospívající začíná uvažovat nezávisle na přítomnosti a vytváří si různé úvahy. Formální myšlení je reflexivní myšlení, kdy se mladistvý stává schopným usuzovat hypoteticko-deduktivně.⁹⁵ Období adolescence předpokládá nástup abstraktního myšlení. Mění se charakteristika jak dlouhodobé, tak krátkodobé paměti. Dospívající je schopen různých myšlenkových kombinací, je schopen vytvářet různé soudy, domněnky, vytvářet alternativní řešení apod.⁹⁶ Jak jsem již zmínila, „psychologii myšlení“ kritizuje Vygodský⁹⁷ ve své knize „Myšlení a řeč“. Mimo jiné píše, že naše zákonitosti platí jen pro prostředí, ve kterém jsou zkoumány, v jiném sociálním prostředí mohou mít tyto jevy a procesy jinou podobu. Je nutné zkoumat děti z různých a odlišných sociálních prostředí, aby se dala stanovit individuální a sociální úloha v myšlení dítěte.⁹⁸ Avšak v pojetí naší moderní společnosti můžeme říct, že nový způsob sebereflexe a reflexe v dospívajícím období vede adolescenta k domněnce, že o něm ostatní uvažují stejným způsobem jako on o sobě. Jedná se o nový druh egocentrismu. Zejména u vrstevníků je adolescent přesvědčen, že je jedinečný a výjimečný a nesmrtelný a pro tuto odlišnost mu nikdo nemůže rozumět tomu, jak se cítí. Abstraktní myšlení a formální operace mu umožňují zakusit a vyhodnotit novou sociální zkušenost novým způsobem, a to vede k realističtější reflexi sebe samého. Tyto změny v sebereflexi a sebehodnocení dospívajícího vedou v interakci se vztahy s vrstevníky, rodinou atd., vedou k novým dovednostem přijímat nové sociální role. Dále v rámci sebereflexe je srovnáváno ideální Já s reálným, v tomto ohledu je

92 VYGODSKYJ, S. L. *Myšlení a řeč*. Praha: Pedagogické nakladatelství, 1976. s.13. 14-143-76.

93 PIAGET, J., *Psychologie inteligence*. Praha. Portál, 1999. ISBN 80-7178-309-9.

94 Tamtéž strana 11.

95 Tamtéž strana 138.

96 LANGMEMIER, J. a KREJČÍŘOVÁ, D. *Vývojová psychologie*. Praha: Grada, 2006. s. 149-150. ISBN 978-80-247-1284-0.

97 VYGODSKYJ, S. L. *Myšlení a řeč*. Praha: Pedagogické nakladatelství, 1976. 14-143-76.

98 Tamtéž strana 13.

znakem sebepřijetí. Pokud je rozpor mezi ideálním Já a reálným příliš veliký, dochází k velmi nepříjemným pocitům. Jestliže dospívající cítí veliký rozpor mezi tím, co chce a skutečností, zažívá zklamání. Pokud si uvědomuje rozpor mezi reálným Já a požadavky ze strany druhých, zažívá pocity viny.⁹⁹

3.4 Význam řeči a jazyka v souvislosti s učením

Jazyk není jen prostředkem. Je spíše prostředím, kde se člověk cítí bezpečně. Teprve pojmenovaný svět je svět lidský. Dalším důležitým slovem je komunikace. V moderní společnosti se používá výraz „výměna informací“.

Lidská řeč je charakterizována těmito rysy:

- sebepoznáním,
- spojuje Já a Ty,
- univerzalitou.¹⁰⁰

Přes všechny rozdíly v barvách pleti jsme si všichni podobní - dokud nezačneme hovořit. Posléze se ukážou naše komunikační prostředky a my zjišťujeme, že naše jazykové kompetence nejdou dohromady. Zdá se, že jazyk je patrně výtvar kulturní a ne biologický, protože genetická výbava je nám všem podobná. Vrozený je nejspíš sklon k jazykové komunikaci. I když žijeme spolu a rozumíme si, tak vedle nás žijí lidé, kteří nám jsou podobní, ale hovořit se s nimi nedá. Člověk vyrůstá ve společnosti, kde si osvojuje mateřský jazyk. Je tedy vybaven pro komunikaci v rámci určitého společenství, ne mimo ně. Každý jazyk v rámci společenství musí splňovat jeho potřeby. V každém jazyce se vyjadřovaný obsah musí vtěsnat do slov, ale i do určitých kategorií, například v indoevropských jazycích máme podstatná jména pro věci, slovesa pro děje a přídavná jména pro vlastnosti. Rovněž se všechny jazyky v něčem podobají, například mají dvojitou artikulaci, podobný zvuk, všechny dokážou abstrahovat, předávat a shrnovat. Prostředky, jimiž toho dosahují, jsou rozmanité

⁹⁹ MACEK, A. *Adolescence*. Praha: Portál, 1999. s. 62. ISBN 80-7178-348-X.

¹⁰⁰ SOKOL, J., *Filosofická antropologie*. Praha: Portál, 2008. s. 65-66. ISBN 978-80-7367-422-9.

a rozdílné: používají jiné hlásky, přízvuk, intonaci.¹⁰¹ Lze říci, že jazyk je logický. Logika jazykového systému je podstatným a jedinečným faktorem, kdy si dítě osvojuje logiku.¹⁰² V řeči je obsažená kultura a porozumění: jeden národ může mít pro něco mnoho výrazů, kdežto druhý to nepovažuje za důležité, například my pro mobily a Eskymáci pro sníh apod.

3.4.1 Koncepce vzdělávání dětských uprchlíků

Výzkumníci Tyrer a Fazel¹⁰³, kteří se zabývali intervencí škol ve věci integrace dětí uprchlíků ve Velké Británii, ukazuje, že děti – uprchlíci, které do země přicházejí a jsou zapojeny do školního systému, mají problémy s jazykem. Dále se ukazuje, že nízkonákladové země mají svoje výhody a že na tom mohou být lépe než země s vysokými náklady. A dále, že některé diagnostické odhady nesedí. Kulturní a rodinní psychologové tvrdí, že rodiče či pečující nemusejí psychické obtíže nezletilých uprchlíků rozpoznat (nepřivedou je do terapie), to pak brání terapeutickým službám. Výzkum ukazuje, že i například učitelé, vychovatelé, pokud budou dobře cvičeni, mohou zastoupit terapeuta profesionála.

Dospívající chtějí zapadat do společnosti. Zapadat je obtížné, pokud dobře neznají kulturu, hrozí jim pak vyloučení, šikana. Doporučuje se tedy, aby školy v této věci intervenovaly. Mohou tak být známým nedestigmatizujícím prostředím, které poskytuje široký přístup k dětem a rodinám.

Model není úplně osvědčený, je potřeba ho dále zkoumat. Za tímto účelem by uvnitř škol mohli být učitelé a jiní zaměstnanci vycvičení k tomu, aby podporovali duševní zdraví tím, že vytvoří podpůrné a starající se prostředí, a tím, že se implementuje preventivní a účinná psychologická intervence. Dále výzkum ukazuje, že rodiče a ostatní primární pečovatelé by měli o svých problémech, které se týkají násilí, ať už přímo na nich nebo na komkoliv jiném, mluvit. Rodiny by měly být podporovány v rámci komunity.

¹⁰¹ SOKOL, J., *Filosofická antropologie*. Praha: Portál, 2008. s. 70-72. ISBN 978-80-7367-422-9.

¹⁰² PIAGET, J., *Psychologie dítěte*. Praha: Portál, 1997. s. 80. ISBN 80-7178-146-0.

¹⁰³ TYRER, RA, FAZEL, M. School and Community-Based Interventions for Refugee and Asylum Seeking Children: A Systematic Review. Oxford: University of Carolina, 2014. PLOS ONE: e89359.

Intervence na školách jsou důležité jak pro děti bez doprovodu, tak i pro děti uprchlíků, a to především proto, že v důsledku špatného zacházení na školách se objevily vážné psychologické problémy. Dále se uvádí, že je podstatné prostředí (sociokulturní i politické), které by se nemělo podceňovat, a že bychom se měli zabývat různými obtížemi, které dětští uprchlíci mají. To by nám mělo poskytnout nový rozsah služeb pro nezletilé. Dosud chybí důkazy pro to, aby byl tento přístup podpořen oproti individualizované traumaterapii. Základem je navázat přátelství s vrstevníky. Rodina, vrstevníci a vzdělávací oblast mohou napomoci nezletilým uprchlíkům k jejich snadnější integraci.¹⁰⁴

3.4.2 Feuersteinova metoda

Pro osobnostní růst dětského uprchlíka, pro to, aby mohl porozumět lidem kolem sebe a aby mu mohlo být porozuměno, je nutné hledat možnosti, jak co nejcitlivěji a nejefektivněji naučit nezletilého bez doprovodu českému jazyku. Jednou z těchto možností může být Feuersteinova instrumentální metoda.

Základem je filosofie, která vede děti k logickému myšlení a podporuje dodržování pravidel a podporuje řád. Tato metoda vznikla po druhé světové válce. Posléze se jí dostalo uplatnění v práci s dětmi i s dospělými s různým druhem postižení a později se uplatnila i u běžné populace. Metoda se může uplatnit u dětí od tří let. V poslední době může vstupovat i do běžné výuky. Feuersteinova metoda rozvíjí v dětech kognitivní funkce. Používá přitom soubor pracovních listů (tzv. instrumenty), které postupují od jednoduchého ke složitějšímu. Záměrně jsou v nich začleněny chyby, aby se s nimi dítě naučilo pracovat. Učitel nepředkládá hotové pravdy. Pokládá takové otázky, které učí děti vyvozovat závěry na základě jejich vlastní zkušenosti. „*Feuerstein je přesvědčen, že inteligenci je možné rozvíjet kdykoli. Jde mu o to, aby děti uměly propojovat učivo se životem.*“¹⁰⁵ Například některé instrumenty jsou zaměřené na emoce. Instrumenty zaměřené na emoce jsou tři. Nejprve je třeba porozumět, poznat emoci na sobě a na druhých, dále je pak třeba umět na emoci reagovat. Třetí část pak

104 TYRER, RA, FAZEL, M. School and Community-Based Interventions for Refugee and Asylum Seeking Children: A Systematic Review. Oxford: University of Carolina, 2014. PLOS ONE: e89359.

105 Feuersteinova metoda v praxi Učitelské noviny [online] ©2011 [cit. 2017-02-19]. Dostupné z World Wide Web: www.ucitelskenoviny.cz/?archiv&clanek=6037.

tkví v tom, jak předcházet násilí. Všechno probíhá na vědomé úrovni a každý názor se musí respektovat. Není chyba, když se získáním nové zkušenosti se změní i náš názor. Měníme se po celý život. Škola má děti učit dobře a rychle se adaptovat na nové situace. Děti by se měly nově získané informace naučit dobře použít. V tomto ohledu nejsou žádné limity.

Cílem metody je zvyšovat kritické myšlení, rozvíjet schopnost učit se a využívat různé strategie učení. To vede k lepší orientaci ve vlastním životě, ale i ve světě.¹⁰⁶

Z mé zkušenosti s cizinci a z praxe s nezletilými bez doprovodu vyplývá, že jejich identita je velmi vrtkavá. Touha dospívajícího po soudržnosti a pocitu důležitosti může být zneužita ve prospěch někoho jiného, například vrstevníka. Důležitým aspektem je víra. Na jedné straně dětskému uprchlíkovi pomáhá vyrovnávat se se složitými životními situacemi a na straně druhé může být dospívající přes víru lehce zneužit. Vezmeme-li v úvahu neustálenou identitu, schopnost nezletilého vnímat ideologie, případnou špatnou ekonomickou situaci, schopnost abstraktního myšlení a sílu ideologií v zemích, kde víra není oddělena od státu, může být dětský uprchlík značně ovlivněn různými negativními vlivy, například jedinci či organizovanou skupinou. Dále je třeba dbát a respektovat kulturní odlišnosti na straně jedné a sdílet to, co máme stejně, na straně druhé. Psychologické poznatky naší západní společnosti nemusejí být v souladu s nezletilým bez doprovodu, respektive s kulturou, se kterou byl v sociální interakci. Tudíž naše psychologické „odhady“ mohou být mylné. V tomto ohledu nám může být nápomocen jazyk. Abychom mohli porozumět jiné kultuře, je potřeba ji nejen studovat, ale v kontaktu s ní pokládat správné otázky, které povedou ke vzájemnému porozumění a poznání a koneckonců i sebepoznání. V současnosti vnímám jako zásadní problém to, že děti – uprchlíci mají značné jazykové bariéry a ani v dlouhodobé perspektivě se jejich schopnost učit se cizí jazyk nějak významně nelepší. To přispívá k nejasné komunikaci mezi dětským uprchlíkem a sociálním okolím. Právě jasná komunikace pomůže odhalit klíčové informace o nezletilém a může přispět k efektivní integraci. Důležitý je výběr zásadních informací o nezletilém bez doprovodu při prvním kontaktu. Příkladem mohou být klientovy vlastní strategie zvládnání stresových situací, především hledání takových strategií, které si děti – uprchlíci vybudovaly při zvládnání stresových situací ve své vlastní kultuře. Pokud se nám podaří při prvním kontaktu s dětským

106 Feuersteinova metoda v praxi Učitel'ské noviny [online] ©2011 [cit. 2017-02-19]. Dostupné z World Wide Web: www.ucitelskenoviny.cz/?archiv&clanek=6037.

uprchlíkem odhalit strategie zvládnání stresu u konkrétního nezletilého bez doprovodu, může mu to pomoci při stabilizaci v novém prostředí. A také ušetříme čas, a to tím, že nebudeme direktivně předkládat naše strategie zvládnání stresu. Už tak drahocenný čas pak můžeme využít jinak a lépe. A pak je tu ještě otázka vzdělávání, která vychází z kulturních tradic zemí, ze kterých nezletilí bez doprovodu přicházejí. Tak například Syřané a Iráčané mají podobný vzdělávací systém jako naše západní kultura. Což v případě Iráčanů může být právě proto, že do roku 1958 byli okupováni Anglií, jejíž přítomnost může být jedním z faktorů, které ovlivnily irácký vzdělávací systém. Na druhou stranu děti – uprchlíci přicházející z afrických zemí mají problematičtější vzdělávací systém. Často se nevzdělávají vůbec, to se pak může projevit v neschopnosti porozumět některým abstraktním pojmům a slovním druhům. Dále, jak již bylo zmíněno v této kapitole, je třeba brát v potaz další odlišnosti v jazyce, např. jiné hlásky, přízvuk, intonaci.

Další důležitou otázkou je otázka facebooku, který může být na jedné straně pro dětského uprchlíka zásadní při překonávání velmi složité situace, na straně druhé může bránit v efektivní integraci. Zdá se, že v prvních chvílích, kdy nezletilý bez doprovodu přijde do zařízení, je facebook zpravidla jedinou spojkou či komunikačním kanálem mezi dětským uprchlíkem a jeho původní kulturou. Proto, dle mého mínění, je nutno v prvních chvílích nezletilému bez doprovodu tento druh kontaktu ponechat bez značných omezení, v současné době tomu tak není. Z mé zkušenosti s iráckou komunitou může mít facebook z dlouhodobé perspektivy negativní vliv. Často platí, že komunikace na sociální síti nabírá mohutných rozměrů. Komunikuje se se širší rodinou přes skype a kameru, dochází k velmi blízkým virtuálním kontaktům s příbuznými z jiného konce světa, fakticky jsou obě strany neustále virtuálně přítomni. Na facebooku se řeší jednak rodinné záležitosti, ale i to jaké šaty si koupit. Dochází tak k tomu, že český jazyk není nutností k začlenění, a to může vést k určité izolaci. Na toto má samozřejmě vliv český sociální systém, který je nastaven na znalost češtiny, a tak neumožňuje sdílet názory mezi sociálním pracovníkem a uprchlíkem. Dětská uprchlíci se v budoucnu s tímto systémem samozřejmě setkají a je třeba v tomto ohledu preventivně působit. Na jedné straně relativně štědrý, na straně druhé silně demotivující systém (jednak ze své vlastní podstaty, protože je striktně nastaven na česky mluvící obyvatelstvo, a jednak z neschopnosti některých sociálních pracovníků komunikovat s cizinci) způsobuje, že nedochází ke sdílení názorů. Zároveň nutno zmínit, že představa některých cizinců – uprchlíků o naší společnosti je zcela mylná. Obecně mají zkreslené informace

o našem západním světě, a to se týká i dětských uprchlíků.

4 KULTURA A LIDSKÁ SITUACE

*„Odvaha není absence strachu,
ale rozhodnutí, že existuje něco důležitějšího než strach“*

James Neil Hollingsworth

Odborníci se rozcházejí v názoru na to, co je lidskou podstatou. V podstatě jsou různé teorie, avšak v popředí jsou dva názory: jedni tvrdí, že lidé jsou produkty výchovy a druzí nás považují za plod neovlivnitelné biologické dědičnosti.

Podle Roberta Murphyho¹⁰⁷ je toto dělení na dvě části dobře vyjádřeno v románu *Murphy* Samuela Becketta: „*Hrdina příběhu se věnoval uvědomělé činnosti v naději, že si prodlouží život. Jeho přítelkyně by ho radši viděla v práci, aby mohla zanechat povolání prostitutky a stát se členkou alespoň počestné, když už ne prvotřídní společnosti. Jednou, když Murphy zase seděl nahý ve svém křesle, mu jeho přítelkyně řekla, že by se měl vzmužit a dát se do práce. ‚To, co dělám, to taky jsem‘, řekla Celie. ‚Ne,‘ řekl Murphy. ‚Ne, děláš to, za čím jdeš, děláš zlomek toho, za čím jdeš, podstupuješ takové malé uplývání bytí při práci.‘“¹⁰⁸*

Podle prvního názoru se jedná o myšlení člověka, které je plastické, tvárné a stoprocentně zformované během života. Život se odehrává v kulturním kontextu, a proto je ovlivněn sociálními činiteli. Lidé jsou tedy tabula rasa-nepopsaný list. Tento teoretický názor připouští existenci jen několika málo vrozených pudů: např. sexuální pud či pocit hladu, které považuje za neurčité a nevýznamné. Oproti tomu druhý názor tvrdí, že lidstvo je předem zformováno a má určité trvalé neovlivnitelné vlastnosti, které mají svoji předurčenost a celistvost. Kultura se musí zabývat všemi lidskými sklony a musí je vzít v úvahu a přizpůsobit se jim. Na jedné straně kultura sice může vytvářet člověka, ale na straně druhé vrozené lidské potřeby a dispozice utvářejí kulturu.

Další názor na lidskou přirozenost, který klade velký důraz na genetickou dědičnost

¹⁰⁷ MURPHY, R. *Úvod do sociální a kulturní antropologie*. Praha: Slon, 2004. s. 20-32. ISBN 978-80-86429-25-0.

¹⁰⁸ Tamtéž strana 23.

lidského chování a nebere v potaz rasové odlišnosti, vychází z toho, že lidstvo je psychologicky jednotné a tudíž rozdíly v chování a v duševních rysech existují mezi jednotlivci a ne mezi národy. Tato teorie souhlasí s tím, že výchova nás utváří, ale zároveň, že skutečně existuje něco jako lidská přirozenost, kterou je potřeba vzít v potaz, pokud chceme porozumět lidským společnostem. Samozřejmě, každý příznivec této teorie má celý seznam rysů, kterým přikládá význam (např. existují zastánci teorií o vrozené agresivitě, jiní zastávají teorie o vrozené mírumilovnosti).

Všechny tyto popsané teorie o dědičných všelidských vlastnostech člověka mohou být problematické, protože se jedná o redukcionistické teorie (většinou se touto problematikou zabývají sociologové). Jde třeba i o ty teorie, které lidem přisuzují znaky chování zvířat, zejména vyšších primátů. Podobnosti mezi lidským a zvířecím chováním jsou často jen pouhé analogie a může tak docházet ke značným chybám, když popisujeme svět lidí na základě chování zvířat.¹⁰⁹

Murphy 2010¹¹⁰ zmiňuje, že existuje však prokazatelná lidskost, která spojuje všechny lidi do jedné rodiny „*jakási zlatá střední cesta mezi přirozeností a výchovou, díky níž obecně společné vlastnosti pocházejí ze společné lidské zkušenosti a ze života ve stejném druhu těla.*“¹¹¹ Tím, že stále zkoumáme odlišnosti, opomíjíme společné rysy. Proto bychom neměli hledat jen rozdíly, ale měli bychom se zabývat společnými psychologickými jevy v jednotlivých kulturách, a zároveň by nemělo docházet k etnocentrismu tj. hodnocení jiné kultury naším západním okem, aniž bychom věděli, z čeho jiná kultura vychází.¹¹²

Tím, že se zabýváme spíše odlišnostmi, například zaznamenáváme typy kojení a zabýváme se kulturními rozdíly v držení kojence, jako je ukončení kojení a přechod na jinou stravu, tak často opomíjíme, co bereme za samozřejmé, že dítě si vytváří hlavní vztah k matce a že tento vztah má dopad na vyvíjející se osobnost dítěte. Pro nemluvně jsou kulturní rozdíly

109 MURPHY, R. *Úvod do sociální a kulturní antropologie*. Praha: Slon, 2010. s. 30. ISBN 978-80-86429-25-0.

110 Tamtéž.

111 MURPHY, R., *Úvod do sociální a kulturní antropologie*. Praha: Slon, 2010. s. 30. ISBN 978-80-86429-25-0.

112 ESLTUN, S. a GURUNG R. *Culture and mental health Sociocultural influences theory and practise*. Chichester: J. Wiley and sons. 2009. ISBN 97-814-05-16-9820.

zanedbatelné, protože jeho prostředí je na počátku tvořeno matčíným tělem. To, že ženy kojí děti, je pochopitelně biologická skutečnost, ale o vztahu dítěte k matce nám toho moc neříká.¹¹³ Oproti tomu biologická stránka člověka vymezuje určité možnosti, ve kterých se například jednání může pohybovat.¹¹⁴

Lidská osobnost je ze značné části výsledkem zkušenosti, učení a socializace v určitém typu prostředí, ale zároveň mezi různými druhy prostředí existují určité podobnosti, které jsou pro všechny lidi jednotné. Je utvářena dialogem mezi světem, druhými a sebou. Je možné být Eskymákem, Čechem, Iráčanem, ale také je možné být člověkem.¹¹⁵

4.1 Porozumění kulturním odlišnostem

Hall¹¹⁶ se zabýval výzkumem na porozumění kulturním rozdílům mezi Američany, Němci a Francouzi. Výzkum se soustředil na management různých korporací a odhalil, že cokoliv management udělá, je formou komunikace. Všechny činy, všechny události a všechny materiály mají svůj význam v kontextu dané kultury. Každá kultura vnímá ona sdělení různě. Některé organizace vysílají silná sdělení, které zaměstnanci i zákazníci dobře chápou. Jiné nekomunikují zřetelně a sdělení si odporují. Občas jedna část organizace něco tvrdí, přičemž druhá část organizace tvrdí něco jiného. Pokyny, kterými se řídí korporální a kulturní organizace se od sebe liší stejně jako jazyky, se kterými jsou organizace spjaty. Jejich význam je pevně zakotven a pokud organizace přechází z jedné země do druhé, je velmi obtížné tento význam měnit. Mnoho sdělení má stejný kulturní význam. Je toho hodně, co člověk považuje v dané kultuře za samozřejmé a co několik málo lidí dokáže vysvětlit, ale zároveň každý člen kultury přijímá za předem dané. Také ve všech kulturách existují nevyjádřené rozdíly v tom, co je podstatou správného sdělení. Zajímavé je, že i přesto, že každý komunikuje jinak, sdělení může být stejné. Dokonce z výzkumu vyplývá, že v tomto ohledu dává každá kultura

113 MURPHY, R., *Úvod do sociální a kulturní antropologie*. Praha: Slon, 2010. s. 30. ISBN 978-80-86429-25-0.

114 SOKOL, J. *Filosofická antropologie: člověk jako osoba*. Praha: Portál, 2008. s. 21. ISBN 978-80-7367-422-9.

115 MURPHY, R., *Úvod do sociální a kulturní antropologie*. Praha: Slon, 2010. s. 30. ISBN 978-80-86429-25-0.

116 HALL, E. a HALL, M.: *Understanding Cultural Differences: Germans, French and Americans*. London: Nicholas Brealey, 1990. ISBN 10: 1-877864-07-2.

přednost něčemu jinému. Tak třeba reklama ve Spojených státech bude muset být převedena do tištěné podoby, aby zaujala Němce. Němci jsou zaměřeni na tisk a vždy hledají, co je „pravda“ a čísla pro ně znamenají, že výrobek je takový, jak se prezentuje. Němci vyžadují fakta. Například Francouzi kladou důraz na styl. Jestliže nepoužijete správnou formu, sdělíte pouze to, že vám na tom nezáleží, nebo že jste nevychovaný. Francouzi odsuzují nedbalost a neformálnost. Přesnost a pozornost detailům vyvolává u Francouzů žádoucí odezvu. Nadnárodní firmy tak musejí brát při svých činnostech zřetel na odlišnosti kultur a měly by pak tomu přizpůsobovat komunikaci jak v rámci své korporace, tak i směrem k veřejnosti.¹¹⁷

Dalším zajímavým názorem může být článek Losonz,¹¹⁸ který se zabývá budováním bezpečí dětí u emigrantských rodin v Austrálii. Sociální systém zabezpečení dětí a rodin má rozhodující význam pro odebrání dítěte z péče zejména u těch rodin, které přicházejí z humanitárních důvodů. Z kvantitativního výzkumu s jižními Súdanci, což je nejvíce rostoucí komunita v Austrálii, se vyvozuje, že komunita je frustrovaná z intervencí, které dělá vláda a tyto intervence shledává jako ohrožující směrem k rodinné autoritě. V Austrálii se uprchlíci, v rámci sociálních institucí, učí o normách a společnosti. Institucionální setkávání nefungují, protože neberou ohled na zkušenosti uprchlíků. Přišlo se na to, že některé významy, které jsou v australské společnosti sdíleny, mají Súdanci jinak. Súdanci vycházejí z jiného kulturního okruhu, a tak se jejich pohled na stát, autoritu a rodinu odlišuje. I když ve světě kulturní vlivy spíše oslabují, v jižním Súdánu má kultura zásadní vliv na rodinu a autoritu. I přestože jižní Súdanci vědí, že tělesné tresty na dětech vedou k vládním intervencím, stále věří ve svou roli odpovědných rodičů. Mají strach, že by se dítě nemohlo správně socializovat a stát se odpovědným dospělým. V důsledku toho i přes hrozbu autorit dítě trestají. Vládu pak viní ze ztráty své rodinné autority a statusu. Nechápují smysl vládních intervencí. Myslí si, že by jim vláda měla s výchovou pomáhat, ne jít proti nim. Děti chtějí odejít, protože nechtějí být trestáni, ale rodiče to vidí jako vměšování se do práv rodiny. Viní vládu za to, že používají jejich vlastní děti k tomu, aby napadly jejich rodičovskou autoritu. Před tím, než dojde k intervenci v rodině, by mělo dojít ke komunikaci s rodiči a vedením komunity, aby mohlo

117 HALL, E. a HALL, M.: *Understanding Cultural Differences: Germans, French and Americans*. London: Nicholas Brealey, 1990. ISBN 10: 1-877864-07-2.

118 LOSONZ, I. Building safety around children in families from refugee backgrounds. Acton: Elseiver, 2015. In: *Child Abuse and Neglect*, volume 51, pages 416-426.

dojít k lepšímu porozumění problému. Z článku vyplývá, že rodinné uspořádání Súdanců dává jejich rodinám formu a smysl.

Výzkumnice Losonz¹¹⁹ upozorňuje, že australské autority, které se starají o odebrání dětí, neefektivně reagují na mezigenerační konflikt a násilí v uprchlických rodinách. Selhávají na tom, že adekvátně nesměřují ke zdroji problému. Zbavují se rodičů a riskují znepřátelení si nově příchozích do komunit. Z článku vyplývá, že rodiče se cítí zranitelní, protože jejich děti jsou pod vlivem nového kulturního prostředí a oni nemají rodičovskou dovednost, která je schválena normami a právem Austrálie. Nerozumí jinému druhu výchovy. Netuší, jak pracovat s novou výchovou. Uprchlíci – lidé by měli porozumět pravidlům. Měli by dostat podporu ke spolupráci, aby se mohli začlenit.

Výzkumnice Losonz¹²⁰ dále navrhuje soustředit se na Micro a Macro stupně systému sociální ochrany dítěte. Na úrovni Micro stupně navrhuje: povědomí a porozumění komplexnosti a rozmanitosti, jak lidé reagují na autority. Tyto požadavky mohou přispět ke spolupráci. Z článku vyplývá, že nedostatečné povědomí o kultuře jižních Súdanců ovlivňuje sociální služby, které ochraňují děti. Nejsou schopny efektivně pracovat s uprchlickými rodinami, a tak jsou intervence nevhodné, stejně jako výstupy. Respektovat se v komunikaci, hledání sdílených názorů skrz otevřený dialog, jsou důležitými faktory pro reformu na Micro stupni. Právě tento dialog poskytne autoritám možnost vysvětlit rodinám, co je jejich cíl v ochraně dítěte. Porozumění názorů může zvýšit respekt a důvěru mezi oběma stranami. Na úrovni Macro stupně je největším problémem, že systém nemá prevenci k zneužívání a zanedbávání dítěte.¹²¹

Kulturně vnímavý psychoterapeutický přístup Dwairyho¹²² uvádí, že Arabové/muslimové žijící na Západě mají v sobě západní, ale i tradiční složku. Čím víc je rozvinutá tradiční složka, tím víc potřebují kolektivní terapii. Autor uvádí, že je mylné soustředit se na autonomii a osobnost klientů, respektive na intrapersonální rozměr, ale že je

119 LOSONZ, I. Building safety around children in families from refugee backgrounds. Acton: Elseiver, 2015. In: Child Abuse and Neglect, volume 51, pages 416-426.

120 Tamtéž.

121 Tamtéž.

122 DWAIRY, M., A. Counseling and psychotherapy with Arabs and Muslims: culturally sensitive approach. Teacher College Press. London: Columbia University, 2006. ISBN 13: 978-0-8077-4701-8.

žádoucí se soustředit spíše na interpersonální vztahy. Je rozdíl v tom, co je pro klienty muslimy normativní. V zásadě je pro ně důležité to, co se děje v rodinách. Omyl je, když po nich chceme hluboké autonomní přesvědčení a patologizujeme jejich závislost na rodině. Věk a vzdělání nehrají až takovou roli a mohly by nás spíše svést z cesty. Dále autor uvádí, že je třeba se zabývat mírou individuace a mírou rodinných vztahů. Nesetrvávat na osobní nezávislosti, asertivitě, ale pracovat s tím, jak klient zapadá do rodiny – doporučuje terapii metaforou. Je žádoucí negeneralizovat a revidovat teze o individuaci, self a o intrapsychickém rozměru a více se soustředit na rozměr intrafamiliární. Dále autor v souvislosti sporu mezi intrapsychickou a intrafamiliární stránkou, poukazuje na hegemonii západního světa a klade důraz na pluralismus v globalizaci.¹²³

4.2 Motivace a potřeby

Pojmem motivace (moveo – hýbám se) rozumíme hybné momenty v činnostech, prožívání, chování a osobnosti, tj. všechno co člověka někam směřuje, pobízí, ale také co mu brání něco vykonat a nějak se chovat. Význam motivace:

- je příčinou pohybu
- je abstrakcí v průběhu aktivace
- je důsledkem stavu organismu
- je určující při zaměřeném chování
- je výkladem souvislosti duševního života
- dává směr v rozhodování v situacích volby.¹²⁴

Původní pojetí motivace se opírá o dva základní termíny: instinkt a pud. Instinkt je vrozený motiv (vnitřní činitel, který vede organismus k aktivitě), který řídí instinktivní chování. Naše instinkty na rozdíl od zvířat nevedou k přesně daným sledům pohybů. Jedná se spíše o instinktové prvky. Tyto prvky jsou volně začleněné do lidského prožívání a jednání,

123 DWAIRY, M., A. Counseling and psychotherapy with Arabs and Muslims: culturally sensitive approach. Teacher College Press. London: Columbia University, 2006. ISBN 13: 978-0-8077-4701-8.

124 FARKOVÁ, M. Vybrané kapitoly z psychologie. Praha: UJAK, 2008. s. 137-138. ISBN 978-80-86723-64-8.

jež závisí na učení a do určité míry je řízeno rozumem a kulturou. Je zřejmé, že jsme tvorové instinktově bohatí. Instinkty, případně z nich odvozené pudy, jsou pramenem všech primárních motivů.

Pud je motiv, který je komplexem instinktů, a zahrnuje příslušné emoce. Lze tedy říci, že jednotlivé instinkty jsou vrozené a vyvíjí se pouze zráním. Pudy jsou také vrozené, ale na rozdíl od instinktů také vznikají učení, proto mají u různých lidí různou podobu. Příkladem může být pohlavní pud, který, jak víme, může mít rozmanitou podobu u různých jedinců. Rovněž instinktivních vzorců chování je mnohem více než pudů.¹²⁵ Podle Bergera a Lugmanna¹²⁶ „*je lidství sociokulturně proměnlivé. Jinými slovy neexistuje žádná lidská přirozenost ve smyslu biologicky daného základu určujícího různorodost sociokulturních formací. Ale vlastní podoba, do níž je lidství tvarováno, je určena právě těmito sociokulturními formacemi a souvisí s bezpočtem jejich typů. Přestože je možno říci, že člověk má přirozenost, ještě více platí výrok, že člověk buduje svoji přirozenost, či jednoduše, že člověk vytváří sám sebe.*“¹²⁷ Otázkou zůstává, jestli může (případně v jaké míře může) člověk vytvářet sám sebe, když se přestěhuje do jiné sociokulturní formace - v našem případě do Česka.

Další novější pojetí motivace se opírá a rozšiřuje o následující termíny:

- podnícení – aktivace – situace, kdy na člověka působí podnět a organismus je připraven na činnost
- homeostáza – vyrovnaní udržení určité rovnováhy v těle (teplo, živiny v těle)
- potřeba – označení pro nejrůznější motivy
- nasycení – stav relativního uspokojení potřeby
- směřování k aktivizaci – energetizující aspekt, který je provázen libostí a vzrušením.

Vesměs psychologické koncepce uvažují o formách motivace, což jsou potřeby, zájmy, ideály, a o druzích potřeb, které rozdělují na biogenní či fyziologické (biologické potřeby organismu: např. potrava, odpočinek apod.) a sociogenní či psychogenní (např. vzdělání, radost,

125 ŘÍČAN, P. *Psychologie*. Praha: Portál, 2009. s. 177-181. ISBN 978-80-7367-560-8.

126 BERGER, I., LUCKMAN, T. *Sociální konstrukce reality*. Praha: CDK, 1999. ISBN 80-85959-46-1.

127 Tamtéž strana 53.

láska apod...).¹²⁸

Dále je velmi důležité zmínit pojem motivu, který je vnitřním činitelem a vede organismus k aktivitě. V podobném smyslu jako motiv používáme slovo potřeba. Mezi motivy patří potřeba potravy. Motiv je činitel, který způsobí, že se jdeme najíst, když máme hlad.¹²⁹ Aby motivy nezůstaly jen nenaplněnou touhou, je zapotřebí rozvinout energetizující a organizační složku, tam patří část rozhodující o cíli (konkrétní puzení), část někam směřující (soubor kroků k dosažení cíle) a část energetizující (kolik energie je člověk ochoten investovat).¹³⁰

Hall a Lindzey¹³¹ zmiňují motivaci a popisují hierarchii potřeb podle Maslowa. V zásadě mluví o tom, že určité základní potřeby, tj. nižší potřeby jako hlad nebo žízeň či potřeba tepla, musí být uspokojeny dříve než hierarchicky vyšší potřeby, jako je například sebeocenění. Pokud jsou tedy základní nebo deficitní (ty, které vyrůstají z nějakého nedostatku, např. nedostatek bezpečí) potřeby uspokojeny, člověk může naplňovat metapotřeby a růstové potřeby. Růstové potřeby vyrůstají z lidské potřeby sledovat cíle a stát se tak někým lepším. Maslow uspořádal lidské potřeby od základních po nejvyšší takto:

- fyziologické potřeby
- potřeba bezpečí
- potřeba blízkosti a sounáležitosti
- potřeba ocenění
- Metapotřeby a sebeaktualizace¹³²

Na prvním místě jsou fyziologické potřeby, které udržují rovnováhu, například hlad můžeme dočasně uspokojit jinou aktivitou třeba kouřením. V případě, že máme neuspokojenou potřebu jídla, jsou do pozadí zatlačeny všechny ostatní potřeby a může dojít

128 FARKOVÁ, M. *Vybrané kapitoly z psychologie*. Praha: UJAK, 2008. s. 137-138. ISBN 978-80-86723-64-8.

129 ŘÍČAN, P. *Psychologie*. Praha: Portál, 2009. s. 177-181. ISBN 978-80-7367-560-8.

130 FARKOVÁ, M. *Vybrané kapitoly z psychologie*. Praha: UJAK, 2008. s. 137-138. ISBN 978-80-86723-64-8.

131 HALL, S. C. a LINDZEY, G. *Psychologie osobnosti: Úvod do teorií osobnosti*. Bratislava: Svornost, 1997. s. 163-166. ISBN 80-08-00 994-2.

132 Tamtéž strana 163-166.

i k změněnému pohledu na budoucnost - hladového člověka nezajímá láska, svoboda apod.. Pokud se dostatečně uspokojily fyziologické potřeby, stává se významný další vyšší stupeň potřeb, tedy potřeba bezpečí.

Potřeba bezpečí je chápána jako potřeba jistoty, limitů, osvobození od strachu a úzkosti. Pokud má člověk dostatečně uspokojené fyziologické potřeby a potřeby bezpečí, bude se snažit vytvářet a mít pěkné a láskyplné vztahy s lidmi.

Dále Maslow uvádí potřebu blízkosti a lásky. Lidé mají potřebu sounáležitosti a lásky, a potřebují cítit, že jsou součástí domova, rodiny, komunity apod. Máme silnou pudovou tendenci někam patřit a sounáležit. Pokud jsou tyto svazky přetřhány, tak jsme flustrování. Dále Maslow poukazuje a zdůrazňuje to, že láska není synonymem sexu. Tedy že sexuální potřeby, potřeby lásky a jiné určují sexuální chování.¹³³

Rovněž zmiňuje potřebu ocenění, které dělí na dva typy. První typ ocenění se týká zvládnutí věci, sebedůvěry a nezávislosti a druhý typ respektu a prestiže, který nám dávají druzí lidé. Dojde-li k uspokojení potřeb, sebeocenění vede k sebedůvěře, k pocitu užitečnosti, k adekvátnosti, ke kompetentnosti a dalším. Pokud jsou uspokojeny všechny čtyři předcházející a také deficitní potřeby, objevuje se další potřeby. Jde o metapotřeby a sebeaktualizaci¹³⁴. Kassin¹³⁵ 2006 uvádí, že *“sebeaktualizace je vzácný stav, ve kterém je osoba otevřená vnímat nebo prožít nové zážitky. V této chvíli člověk jedná spontánně a hravě a je milující a realistický. Akceptuje ostatní a je vynalézavý, energický, spíš než zodpovědně jedná nezávisle nebo je orientován na řešení problému a nehledí na vlastní potřeby.”*¹³⁶

Na úrovni sebeaktualizace jsou velké individuální rozdíly. Sebeaktualizace v sobě zahrnuje sedmnáct metapotřeb a nebo hodnot bytí, např. potřeba pravdy, spravedlnosti, plnosti významu a nebo estetické potřeby apod. Některé metapotřeby mohou být také základními

133 HALL, S. C. a LINDZEY, G. *Psychologie osobnosti: Úvod do teórií osobnosti*. Bratislava: Svornost, 1997. s. 163-166. ISBN 80-08-00 994-2.

134 Tamtéž strana 163-166.

135 KASSIN, S. *Psychologie*. Praha: Albatros, 2007. ISBN 978-80-264-0074-5.

136 Tamtéž strana 558.

potřebami, například svoboda projevu.¹³⁷

Říčan¹³⁸ píše, že Maslowa teorie v sobě uplatňuje princip funkční autonomie. To znamená, že úroveň vyšších potřeb může působit nezávisle, pokud se zautomatizuje.¹³⁹

Co se dětí týče, je třeba však podotknout, že i když zdravě rostoucí děti nežijí pro budoucnost, přesto zažívají radostný a spontánní život. Dokážou spontánně být, aniž by se snažily růst, a přesto se posouvají kupředu a objevují své skutečné já. Dítě nehledá, ale spíše nachází. Růst nastává tehdy, je-li další krok v životě dítěte (např. už samo jí, samo chodí atd.) radostnější, uspokojivější než předchozí uspokojení, které už je známé, a tak trochu nudné. Nový zážitek se potvrzuje sám a není potvrzován zvenčí.¹⁴⁰ Zároveň souvisí s životními podmínkami a situací dítěte.

Zkoumání, prožívání, objevování, schopnost se rozhodovat, radovat se, těšit se, to vše můžeme považovat za neodlučitelnou vlastnost bytí. Současně nás doprovázejí na cestě bytí neplánovaně a neočekávaně. Někdy však může být růst bolestný a obtížný. Je to tehdy, když neuspokojené nedostatkové potřeby zastaví růst, když nejsou naplňovány základní potřeby, jako například bezpečí. Podobně také působí ochrana před bolestí, ztrátou či strachem.¹⁴¹ V tomto ohledu je nezbytné připomenout, že slova strach, úlek a úzkost a další jim podobná by měla být používána s odkazem na stav individuálního organismu, který vyhodnocuje situaci a na základě toho se nějak chová a cítí.¹⁴²

Obecně můžeme mluvit o dvou proti sobě jdoucích vnitřních silách člověka – dítěte či dospělého. Na jedné straně člověk lpí na bezpečí a ze strachu zaujímá obranný postoj, bojí se růst, bojí se riskovat, ohrozit to, co má. Jiná síla ho vede kupředu k celistvosti, k sebedůvěře k vnějšímu světu a přijetí vlastního skutečného Já. K růstu je zapotřebí odvaha. Proces zdravého růstu je proces nikdy nekončící sérií situací, do níž se člověk dostává a musí volit

137 HALL, S. C. a LINDZEY, G. *Psychologie osobnosti: Úvod do teórií osobnosti*. Bratislava: Svornost, 1997. s. 163-166. ISBN 80-08-00 994-2.

138 ŘÍČAN, P. *Psychologie*. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-560-8.

139 Tamtéž strana 188.

140 MASLOW, H. A. *O psychologii bytí*. Praha: Portál, 2014. s. 77-103. ISBN 978-80-262-0618-7.

141 Tamtéž.

142 BOWLBY, J. *Odloučení*. Praha: Portál, 2012. s. 84. ISBN 978-80-262-0076-5.

mezi bezpečím nebo růstem, regresí nebo pokrokem apod.¹⁴³

Zároveň platí, že dítě, které se cítí v bezpečí, tak se odváží růst. Je-li zajištěno bezpečí, objeví se vyšší potřeby a impulzy k růstu. Znamená to, že jenom dítě může skutečně vědět, kdy nastal pravý okamžik, kdy odvaha přemůže strach. Musí se rozhodnout samo, protože cizí rozhodování snižuje jeho sebedůvěru a omezuje jeho schopnost vnímat vlastní vnitřní potěšení z nové zkušenosti a vnímat úsudky a pocity a odlišit je od zvnitřněných norem ostatních lidí. Rovněž dítě potřebuje pomoc, potřebuje pomocníka, který mu pomůže, aby se nebálo.¹⁴⁴

Z mé zkušenosti vyplývá, že děti – uprchlíci jsou ohroženi především z hlediska narušení jejich bezpečí. Mnohdy se již ve své zemi musejí potýkat se složitými životními situacemi. Následně se musejí popasovat s velmi nebezpečnou cestou ze země válečného konfliktu do Evropy. Musí zakusit nejednu nelehkou situaci. A pak přijdou sem do západní Evropy a znovu musí bojovat o svou identitu. Tedy nejenom o identitu jako vývojový úkol adolescence, ale i o rozpor mezi sociálně kulturně ekologickými zvyklostmi země, ze které nezletilí bez doprovodu pocházejí, a země, do které přicházejí. V tomto ohledu je dobré zohledňovat i některé aspekty života, které máme s jinými národy podobně a na tom stavět, a především přijímat odlišnosti, a tak se vzájemně učit novým dovednostem. Domnívám se, že právě některé zkušenosti z mezilidských vztahů, například láska, vazby, strach, bolest, důstojnost, radost, vztek apod., máme všichni podobně, a to je klíčem k lidské duši. To všechno a nejspíš i mnohem více je třeba brát v úvahu, pokud se pracuje s nezletilými bez doprovodu. Také však je třeba brát v potaz, že během cesty, aby přežili, museli využívat různých strategií a více těch negativních, tedy krádeže, lhaní, apod.

Dále bych ráda upozornila na otázku blízkosti, kterou různé národy mohou vnímat jinak a mohou být kvůli své potřebě blízkosti zraňování, zneužívání a manipulování, respektive nemají potřebný odhad, což může být zdrojem zklamání a nevole. Z mé zkušenosti se domnívám, že některé národy vnímají blízkost a doteky daleko intenzivněji a jsou součástí jejich každodennosti, jiné naopak. A co víc, roli státu v rodinách přebírá v jiných kulturách právě rodina či komunita. Velmi těsné vztahy, které mohou být z našeho západního pohledu

143 MASLOW, H. A. *O psychologii bytí*. Praha: Portál. 2014. s. 77-103. ISBN 978-80-262-0618-7.

144 Tamtéž strana 77-103.

nevhodné, jsou v jiné kultuře zásadní nejen pro přežití, ale mohou být velmi silně zakořeněnou kulturní zvyklostí. Za nezbytné pokládám otevírat dialog na téma multikulturalismu i přesto, že současné politické klima není tomuto nakloněno.

Domnívám se, že si pokládáme špatnou otázku ohledně uprchlíků. Není podstatné se ptát, jestli uprchlíci ano či ne, ale jak. Například jak zúročit zkušenosti z okolních států, které mají s uprchlíky delší zkušenosti, nebo jak využít situace, že tady uprchlíky nemáme. To nám dává jistou výhodu najít smysluplnou cestu, která bude v souladu s námi i světem. To mě přivádí na další možnou sdílenou myšlenku: není úplně důležité, jak začneme, ale jak skončíme, jak mi jednou řekly moje děti. Vždyť jsme všichni jeden člověk, a proto je třeba sdílet názory ohledně uprchlické krize a nebát se jinakosti.

5 METODOLOGIE

Z teoretické části je zřejmé, že děti – uprchlíci, kteří přicházejí do Zařízení pro děti – cizince jsou velice ohroženou skupinou, a tudíž potřebují specifické zacházení. Proto je nesmírně důležité při práci s dětskými uprchlíky přihlížet právě k jejich potřebám, jejich situaci a ke všem specifickým, které dětství a adolescenci provázejí.

5.1 Metodika výzkumu

Pro účel výzkumného šetření jsem se rozhodla využít metodu Interpretativní fenomenologické analýzy (interpretative phenomenological analysis – dále jen IPA). IPA je metoda, jejíž filosofické zakotvení vychází ze fenomenologie a její teorie interpretace je zakotvena v hermeneutice a idiografickém přístupu. Smyslem hermeneutického přístupu je, že části, které byly odděleny od původního celku, se na konci opět spojí v komplexní a jedinečnou zkušenost člověka. Idiografický přístup se zaměřuje na konkrétního jedince, který v určitém čase prožívá specifickou situaci.¹⁴⁵

„Člověk je bytost, která život určitým způsobem zažívá a prožívá.“¹⁴⁶ Teprve na základě této zkušenosti dává věcem kvalitu, význam a smysl. Tento význam je konstruován na základě individuálních zkušeností jedince na straně jedné a kolektivně konstruovaných významů na straně druhé. Prostřednictvím IPA může výzkumník nahlédnout na tyto významy a společně s respondenty podkrýt esence jejich zkušeností. IPA je metoda, která umožňuje výzkumníkovi jít do hloubky a podstaty zkoumaného jevu. Tato metoda klade na výzkumníka jisté mentální nároky. Jde o proces, který se pohybuje od hloubkového porozumění jedinečných zkušeností respondenta k obecným tvrzením, tedy IPA má kvalitativní a induktivní charakter.¹⁴⁷ Jelikož se nejde zcela vyhnout tomu, aby se výzkumníková zkušenost nezahrnula do výzkumu, je součástí IPA též reflexe zkušenosti výzkumníka. Ten by

145 GULOVÁ, L. a ŠÍP, R. *Výzkumné metody v pedagogické praxi*. Praha: Grada, 2013. s. 105-110. ISBN 978-80-247-4368-4.

146 GULOVÁ, L. a ŠÍP, R. *Výzkumné metody v pedagogické praxi*. Praha: Grada, 2013. s. 105. ISBN 978-80-247-4368-4.

147 Tamtéž strana 105-110.

měl svůj vklad reflektovat a zvědomovat. Cílem reflexe není, aby se vlastní výzkumníkovy zkušenosti vyloučily, ale aby se naopak jeho zkušenosti staly nedílnou součástí a předpokladem pro analytickou práci. Uvědomění si a reflexe zkušeností výzkumníka slouží k v IPA ke zvýšení efektivity a validity samotné analýzy.¹⁴⁸ Dále jsou „*zdrojem validity bohatá data.*“¹⁴⁹

5.1.1 Vlastní předporozumění problematice

Pro větší transparentnost fenomenologického výzkumu chci zmínit, že i já jsem v dětství zakusila, co znamená být dětským uprchlíkem. Uvědomuji si, že má zkušenost s touto problematikou má své přednosti, ale i úskalí. Předností je, že jsem mohla být adolescentům blíží, a to, co popisovali, jsem s nimi mohla pociťovat, na druhou stranu jsem mohla být ovlivněna vlastní zkušeností, která ze své podstaty mohla být podobná, ale nikoliv stejná. A tak by mohlo dojít ke zkreslení. Proto jsem se před každým rozhovorem snažila oprostit od vlastní zkušenosti a naladit se na respondenta.

5.2 Cíl výzkumu a osnova výzkumných otázek

Hlavním cílem diplomové práce je porozumět potřebám dětských uprchlíků v Zařízení pro děti – cizince. Výzkumným záměrem je hlouběji pochopit, jak prožívají svoji situaci, co potřebují a jak jsou jejich potřeby naplňovány. Zda úsilí, které sociální pracovníci, vychovatelé, tedy profesionálové v Zařízení pro děti – cizince vynakládají, koresponduje s potřebami nezletilých bez doprovodu. Na co a proč nezletilí bez doprovodu kladou důraz a jak přistupují k vlastnímu životu. A konečně vlastní motivace, které vedou ke hledání smyslu bytí. K dosažení tohoto cíle jsem zformulovala tři výzkumné otázky, které jsem položila všem nezletilým bez doprovodu.

148 GULOVÁ, L. a ŠÍP, R. *Výzkumné metody v pedagogické praxi*. Praha: Grada, 2013. s. 105. ISBN 978-80-247-4368-4.

149 KOUTNÁ KOSTNÍNKOVÁ, Jana a ČERMÁK, Ivo. Interpretativní fenomenologická analýza. In ŘIHÁČEK, Tomáš, Ivo ČERMÁK a Roman HYTYCH. *Kvalitativní analýza textů: čtyři přístupy*. Brno: Masarykova univerzita, 2013. ISBN 978-80-210-6382-2.

1. Výzkumná otázka:

Jaké mají klienti ZDC potřeby? Konkrétně jsem se ptala: „Je něco, co bys/byste v zařízení potřeboval/a?“

2. Výzkumná otázka:

Jak jsou jejich potřeby naplňovány? Konkrétně jsem se ptala: Kdybys/kdybyste byl/a vychovatel ty/vy, co byste udělal/a, aby to bylo to ono?

3. Výzkumná otázka:

Jak klienti ZDC prožívají svojí současnou situaci? Konkrétně jsem se ptala: Je něco, o čem jsme nemluvily/i a vy byste to chtěl/a zmínit?

Původně jsem měla připravené ještě další otázky, které jsem považovala za důležité. Během rozhovoru s respondenty nebylo možné přesně mnou předem připravené výzkumné otázky použít, protože každý rozhovor se vyvíjel jinak. Další výzkumné otázky měly pouze orientační charakter. Zároveň některé výzkumné otázky samy vyplynuly z rozhovoru, takže už jsem je nemusela do něj zakomponovat. Další výzkumné otázky se týkaly tří nejdůležitějších oblastí. První oblast se týkala Zařízení pro děti – cizince. „Jaké potřeby děti v tomto zařízení mají,“ „Jak se v něm cítí?“ a „Co by chtěli změnit?“ nebo naopak „Co se jim líbí?“ Další oblastí byly otázky, které se týkaly školy a českého jazyka, tedy „Jak se jim líbí ve škole?“ „Jestli je baví praxe?“ „Jak jim jde čeština?“ nebo „Jak si rozumí se spolužáky?“ Posledním oblast byla o jejich vlastní motivaci, pocitech nebo co je momentálně trápí, těší apod. Výzkumné otázky sloužily jako osnova, respektive výzkumné otázky měly informativní charakter, aby se rozhovor nerozutekl. Zároveň mapuje potřeby a dotýká se porozumění prožitků respondentů v ZDC.

Za metodu sběru dat jsem si zvolila polostrukturovaný rozhovor. Vycházela jsem z toho, že výzkumné otázky polostrukturovaného rozhovoru *„jsou nám pracovními pomůckami, nikoliv pravdami, které se ověřují. Výzkumník, tak v průběhu rozhovoru může přizpůsobovat otázky tomu, co se v rozhovoru objevuje, jako signifikantní.“*¹⁵⁰

150 GULOVÁ, L.a ŠÍP, R. *Výzkumné metody v pedagogické praxi*. Praha: Grada, 2013.s. 110. ISBN 978-80-247 4368-4.

5.3 Způsob sběru materiálu

S každým respondentem jsem vedla čtyřiceti pěti minutový rozhovor, který byl nahráván na diktafon a následně jsem z nahrávky přepisovala. Data jsem získávala a zpracovávala postupně během podzimu 2016. Rozhovor jsem si domluvila telefonicky a předem jsem respondenty obeznámila s tím, co ve své práci zkoumám. Schůzky proběhly v Zařízení pro děti – cizince a u mne doma. Rozhovor byl neformální a proběhl v příjemné atmosféře. Vzhledem k citlivým a těžkým tématům jsem se snažila vytvořit bezpečné prostředí. Byla jsem si vědoma, že se mohou otevřít některá traumata. Ptala jsem se, jestli není problém o tématu hovořit. A vždy na konci rozhovoru jsem nějaký čas s respondentem ještě pobyla a povídali jsme si a dali si něco k snědku. Také jsem byla v kontaktu s psychoterapeutkou. Na konci jsem zjišťovala, jak se respondenti cítí.

Vedla jsem s respondenty polostrukturovaný rozhovor, jehož výhodou je, že má definované okruhy, avšak posloupnost témat není předem daná. Polostrukturovaný rozhovor je nejčastěji doporučovanou metodou pro IPA.¹⁵¹ Výhodou je předem stanovená osnova hovoru s možností modifikovat výzkumné otázky tak, aby samotný rozhovor mohl dobře plynout. Osnova slouží k tomu, aby se rozhovor nerozutekl jiným směrem, než je potřeba. Zároveň osnova nebyla závazná. Snažila jsem se do rozhovoru co nejméně zasahovat. Avšak vzhledem k jazykové bariéře a snížené schopnosti abstraktních pojmů nezletilých bez doprovodu, jsem si musela dopomoci metaforou. Během rozhovoru jsem reagovala na to, o čem nezletilí bez doprovodu hovořili. Výzkumné otázky sloužily jako osnova, některé samy vyplynuly z rozhovoru, jiné jsem modifikovala a na některé nedošlo. Byla jsem potěšena, s jakou otevřeností respondenti hovořili o svých potřebách.

¹⁵¹ GULOVÁ, L. a ŠÍP, R. *Výzkumné metody v pedagogické praxi*. Praha: Grada, 2013. s. 105-110.

ISBN 978-80-247 4368-4.

5.4 Zpracování dat a jejich validita

Data jsem zpracovávala v šesti krocích tak, jak je popisuje Gulová a Šíp.¹⁵² Součástí analýzy je těchto šest kroků:

- Opakované čtení přepsaných rozhovorů
- Úvodní poznámky
- Rozvíjení identifikovaných témat
- Hledání vztahů mezi objevenými tématy
- Přejít k dalšímu případu
- Hledání témat napříč tématy

Postup při provedení IPA byl následovný. Nejdříve jsem doslovně přepsala rozhovory z diktafonu a několikrát za sebou jsem je pročetla. Účelem je se přiblížit světu respondenta a porozumět mu. Zpočátku jsem četla a nechala text na sebe působit. Některé úryvky, které mi přišly důležité, jsem si začala zvýrazňovat. Postupně jsem si začala text pozorněji číst a všimnout si různých detailů. Na levý okraj jsem si zapisovala různé poznámky, asociace, které mě napadly. Zaznamenávala jsem si různé postřehy z reálného rozhovoru, který jsem vedla s respondenty. Gulová a Šíp¹⁵³ tyto komentáře rozdělují na popisné (vztahují se k obsahu), lingvistické (pauzy, nedokončení vět apod.) a konceptuální komentáře (úvahy, otázky). Při tvorbě poznámek jsem vycházela z původního textu. Následně jsem si vepsala některé poznámky do textu. Pozorovala jsem a identifikovala významové podobnosti v poznámkách. Výsledkem byly významové okruhy, témata. Dále jsem se snažila zařazovat vytvořená témata k sobě podle relevance. Když jsem přecházela k dalšímu rozhovoru, tak jsem prováděla stejný postup jako v případech předchozích a snažila se být co nejméně ovlivněná předchozím rozhovorem. V posledním kroku jsem analýzy rozhovorů jednotlivých respondentů mezi sebou komparovala. Hledala jsem souvislosti napříč všemi rozhovory. Ke každému rozhovoru

152 GULOVÁ, L. a ŠÍP, R. *Výzkumné metody v pedagogické praxi*. Praha: Grada, 2013. s. 105-110. ISBN 978-80-247-4368-4.

153 Tamtéž.

jsem se snažila přistupovat s co největší otevřeností k vynořování individuálních témat.¹⁵⁴

V předchozí podkapitole jsem již zmiňovala, že uvědomění si a reflexe zkušeností výzkumníka slouží k v IPA ke zvýšení efektivity a validity samotné analýzy. Dále, že zdrojem validity jsou bohatá data.¹⁵⁵

5.5 Etika výzkumné sondy

Data, která by mohla vést k identifikaci respondentek a respondentů, jsou anonymizována a údaje týkající se reálií pozměněny. Participanti výzkumu pocházejí z Afriky a Asie (Blízký a Střední východ). Lokace odpovídají kontinentům, na kterých participanti výzkumu žili před tím, než přišli do Evropy. Všechna jména jsou vymyšlená. Tři děti nebyly plnoleté, a tak byl nutný informovaný souhlas OSPODu, který jsem obdržela. V práci ho vzhledem k osobním údajům dětí uprchlíků nepředkládám. Všichni respondenti byli obeznámeni s etickými pravidly výzkumu. Souhlasili, aby data byla použita jako podklad výzkumné části této práce. Svůj souhlas respondenti dali dobrovolně na základě informovaného souhlasu, který jsem vytvořila. Z důvodu anonymizace dat předkládám v práci pouze formulář informovaného souhlasu. Svůj souhlas mohli respondenti vzít kdykoliv zpět. Všem jsem zdůraznila, že nemusejí odpovídat na otázky, které by jim nebyly příjemné.

5.6 Charakteristika respondentů

Rozhovor jsem uskutečnila se 6 participanty (3 ženy a 3 muži). Tento počet umožňuje detailní hloubkovou analýzu rozhovorů a vzájemnou komparační mikroanalýzu mezi jednotlivými rozbory.¹⁵⁶ Participanti výzkumu byli vybráni z oddělení dlouhodobých pobytů.

154 KOUTNÁ KOSTNÍNKOVÁ, Jana a ČERMÁK, Ivo. Interpretativní fenomenologická analýza. In ŘIHÁČEK, Tomáš, Ivo ČERMÁK a Roman HYTYCH. *Kvalitativní analýza textů: čtyři přístupy*. Brno: Masarykova univerzita, 2013. ISBN 978-80-210-6382-2.

155 Tamtéž.

156 KOUTNÁ KOSTNÍNKOVÁ, Jana a ČERMÁK, Ivo. Interpretativní fenomenologická analýza. In ŘIHÁČEK, Tomáš, Ivo ČERMÁK a Roman HYTYCH. *Kvalitativní analýza textů: čtyři přístupy*. Brno: Masarykova univerzita, 2013. ISBN 978-80-210-6382-2.

Jedná se o respondenty, kteří chtějí v České republice zůstat a kteří studují na středních školách, učebních oborech či praktických školách. Věk respondentů v době výzkumu byl v rozmezí 16 až 21 let a jazyková vybavenost až na jednu respondentku byla spíše malá. Jeden rozhovor proběhl v anglickém jazyce. Různorodé jsou země původu respondentů a také jejich osudy. Země původu respondentů z důvodu ochrany osobních údajů jsou pozměněna. Participanti výzkumu pocházejí z Afriky (západní a východní oblast) a Asie (Blízký a Střední východ). Tři participaci výzkumu pochází z Afriky a tři z Asie. Z důvodu ochrany osobních dat jsou jména respondentů vymyšlená. Osobní profil respondentů popisují v následující kapitole.

5.6.1 Osobní profil respondentů

Respondentka A

Zahra pochází ze Sierry Leone. V době výzkumu má české občanství. Jelikož je jí nad osmnáct let, tak je v zařízení na základě smlouvy o pobytu, která je podmíněna studiem a každý rok se obnovuje. Do České republiky přišla s vlastní a nevlastní sestrou za svojí tetou. Teta žije v České republice již dlouho. Zaplatila neteřím letenky a obstarala víza. Záhy zjistila, že neteře neuživí. Zahra a její vlastní sestra skončily v Zařízení pro děti – cizince a nevlastní sestra v bytě, který jí poskytlo OPU (Organizace pro pomoc uprchlíkům). V době výzkumu se její vlastní o rok mladší sestra stěhovala ze zařízení, protože si našla partnera a je těhotná. Zahra v současnosti studuje druhý ročník obor cukrář. Pečení a tvoření cukrářských výrobků jí naplňuje a baví, také se zajímá o salsu. Zahra a její sestry rodiče nemají. Umřeli, když byla děvčata malá. Vychovával je dědeček a výchova byla různá: staral se o ně, kdo zrovna „byl po ruce.“

Respondent B

Abrahám pochází z Arménie. V době výzkumu má české občanství. V zařízení je na základě smlouvy o pobytu a je v tréninkovém bytě. V současnosti je ve třetím ročníku obor kuchař číšník a chce pokračovat na nástavbový maturitní obor podnikání. Má rodiče a bratry (přesný počet nevedl). V době prázdnin cestuje do země původu a s rodinou je v pravidelném kontaktu. Má rád fitness a vaření. Do Zařízení pro děti – cizince se dostal tak, že si koupil letenku přes Itálii. Následně přiletěl do Čech a na letišti požádal o azyl.

Respondent C

Samer je z Nigérie. V zařízení je na základě ústavní péče a má v České republice trvalý pobyt. Je v druhém ročníku praktické školy oboru zahradnické práce. Jeho koníčkem je posilovna. V současné době si přivydělává brigádou. Samer je sirotek. Matka mu umřela, když mu byly čtyři roky, otce nepoznal. Do osmi let ho vychovávala teta. Následně odešel do Turecka, kde žil čtyři roky v bytě s kamarády a živil se jako prodavač. Zkontaktoval strýce v Dánsku, aby mu poslal peníze na cestu do Evropy. V Bulharsku byl zadržen policií a dostal se do tábora. Z Bulharska cestoval autobusem do Německa. Při hraniční kontrole byl zadržen policií a následně se ocitl v Zařízení pro děti – cizince.

Respondent D

Chálid pochází z Pakistánu. V České republice má trvalý pobyt a jelikož je nezletilý, tak se na něj vztahuje ústavní výchova. Učí se na cukráře a praktická část ho velmi baví. Momentálně je ve druhém ročníku. Mezi jeho koníčky patří fotbal, je vášnivý fotbalista. Rodiče a bratr jsou v Pakistánu a Chálid je s nimi v telefonickém kontaktu. Má českou přítelkyni a české kamarády. Do zařízení se dostal přes Irán a Turecko, následně byl měsíc v Bulharsku. Z Bulharska šel pěšky do Maďarska, nakonec dojel do Rakouska, kde požádal o azyl. Jelikož se mu ve Vídni nelíbilo, tak se rozhodl jet do Berlína. Z Vídně do Berlína cestoval vlakem a na území České republiky byl zadržen policií a následně se dostal do Zřízení pro děti cizince.

Respondentka E

Táňa pochází z Ázerbajdžánu. V době výzkumu má trvalý pobyt v Česku. V současnosti má nárok na české občanství. V zařízení je na základě smlouvy o pobytu. Do České republiky se přestěhovala s rodiči a babičkou, když jí bylo půl roku. Táňa má ještě bratra. Když byla na střední škole, matka začala pít. Následně se s matkou otec rozvedl a založil novou rodinu, s novou manželkou má jedno dítě. Táňa se s nevlastní matkou nepohodla a sama požádala OSPOD o pomoc a tím se dostala do Zařízení pro děti – cizince. Studovala pedagogické lyceum, které zakončila maturitou. Často chodila na brigády, aby sponzorovala rodiče. V současnosti ukončila pobyt v zařízení na vlastní žádost. Odešla kvůli experimentování s drogami.

Respondentka F

Sirina pochází ze Somálska a v zařízení je základě ústavní výchovy. V České republice má trvalý pobyt. Je v prvním ročníku oboru kadeřnice, praxe jí velmi baví. V České republice si našla přítele a chodí do České rodiny na propustku. Rodiče jí umřeli, když byla malá. Vyrostla u tety, která se k ní podle jejích slov nechovala hezky. Následně se potkala s jedním mužem a ten jí nabídl práci v Itálii, a tak s ním odjela. V Itálii jí různě přemísťovali (byla obchodovaná). Nakonec jí v České republice chytila policie a ocitla se v Zařízení pro děti – cizince. Sirina je obětí organizovaného zločinu.

6 VÝSLEDKY VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ

V této kapitole shrnuji výsledky analýzy rozhovorů šesti participantů, kteří popisují svoji situaci a hovoří o svých potřebách v Zařízení pro děti – cizince. Z každého setkání, které proběhlo, vznikl rozhovor, který je rozebrán pomocí metody IPA. Po přečtení rozhovorů vyplynula témata, které podrobují analýze u každého respondenta. Z této hloubkové analýzy vyplývají společná témata, které následně shrnuji v souhrnné analýze. Souhrnnou analýzu rozhovorů provádím na základě společné tabulky témat respondentů A-F.

Doslovné přepisy těchto rozhovorů jsou doloženy v příloze č.2. Celkem jsem s respondenty vedla 6 rozhovorů. Každému respondentovi jsem přiřadila podle náhodného výběru jedno písmeno od A po F. Zároveň je každý jednotlivý rozhovor rozdělen na části, které jsou očíslovány. Ve výsledcích k sobě vždy přiřazuji písmeno od A do F, očíslovanou část rozhovoru a číslo řádku. Závěr výzkumného šetření shrnuji celkem v šesti tabulkách. Pět tabulek je označeno pod T1-T5 a jedna tabulka samostatně pod TA1, která mapuje rozdíly mezi kontinenty. Ke každé tabulce jsem vytvořila popis pod označením „popis T1-T5“ a „popis TA1“.

6.1 Analýza jednotlivých rozhovorů

1. Témata vyplývající z rozhovoru A

Téma A1: materiální věci.

Zahra zcela přirozeně popisuje, co by v zařízení potřebovala takto: „Hezký jako a televize, rádio, taky laptop.“ (1.14) Zároveň mluví i o estetické stránce v místnosti. „Tak hodně věcí jako, protože na pokoji potřebuji veliký postel, a ještě nějaký malování a klimatizaci. Taky decoration. (1.9-10) „jako takhle traverz, aby tady jako byly záclony. (1.16) Taky tohle taky není furt stejné, ne jako nikdy něco vyměnit.“ (1.18). I přesto, že první, co Zahru napadlo, byly spíše věci materiálního charakteru, které jí zpříjemňují život, tak v zápětí rozvádí další témata, která v ní rezonují.

Téma A2: co mi pomáhá

Dále Zahra hovoří o tom, co by jí v zařízení pomohlo překonat tíživou situaci, kterou byla například izolace. Když byla na izolaci, tak pro ni bylo důležité jídlo. Zahra uvádí, že *„jsem pryč na ségra Hena a pak jídlo . Není to špatně, ale to poprví. My jsme nejedla jídlo v Evropě. Potřebujeme jiné jídlo, pálený. Jedna to byla taky problém, když oni dali jídlo a já pff. Jenom vodu a zavolám tetu. Prosim přines jídlo!“* (5.183-186) *„Tak vůbec nechci tohle jako furt lidi pro mě vařit.“* (5.194-195) Zahra také uvádí, že má ráda hudbu a tanec. To vyplývá z *„Moc, moc a hudba.“* (6.228) a *„Jako co mám ráda nejvíc. Třeba tancovat, sport, ale sport ne hodně. Zpívat, pohádky, chodit furt s kamarády, výlet, mám ráda hodně výlet.“* (6.233-234) Dále Zahra uvádí, že by v době, kdy byla na izolaci, potřebovala mít telefonický kontakt s tetou, hovoří o tom takto: *„třeba by jsme viděli tetu, když zavoláme jako“* ... (5.206) Zahra rovněž uvádí, že jí pomáhá, když *„dělala s Lenkou trénink na nervy. To jako dělám moc špatný věci.“* (3.110-111)

Téma A3: strach z budoucnosti

Téma strachu se prolínalo celým rozhovorem, který trval cca čtyřicet minut. Zahra se především bojí, co s ní bude, když nezvládne školu a češtinu a bude muset odejít ze školy a tím jí vyhodí ze Zařízení pro děti – cizince. Svůj strach ze ztráty školy popisuje takto: *„Protože tady jsem v Evropě. Tady všecho. Já furt spolu a oni ještě, že kdo tady bude končit školu. Nechce tady. Končit škola nechci dělat maturita, tak musím pryč, takže když oni hledaj byt. Pokoj drahý. Na praxi málo peníze ...“* (2.44-46) *A teď jako bojím. Protože dělám cukrář končím a potom puđu někam to mě jako mám strach na to. Nechci dělat uklízečka. Já nevím, když to nechci.* (2.49-51) Dále Zahra prožívá strach ze ztráty sestry. *„Dělám jako na srdce, jsem smutná, ale nechci mluvit, protože to je život. Já nechci tady sama. Když Hena půjde pryč. Vadí jako. My jsme teď jako povídáme spolu.“* (7.274-277)

Téma A4: blízkost

Respondentka A popisuje, že v její kultuře je jiná blízkost než v té naší. *„My máme jiný. My jako u nás. U nás poprvé lidi se pozdravuju a furt spolu venku. A ještě když někoho tady oni. Není to problém, když takhle. Není to problém. Jako já tady je problém. Hodně, hodně. Když seš tady a oni budu pryč. Jseš černoška a oni v metro tramvaji.“* (6.240-243)

Téma A5: absence bezpečí

Záhra dále hovoří o tom, že po teroristických útocích nemůže sdílet, že je muslimka. „*Někdo bude zabíjet a konec jako. Tady já bojím pro nosit šátek. Bojím na to. Bojím taky mluvit na to jsem muslimka. Ve škole, venku.*“ (6.252-253) Taktéž popisuje, že na Radlické se necítila bezpečně. „*Nějaký vychovatel tam mě jako já a sestra. oni se chovali hodně špatně. Já nevím, ale oni nemají rádi černoška nebo co fakt nevím*“ (2.84 a 3.85), ale že jí hodně lidí pomohlo.

Téma A6: pocit nesvobody

Respondentka A dále hovoří pravidlech na Radlické. Popisuje, že „*jako tam nemůžu jako na kolik hodin seš venku. Tam nemůžeš vařit sám a pak furt kontrol vychovatel, takhle dál a furt spolu vychovatel.*“ (2.76-77) Dále hovoří, že na Radlické nemá čas pro sebe. „*Kolik hodin chceš musím prosit vychovatel. Já chci dělat tohle a oni říkaj musíš dělat takhle a tak, ale tam jako je hodně pravidla.*“ (2.80-82) Taktéž, že bez vychovatele nemůže sama ven. „*Ne, asi takhle tři týden musíme tam až doktor říkal nemáš problém, tak můžeme ven, ale s vychovatel. Když není vychovatel, tak ne. tak jako tohle mě. Stejný pro mě jako já jsem rest.*“ (5.179-181)

Téma A7: smysl života

Záhra uvádí, že největším problémem je čeština, a že aby mohla být cukrářkou by jí pomohlo „*Jako první věc ječeština je těžká proč né francouzsky Smích, jednoduchý slova.*“ (2.63-64) Dále uvádí, že by jí při výuce vyhovovala možnost francouzštiny a naplňuje jí být cukrářkou „*to je super. Já mluvím francouzsky. Jsem tady a mě baví cukrář.*“ (4.146)

Téma A8: potřeby respektu

Respondentka uvádí, že respekt dříve vnímala jinak a že to souvisí s kulturou, ze které pochází. „*Tak pro mě.....těžký, moc těžký. U nás mi neděláme tohle, spolu kamarádi budete bavit. Když máte problém mluvíte normálně, ale ne jako mluvit ošklivý věci. To není dobrý. Je to tak, já jsem v Evropě lidi dělaj. Pro ně je to sranda, ale pro mě pauza je to jinak protože u nás tohle není. Není respekt. Tady je Evropa.*“ (3.123-127) Rovněž uvádí, co cítí, když ji lidé nerespektují „*To není dobrý. Víte to hodně zlobí. Když mě někdo nemá respekt,*

tak já fakt. Já potom chci umřet. Já nemám ráda. Já chci sranda, rodina spolu, ale nechci nikoho mluvit špatně.“ (3.119-120) Dále jsem se Zahry zeptala, co pro ni slovo respekt znamená, abych se ujistila, jak slovu respekt rozumí dnes. *„Když jako, ja mám respekt pro vás, jako třeba, když my máme nějaký problémy. Já nemůžu pro vás mluvit špatně.*“ (4.130-131) Respondentka uvádí, že když byla poprvé v Evropě, tak vnímala značné kulturní rozdíly. Postupem doby porozuměla a říká: *“Já už mám dobrý nápad na to. Já už vím, že tady je systém.*“ (6.247-248)

Vlastní interpretace rozhovoru A

Zahra na mě působila přátelsky, zároveň jsem pocítovala strach a zlobu, kterou ze sebe vyzařovala. Bylo vidět, že na jedné straně je se svým životem smířená a na straně druhé, že se bouří a zlobí. Měla strach o to, co bude, když jí opustila sestra a také, když by musela odejít ze Zařízení. Z rozhovoru jsem odcházela dojatá, protože i přes nesnáze a určitou beznaděj, bylo vidět, že Zahra chce být užitečná.

2.Témata vyplývající z rozhovoru B

Téma B1: co mi pomáhá

Respondent popisuje, že by mu nejvíce v prvních dnech v zařízení pomohlo mít velký kontakt s rodinou. *„Chci volat domů, že jsem v pohodě.*“ (3.78). *„Většina lidí chtělo vědět, kde jsou.“* Dále zmiňuje *„rodina neví třeba nic neví, kde jsou.* (3.65-66) Abrahám také hovoří o tom, že by potřeboval jinou stravu. *„Pro mě bylo těžký, že jsem nebyl zvyklý s jídlem.“* (3.88) *„Říkal jsem to nechci. To nemůžu sníst. Jedl jsem jenom housky.“* (3.93)

Téma B2: pocit nesvobody

Abrahám hovoří o tom, co pocítoval, když přišel do ZDC. *„Jsem si říkal, když jsem tady přišel. Nechci tady být. Jdu pryč, protože mělo přišlo divný. Být tady zavřený nejt ven. Nemít vycházka. Prostě divný.* (3.95 a 4.96-97) Dále popisuje, že na Radlické měli málo vycházek. *„Třikrát v týdnu byl jsi pořád vevnitř. Dělalí všechno za tebe.“* (2.9) Abrahám uvádí, že mu nebyl umožněn kontakt s rodinou tak, jak by potřeboval a z toho mu bylo

smutno. „*Jako to bylo kvůli tomu, že tam nebyl internet.*“ (3.71) *Dva první měsíce pro mě byly špatné, protože neměl jak mluvit s rodinou.*“ (3.68-69)

Téma B3: potřeby informací

Respondent popisuje, že když se dostal v Zařízení na izolaci, neměl dostatek informací o tom, co se děje. „*Chtěl jsem s ním mluvit. Když neumíš česky, anglicky, jsi z toho úplně mimo, protože říkáš si, kde sem, co se mnou budou dělat.*“ (4.106-108) Zároveň dodává, že za ním všichni chodili a říkali mu odpočivej, všechno bude v klidu.

Téma B4: strachu z projevu v českém jazyce

Abrahám popisuje, že když začal chodit do školy, byl každý den ve stresu. Říkal, že chce skončit. Nejvíce ho stresovalo, že neumí česky. „*Když jsem šel tam a viděl jsem, že všichni tam mluví a já nic nepochopil. Nic nemluvil a oni nerozumí, co jim říkám.*“ (4.117-118) Dále zmiňuje, že i dnes se nemůže plně vyjádřit. „*Jenom mě mrzí, že neumím víc česky. Kdybych uměl líp česky. Já se stydím.*“ (4.129-131) Taktéž hovoří o tom, že když je s přáteli venku, tak raději nemluví. „*No třeba, když jsem venku se stydím mluvit česky, protože říkám si, že si o mě lidi myslí, že neumím česky. Mě se to nelíbí. Radši mlčím, než mluvím.*“ (4.132-134)

Téma B5: spokojenost

Respondent popisuje, že je v současnosti ve svém životě spokojený. „*Jsem tady, kde jsem dneska. Že prostě chodím do školy normální. Jsem normální člověk. Mám všechno, co potřebuju. Žiju normálně, jak to mám říct, bez boje. Pokud vím, že budu brzo končit školu.*“ (5.145-147)

Téma B6: smyslu života

Abrahám hovoří o tom, že touží mít svůj „byznys“. „*Mít něco vlastního. Nechci pracovat někam.*“ (5.158) *Něco takovýho, nějaký byznys, něco malýho zatím a abych třeba byl v pohodě, aby třeba ráno vstával vím, že prostě to vstával do práce, vím že prostě jdu do práce a vím že ta práce ja jakoby druhý domov, protože tam budu trávit čas a pak zase večer skončím a jdu domů.*“ (5.162-165)

Téma B7: co bych chtěl v zařízení změnit

Respondent zmiňuje, že by chtěl změnit hodnotu stravenek. *Pro mě je nejdůležitější stravenky, aby se změnil, a aby děti měli motivaci.* (8.291-292) Více stravenek nebo jejich vyšší hodnotu by chtěl proto, že se domnívá, že jsou ještě děti a že je pro ně obtížné se stravenkami hospodařit. Je pro něho obtížné s nimi vyjít. Stalo se mu, že si koupil čokoládu a už pak neměl na oběd a musel si vzít peníze z kapesného.

Téma B8: potřeba respektu

Abrahám popisuje, že se ve škole necítí být respektován. *„Když jsem ve třídě, že říkaj, že jsem nějaký terorista, že něco dělám špatně, že jsem mafián. Mě to mrzí nejvíc, protože já vím, že říkaj srandu, ale já vím, že člověk se z toho necítí dobře. Já jsem takový citlivý člověk ze srdce, osobně. A jako to mě vadí v zařízení.“*(6.195-198) Také popisuje, že na Radlické s ním jednájí jako s malým dítětem. *„Jako třeba na Radlické jsou hodně věci dětský. Třeba, že dostaneš slon za to, že zlobíš. Nebo takový sračky sloni malý, že zlobíš. Jdeš tam barvy. Jak se cítíš. Třeba modrá je nejlepší. Černý nejhorší.“* (8.312-314)

Téma B9: blízkost

Respondent uvádí, že se cítí být sám. *„Někdy se cítím úplně sám. Už jsem si zvykl, že prostě sám. Říkám si lepší být sám.“* (9.343-344) Dále uvádí, že by byl rád, kdyby si mohl vzít někoho na pokoj. *„Třeba aby mohl vzít někoho na pokoj, aby někdo u tebe tam spal. Je to tam velký prostor. Seš na pokoj sám, máš velký prostor.“* (9.333- 335) Také hovoří o tom, že když začal chodit na obor kuchař, velmi potřeboval kamaráda, který by mu pomáhal. Kamaráda si našel i přesto, že se jednalo o chlapce, který se choval špatně. Situaci popisuje takto: *„Osobně měl jsem jeden kluka. Ale on byl takový jako jsou ty kluci.“* (10.360-361) *„Na jednu stranu se choval špatně, ale taky mi pomáhal. Bylo mi to jedno, hlavně ať mi pomůže.“* (10.364-365)

Téma B10: potřeby rodiny

V Abrahámově životě hraje rodina velmi podstatnou roli. Hovoří o tom, že je pro něj důležité být v kontaktu s primární rodinou. Zároveň vnímá paralelu právě mezi primární rodinou a kamarády, ale i vychovateli v zařízení. Celé to popisuje takto: *„Nejdůležitější rodina. Tady v Česku kámoš a vychovatel. Vychovatel ti pomůže, protože je to jeho práce.“*

(10.384-385) „*Kámošovi říkáš hodně věci.*“ (10.380)

Vlastní interpretace rozhovoru B

Abrahám na mě působil celkem spokojeně. Velmi pěkně hovořil o své rodině. Z jeho rozhovoru vyplynulo, že se mu líbí v tréninkovém bytě. Zároveň, že se cítí být sám. Rád by jednou měl svůj vlastní podnik a rodinu. V podstatě říká, že je spokojený, ale chybí mu sounáležitost. Abrahám působil, že ví, co chce a také bylo vidět, že o sobě přemýšlí.

3. Témata vyplývající z rozhovoru C

Téma C1: materiální věci

Samer by byl rád, kdyby si mohl rozhodovat o tom, jak bude vypadat jeho pokoj. „*Já chci pokoj můj tohle nevim, jak se jmenuje.*“ (1.27) „*Nějakou tyč, pro tady.*“ (1.29) Dále hovoří o estetické stránce. Chtěl by si vymalovat pokoj na bílo. „*Já chci vyměnit barva*“ (1.16) Rád by na modrou, ale domnívá se, že to nemůže žádat. „*Nemůžu asi.*“ (1.22)

Téma C2: pocit nesvobody

Respondent popisuje, že se na Radlické necítil svobodně a že s nimi bylo zacházeno jako s malými dětmi „*Tam málo vycházka a tam stejný malý děti.*“ (1.39-40) „*Spát v osm hodin nebo vycházka málo.*“ (2.44)

Téma C3: strach z budoucnosti

Samer uvádí, že se bojí, že nedostuduje. „*Bojím nemůžu papír z praxe, nemůžu pracovat. Škola pro mě těžký a mluvit málo čeština.*“ (2.60-61) Také hovoří o tom, že ho obor zahradník nenaplnuje. „*Moje srdce nechce jít škola zahrada. Musim dělat tenhle obor.*“ (2.69) Samer rovněž popisuje, že by chtěl mít dobrý život, ale že se bojí, že to nevyjde. „*Moc dobrý všechny starat, děti pomáhat fakt chci takhle. Ja fakt chci takhle manželka, děti, to dobrý, to život chci takhle. Se bojim, že nejde.*“ (8.340-342)

Téma C4: pocit strachu

Respondent popisuje svůj strach v zařízení. „*Nejvíce se bál, když poprvé přišel do zařízení. Já jsem tady sám a bojím oni ne hodný, ono dělat mě problém, oni nechci Sámer, oni nemaj rád mě.*“ (3.87-88) „*Já jsem první bojím lidí. Já neznám, kdo tam šef, já je neznám, tak mám haq /pravdu/.*“ (4.136-138) Také se bojí chodit do školy a má problém s českým jazykem. „*Bojím pro škola, moc, moc, moc. Škola mám problém ted' jazyk.*“ (3.91-93) Protože se bojí chodit do školy, nemůže v noci spát. „*Spát hodinu nebo čtyry hodin a potom konec. Ráno jdu do školy nevidim.*“ (5.185) Rovněž popisuje, že nejhorší pro něho byla izolace. „*Oni zavřeli mě na pokoj. Oni jídlo pokoj. Já nebyl venku asi osm dní. Proč nemám volno. Nemám mobil, nemůžu volat, nemám internet. Tam bolí hlava a furt bojiš a furt pláčeš a potom život těžký.*“ (4.145-148) „*Tam nahoru, fakt moc špatný.*“ (4.140) Zeptala jsem se Samera, jestli by bylo něco, co by vylepšilo jeho situaci. „*Nic, tam bojím.*“ (4.153)

Téma C5: co mi pomáhá

Samer zmiňuje, že mu pomáhá chodit do posilovny. Rovněž za významné pokládá, že je muslim a každý den se modlí. „*Chodím salám /modlit/.*“ (3.115) „*Každý den doma. Mešita nemám čas.*“ (3.124) „*Modlit a taky fitnes.*“ (3.118) Dále uvádí, že mu pomáhá psychoterapie. „*A mám pani Eva, ona taky pomáhá, když jsem smutný.*“ (3. 94) A také někdo blízký. „*Ted' mám pani Monika a ona pomáhá mě a já nejsem smutný.*“ (3.92-94) „*A ještě řikla aláh. Přisahám ted' všechno vyměnilo. Ted' vidím, že se usmíváš, nechci problém ted' tachýr.*“ (6.247-249) Samer také popisuje, jak zvládá návaly agrese. „*Já jsem naštvaný musim sprcha, baadien jáný švaje rúh, ja musim sprcha nebo dělám problém, nebo špatně mluvit pro lidi. Musim sprcha nebo voda hlava.*“ (5.203-206)

Téma C6: co mi dělá radost

Samer popisuje, co mu dělá radost, takto: „*Jídlo normálně jídlo, dobrý, hezké, hodná, to moc mám rád a sranda taky. Pani Martina ona dělá jídlo buchta a dort.*“ (6.219-221) Rovněž mu dělá radost dobrá životní úroveň. „*Já chci mustakbal*“ (8.331) a „*Pracovat, mám byt, manželka děti fakt, haját.*“ (8.333) „*Sním moje. Inšaarlá*“ (8.335)

Téma C7: potřeby respektu

Samer uvádí, že je smutný, když dělá problémy. Pomohlo by mu, kdyby ho lidé

respektovali a nezhoršovali celou situaci tím, že mu budou zakazovat brigádu, vycházku apod. Potřeboval by, aby s ním lidé jednali pomalu a hezky. „*Já nedělám problém, já nedělám chybu, potom nikdo neříká, ty děláš tohle. Já dělám problém málo.*“ (7.287-289) „*Nechci to dělat. To sám tělo. Rozumíš. Já nechci dělat problém teď. Já říkám Samer dneska nedělá problém. Sám problém dělám. Já sám dělám. To je život.*“ (7.305-307)

Téma C8: pocity nedůvěry a blízkosti

Respondent na otázku, co by v zařízení udělal jinak, odpovídá: „*Hraj karty sranda. Venku spolu nebo koupit dárek. Oni taky dobrý, ale nevim, co oni mají v srdce. Všechny lidi nemají srdce stejný. Nevíš, jestli lidi v srdci hodný nebo špatný. Já nevim co tvoje srdce, ale já vidim, moje krev říká ty moje nejlepší hodná a ty nevíš Samer, co je. Oni mluví hezky a potom má špatný srdce.*“ (9.351-355)

Vlastní interpretace rozhovoru C

Když jsem Samerovi sdělila, že rozhovor bude nahráván, dostal strach. Diktafon si vzal do ruky a ptal se mě, jak funguje a také, co bude následovat. Všechno jsem mu vysvětlila a ujistila ho, že je vše v pořádku. Rozhovor na mě působil velmi expresivně, nevyrovnaně, ale také mě lidsky zasáhl. Samer se často rozhoduje impulzivně a tím se dostává do problému. Často nedohlédne na to, co svým jednáním může způsobit, a to nejenom druhým, ale především sobě.

4.Témata vyplývající z rozhovoru D

Téma D1: co bych v zařízení změnil

Chálid uvádí, že „*když ráno v devět odcházíme musíme spolu odcházet. Tohle je špatně, protože já mám v jedenáct hodin škola a já odcházím v devět.*“ (1.15-18) „*Čekám venku.*“ (1.20)

Téma D2: pocit nesvobody

Respondent zmiňuje, že se na Radlické necítil svobodně. „*Nemůžeš jít ven. Nemáš*

vycházku. *Máš jenom dvě hodiny a každý den musíš být v šest doma.*“ (1.29-2.30) Dále popisuje pobyt na izolaci takto: *„Všechno na pokoj.“* (2.50) *„Já sem šel na pokoj. Já sem chtěl ven a oni říkali, že nemůžu.“* (2.52) *„Byl jsem nahoře zavřený.“* (2.56) *„Čtyři dny já a jeden kamarád.“* (2.58) Chálid dále zmiňuje, že tuto situaci již zažil v Bulharsku. *„Já to znám, já jsem dva měsíce byl v Bulharsku jsem byl vězení.“* (2.60) *„Dva měsíce byl v Bulharsku a ještě čtyři dny tady:“* (2.62) a dodává, že v Bulharsku to bylo horší. Rovněž uvádí, že mu během čtyř dnů na izolaci nebyl umožněn kontakt s rodinou. *„Protože nic jsme neměl. Ani telefon, ani oblečení. Všechno měl venku a pak jsem kupoval všechno.“* (3.78-80)

Téma D3: co mě naplňuje

Chálid uvádí, že ho nejvíc naplňuje fotbal. Lásku k fotbalu popisuje takto: *„Jo fotbal jo furt myslím na fotbal“* (4.126) Také mu pomáhá facebook. *„Já mám hodně kamarád všechno facebook. Všechno je pro mě důležitý.“* (5.196-197) *„Tam zavolám mám fotku.“* (5.198)

Téma D4: ztráta

Respondent popisuje, co ho nejvíc rozesmutní. *“Nejvíc rodina, když není a pak všechno fotbal. Pan mi řekl nemůžeš hrát a pak pomalu. To bylo hodně špatně.“* (4.122-124) Dále uvádí, že je pro něho těžké, když nemá kontakt přes sociální síť s maminkou. *„Hodně těžký, když nemám Imu, každý den spolu vidíme maminka.“* (5.200)

Téma D5: absence blízkosti

Je zřejmé, že přátelství je vnímáno v různých kulturách různě. To popisuje i Chálid. *„Tam je to lepší.“*(5.163) *„ Tady jenom myslí, že seš kamarád, ale nic dobrýho pro tebe nedělaj. Já to nevim říknout. Nejsou dobrý kamarádi. Tak on je můj kamarád. Když jsme pak kamarádi. My nikdy nemluvíme pro sebe.“* (5.165-169) Dále říká, že *„tam, když potřebuješ něco, to já nemám, hned říkám kamarádi. Oni mi dávaj peníze. Jako hned. Když nemají, tak jsou někam přinese nebo něco nebo něco dělaj.“* (5.178-180) Také vnímá, že měl více kamarádů. *„Tam já jsem měl hodně.“*(4.147-148) a rovněž, že je rozdíl v tom, že je tady rovnost mezi ženou a mužem. *„Ale tam můžou jenom kluci, holky nemůžou.“*(4.158) Chálid také uvádí, že pořád myslel na rodinu. *„Furt myslel na rodina, že seš sám. Proč ty nejseš tam proč oni nejsou tady. Co děláš tady. Hodně věci myslím.“* (2.72-74)

Téma D6: pocit uznání

Chálid uvádí, že je rád, když může něco udělat pro kamarády na komunitě. „*Udělal jsem větrníky. To je fakt fajn a ještě pomáhám.*“ (6.247-248) „*Oni na komunita říkaj děláš fakt dobrý.*“ (7.251)

Vlastní interpretace rozhovoru D

Chálid na mě působil velmi uzavřeným dojmem. Na začátku rozhovoru reagoval na otázku jednou větou. Později hovořil více spontánně. Obzvláště, když jsme hovořili na téma „kamarádství“, tak byl otevřenější. Život Chálida se točí kolem fotbalu, školy a rodiny. V podstatě fotbal a kontakt s maminkou je pro něho to nejcennější, co v životě má.

5. Témata vyplývající z rozhovoru E

Téma E1: co mi pomáhá

Táňa uvádí, že jí v zařízení pomohla psychoterapie. „*že po tý psychický stránce ano měla jsem terapie, takže mi to pomáhalo.*“ (2.12-13) „*Jednak Eva mi pomáhala. Myslím, že kdybych ji tam neměla, tak nevím. To asi úplně nezvládnou. Taky jsem začala dělat blbosti, že jsem se tam začala sebepoškozovat*“ (3.95-4.96-97) Dále zmiňuje že na Hájích to bylo fajn, „*že tady jsem si mohla popovídat s Jitkou.*“ (4.139)

Téma E2: pocit nepochopení

Respondentka popisuje, že bylo pro ni obtížné sdílet svoje problémy mezi ostatními klienty ZDC. „*Když jsem byla smutná, tak jsem ráda byla sama, protože jsem viděla, že nemůžu přijít za nikým jiným a říct mu svoje problémy, protože on je nepochopí, jako z těch dětí. Protože tam byla taková jazyková bariéra.*“ (4.99-102) Dále Táňa zmiňuje, že se před svými spolužáky styděla za to, že je v zařízení. „*Prostě to bylo pro mě těžký žít mezi ostatníma a teď se tam zžívat s těma lidma a hlavně pro mě bylo nejtěžší se takhle prezentovat v okolí jako venku. Že jsem prostě nechtěla říkat, že jsem tady v zařízení takovýho, že jsem*

*prostě bydlela na intru.“ (2.22-25). „Takže tohle pro mě bylo prostě jenom to nejtěžší.“ (2.27)
„Nikdo nemohl pochopit, že bydlím s trošku jinýma lidma.“ (2.33)*

Téma E3: absence bezpečí

Táňa popisuje, že se v zařízení necítila úplně bezpečně. *„Taky jsem si říkala, že by se mohlo něco stát jo, že jestli tam, co se stalo, kdyby někomu přeskočilo nebo kdyby si někdo něco umanul. Jenom bylo prostě, ten život byl takovej, že to nebyl přímo domov. Brala jsem to, že muj pokoj, to ano.“ (4.125-128)*

Téma E4: potřeba jiného přístupu

Táňa během rozhovoru několikrát zmiňovala, že by potřebovala, kdyby k ní bylo přistupováno jinak než k ostatním. Uvádí, že: *„tady jsem pocítovala to, že já potřebuji ten jiný přístup.“ (3:60-61). Také uvádí, proč si to myslí. „Ostatní měli jiné potřeby než já.“ (2.45) Dále uvádí „oni jsou vychovatelé a já dítě v zařízení a kdyby ke mně měli trochu jinej přístup, tak bych se určitě chovala trošku jinak a nějak podporovaný to úplně nebylo.“(8. 277-279)*

Téma E5: pocit nesvobody

Respondentka uvádí, že na Radlické se cítila značně omezována. *„Mně by stačilo mít ty vycházky. Já jsem měla školu do čtyř, ale v zařízení jsem musela být v šest. Neměla jsem možnost vidět svého přítele nebo se vidat s kamarády“ (3.63-65) Dále uvádí, že nemohla chodit na internet. „Ze začátku to byl pro mě takovej šok pro mě. To připojení k internetu, že tam na Radlický nebyla wifina.“ (10.402- 403 a 11.404-405) „Pro mě to bylo fakt důležitý, protože jsem na to byla zvyklá.“ (11.408-409) Zároveň uvádí, že v určitou dobu mohli být na počítačích.*

Téma E6: pocit přijetí

Táňa uvádí, že když byla na Hájích, tak se cítila přijímána. *„Na těch Hájích jsem dostala, že oni jsou tady pro mě. Na Hájích jsem cítila, že oni to fakt chtěj.“(5.142-143)*

Téma E7: pocit rasismu v zařízení

Respondentka popisuje, že některé poznámky zaměstnanců nebyly zcela v pořádku. *„Myslím, že některé poznámky nebyly úplně nejlepší a samozřejmě né všichni rozuměli. To zas jako to, když už tak s narázkami. Ty ses tady přistěhoval, že my jsme tady doma, tak jako*

komu by se v tomhle žilo dobře.“ (9.330-333) Myslí si, že by bylo hezké, kdyby nevznikaly situace, které by říkaly klientům „Ty seš ten jinej.“(9.332) Zároveň uvádí, že někteří zaměstnanci na Radlické „ jsou vyloženě mě občas přišlo, že maj až rasistický nebo šovinistický poznámky celkově.“ (9.323-325)

Téma E8: dodržování pravidel v zařízení

Táňa uvádí, že „celej ten režim je v podstatě nastavený k tomu, aby oni začali chápat, celej ten systém, jak to v podstatě funguje, aby nějak začali chápat tu kulturu, ale zase ta motivace není až taková“ (10.370-372) a dodává „pracuje se na tom.“(10.372). Dále popisuje, že neměla jazykovou bariéru „vždycky jsem všechno pochopila, protože mě to stačí říct a někdo, kdo nerozumí ani slovo česky, tak nevědí, jak mu to chtěj říkat slova. Myslim si, že i na tom by mohly některý vychovatelé zapracovat si uvědomit, jak na to kouká ten člověk, nejenom to dodržet, ale ten člověk musí pochopit, proč to musí dodržovat.“ (7.248-252)

Téma E9: ztráta blízkosti

Táňa uvádí, že člověk v Zařízení ztratil všechny blízké. Situaci popisuje takto: „Člověk v podstatě ztratí všechny blízký, je sám, neví, co se děje, neví, kde je, neví, co bude dál, v podstatě nerozumí ničemu. Samozřejmě, že se bojí. Ze začátku se tam bojí, protože neví, o co jde.“ (8. 302-304) Taktéž uvádí, že se jí v Zařízení těžko navazovaly vztahy. „Já jsem nebyla stoprocentně otevřená, protože jsme si neměli s nima co říct, ale když už jsme se viděli, bylo to fajn. Oni si upevňovali vztahy mezi sebou v tý škole a já jsem vždycky přijela a odjela.“ (7.263-266)

Vlastní interpretace rozhovoru E

Táňa na mě působila velice otevřeným dojmem. Některé pasáže rozhovoru vyprávěla s velkým nadšením, jiné se skepsí. Celý rozhovor se nesl v duchu hlubokých vln. Respondentka hovořila o tom, jak se v Zařízení cítí, ale také o svých plánech. Zaujal mě její pocit, že se cítí být jiná než ostatní.

6. Témata vyplývající z rozhovoru F

Téma F1: pocit strachu

Sirina hovoří o strachu ze školy. „*I have the fear every day, when I go to school. I skirt maybe they say you have bad results. You have to go.*“ (2.57-58) Jak říká, nejvíce se obává „*bad marks in school.*“ (2.63) Dále popisuje, že „*I am scared, because in school there every on is doing good.*“ (2.55) Dodává, že na praxi jí to jde velmi dobře.

Téma F2: pocit týrání

Respondentka popisuje svůj pobyt na izolaci takto: „*there is like mentaly torture there*“ (5.208) „*it was hard, because you are in some places you never be there before. In the room you alone. They are want to shut, because you not be in doctor and you are alone inside. When you don't know, what is going to happen. For me isolation is torture*“ (5.211-214)

Téma F3: retraumatizace

Sirina popisuje, o čem na izolaci přemýšlela „*Thinking to many things, but I has in the past, but isolation think miss is not good.*“ (6.234-235) Dále vzpomíná na kamaráda, který byl na izolaci v době, když byla Sirina na Radlické. „*I remember my friend he was there so would not nice, because think diferent. This arabic boy Mohamed, my friend. Same when he run away and they bring him back. He was there so stress, because nobody to talk to him and I was there I was talking to him through the door and play music to him and he was so common and everybody was happy. Then I speak to vychovatel. He needs music, radio and you have some one to talk to and isolation is ok. Keeping the person inside one room alone that for me is dangerous, because that persons don't no what is going.*“ (6.235-242)

Téma F4: co mi pomáhá

Respondentka uvádí, že se cítí dobře, když poslouchá hudbu. Je to pro ni jistý druh relaxace. „*I feel good. I have different kind of music, then I am sad I can play some, which make me feel better. When I am happy I go with hip hop. When I have to many stress I guess*

play music.“ (5.181-183) Zároveň uvádí, že jí pomohly sezení u psycholožky Lenky. *„Yes it was useful, because I speak with him and feel better. It was good.“* (4.164)

Téma F5: co bych v zařízení potřebovala

Sirina by uvítala, kdyby v zařízení měla více nových tváří. *„I mean that new, to moving here in Háje. Some new person come moving, because Hena is gone. (4.148-149) „new family have more faces.“*(4.151) Dále by si přála, aby lidé v Zařízení mezi sebou komunikovali přímo. *„Lets that person go straight to this person and say this person say like is it true sasy yes or not.“* (5.193-194) Také by si přála vidět *„every one smiling happy . If vychovatel have happy face. If every around me happy. That make me happy.“* (3.114-115) Rovněž by nechtěla každý den uklízet. *„We have to clean every day, because say you guys doing špatně. That is the only thing make me sad.“* (3.110-111)

Téma F6: blízkost

Sirina uvádí, že je blízko ke každému, ale že má své dobré a špatné dny. *„I am close to everybody. Almost every women have more stress. I have bad day with everybody.“* (1.28-29) *„before too much anger, get upset fast and then to control myself.“* (1.39-40)

Téma F7: potřeby respektu

Respondentka zmiňuje, že by chtěla zapadnout do společnosti. *„I don't like to be different. I like to be same like people around me. Lets to see same as one. I wish every one be as one. No I have to feel different. Not to be missed.“* (3.124-126)

Vlastní interpretace rozhovoru F

Sirina působila velmi tajemně a uzavřeně. Na začátku rozhovoru si rozmýšlela, co řekne. Později hovořila trochu spontánněji. Pro Sirinu je důležitá práce. Chce být kadeřnice, ale obává se, aby dostudovala. Ráda by si vydělala peníze a žila vlastní život. Celým rozhovorem se linula pachut' z izolace v ZDC, kterou Sirina musela zakusit.

6.2 Souhrnná analýza rozhovorů

Souhrnnou analýzu rozhovorů provádím na základě společné tabulky témat respondentů A-F. Celkem předkládám 6 tabulek. Šest tabulek pod označením T1 až T5 a jednu tabulku samostatně pod označením TA1. Ke každé tabulce předkládám stručný popis.

Tabulka T1: Psychická podpora, kterou bych potřeboval/a

Respondent	A	B	C	D	E	F
Kontakt s rodinou	5.206	3.71, 3.68-69	4.145-146	3.78-80	10.402-403	
Blízký vztah v ZDC	2.80	10.385, 10.380	3.92-94	5.153, 5.165	4.196	
Psychologická podpora	3.110		3.94		3.95, 4.96	4.169
Jídlo	5.184, 5.194-195	3.88				
Hudba, tanec	6.228, 6.233					5.181-183
Víra			3.115			

Zdroj: autor práce, 2017 (vlastní analýza)

Popis tabulky T1

Z tabulky T1 „psychická podpora, kterou bych potřebovala“ vyplývá, že respondenti výzkumu by potřebovali, aby jim ZDC umožnilo kontakt s rodinou. Pět participantů výzkumu uvádí, že když byli v izolaci, nemohli být v kontaktu s rodinou ani přes facebook či telefon. Také popisují, že facebook je na Radlické značně omezen. Dále by respondentům pomohlo, kdyby na Radlické bylo respektována jiná strava. To uvádějí dva respondenti. Mezi respondenty převládá stanovisko, že jsou pro ně důležité blízké vztahy v Zařízení. To zmiňuje pět participantů výzkumu. Taktéž z výzkumu vyplývá, že respondentům pomáhá psychologická podpora. To platí ve čtyřech případech. Další podpůrné prostředky jsou hudba a tanec, který jsou důležité pro dva participanty výzkumu a víra pro jednoho respondenta.

Tabulka T2: Prožívané obavy

Respondent	A	B	C	D	E	F
Izolace	5.179-181	3.95, 4.96	4.140, 4.153	2.72-74	x ¹⁵⁷	5.208
Nedostatek informací		4.106-108				5.212-214
Přetrvávající obavy z budoucnosti	2.49-51 7-274-2.76		2.69	4.122-124, 5.200		
Přetrvávající obavy ze školy	2.44-46		3.91-93			2.57-58
Český jazyk	2.63-64	4.117-118	2.60-61			
Osamění	7.275-276	9.343		4.147-148	7.263-266, 4.99, 7.263-264	4.151
Obavy z vlastní agrese	3.110-111		7.303, 8.305-307, 5.203-206, 7.309			1.28-29 1.39-40
Obavy z cizí agrese	6.252-253		4.136-138		4.125-128	

Zdroj: autor práce, 2017 (vlastní analýza)

Popis tabulky T2

Z tabulky T2 „prožívané obavy“ vyplývá, že izolace byla pro respondenty silným zásahem do jejich prožívané reality, a proto ve výzkumu následně předkládám podrobnější tabulku T3 „dopad izolace“. Všichni respondenti, kteří prošli izolací, hovoří o nedůstojném zacházení ze strany ZDC. Dále dva respondenti uvádějí, že na Radlické neměli dostatek informací, co se s nimi bude dít. Mezi respondenty převažuje pocit osamění a to v pěti případech. Tři respondenti uvádějí přetrvávající obavy ze školy a tři přetrvávající obavy z českého jazyka. Dále tři respondenti nevědí, co mohou očekávat od budoucnosti, tedy co s nimi bude. Tři participanti výzkumu se obávají cizí agrese a tři vlastní agrese. Za alarmující považují situaci respondentky, která se v tabulce T2 objevuje téměř ve všech sledovaných znacích. Z analýzy vyplývá, že respondentka A žije pod ustavičným tlakem. Dále u třech

¹⁵⁷ Respondentka E nebyla na izolaci, protože nebyla dítě-uprchlík.

participantů výzkumu analýza rozkrývá akumulaci problému jedné prožívané obavy. U respondenta C se jedná o obavu z vlastní agrese a u respondentky E obavy z osamění a u respondentky A o přetrvávající obavy z budoucnosti.

Tabulka T3: Dopad Izolace

Respondent	A	B	C	D	E	F
Ztráta identity	5.183-185	3.95, 4.96, 4.106-108, 3.88 3.93	4.145-148, 4.140, 4.153	2.50, 2.52, 2.60	x	5.208, 5.211-214
Sekundární traumatizace					x	6.237-238, 6.248, 5.213-214

Zdroj: autor práce, 2017 (vlastní analýza)

Popis tabulky T3

Z tabulky T3 „dopad izolace“ vyplývá, že u všech respondentů, kteří byli na izolaci, dochází ke ztrátě jejich identity, protože jak všichni respondenti uvádějí, jsou zavřeni na pokoji, jsou jim odebrány veškeré osobní věci, upíráno jídlo, na které jsou zvyklí, nemají potřebné informace. Jediné, co vědí, že jsou zavřeni a, jak popisuje jeden z respondentů, zřídka za nimi přijde zaměstnanec ZDC a řekne jim, že všechno bude v pořádku. U jedné participantky výzkumu došlo k retraumatizaci. Pomáhala a znovu prožívala traumatizující pocit z izolace, když se snažila ulehčit situaci svému kamarádovi Mohamedovi. Mohamed se dostal na izolaci po útěku ze ZDC. Respondentka F jak vyplynulo z analýzy, se mu snažila ulehčit situaci tím, že s ním mluvila přes dveře a prosila zaměstnance ZDC, aby mu dali alespoň rádio.

Tabulka T4: Postavení ve společnosti

Respondent	A	B	C	D	E	F
Chci být respektován	3.119-120	6.195-198	7.287-289		2.33, 2.22-25	3.124-126
Chci být uznáván v práci		5.162-165		6.247-248, 7.251		
Chci znát český jazyk	2-63-64	4.129-131	2.61			
Praxe	4.146	5.158	2.69			2.74
Vzdělání	2.44-46	5.145-147	2.60			2.57-2.58
Koníčky	6.233		3.118	4.126		5.181-183

Zdroj: autor práce, 2017 (vlastní analýza)

Popis tabulky T4

Z tabulky T4 „postavení ve společnosti“ vyplývá, že převážná část participantů výzkumu se necítí být respektována ve svých potřebách, a to jak ve společnosti, tak v ZDC. To uvádí pět respondentů. Jeden participant výzkumu uvádí, že byl rád, když mohl uvařit pro komunitu a byl za to oceněn. Čtyři participanté výzkumu si uvědomují nutnost vzdělání. Z toho tři se obávají, že ve společnosti bez výstupu tzv. „papíru“ ze školy ve společnosti neobstojí a jeden participant výzkumu se těší, až tzv. „papír“ získá a bude moci pracovat. Tři respondenti hovoří o tom, že je pro ně důležité znát český jazyk. Z toho dva participanté uvádějí jako důvod získání tzv. „papíru“ ve škole a jeden respondent uvádí jako důvod sdílení mezi přáteli. Dále čtyři respondenti uvádějí, že je práce naplňuje. Z toho jeden respondent uvádí, že obor, který mu byl vybrán, se mu nelíbí. Dvě respondentky uvádějí, že obor, který studují, je velice baví a jeden participant výzkumu zmiňuje, že „bude spokojný ve svém vlastním byznysu“. Mezi respondenty výzkumu převládá názor, že jejich volnočasové aktivity je naplňují. To uvádějí čtyři respondenti.

Tabulka T5: Co bych chtěl/a v zařízení změnit

Respondent	A	B	C	D	E	F
Stravenky		8.291-292				
Facebook na Radlické		3.71	4.145-147	5.196-197	11.408-409, 11.404-405	
Vybavení v ZDC	1.14,1.18					
Možnost rozhodovat o tom, jak bude můj pokoj vypadat	1.9-10, 1.16 1.18		1.29, 1.16			
Komunikace		6.197-198			8.277-279	3.114-115
Vycházky na Radlické	2.76-77	2:9	2.44	1.29-30	3.63	
Čas ranního odchodu do školy				1.115-118, 1.20		
Pravidla	2:80-82					3.110-111
Na Radlické nerespektují můj věk	5.194-195	8.312-314	1.39-40			
Pocit sounáležitosti	6.240-241	9.333-334	9.351	5.163, 5.165-169	4.99-102, 7.263-266	4.151, 4.148-149

Zdroj: autor práce, 2017 (vlastní analýza)

Popis tabulky T5

Z tabulky T5 „co bych chtěl/a v zařízení změnit“ vyplývá, že všem šesti respondentům chybí pocit sounáležitosti, a to jak v ZDC, tak i ve společnosti. Dále u pěti participantů je důležité mít na Radlické větší možnost vycházek. Tři participantů výzkumu uvádějí, že by v zařízení chtěli změnit komunikaci a dva participantů výzkumu by rádi změnili pravidla. Rovněž je pro respondenty klíčový přístup k facebooku na Radlické, a to ve čtyřech případech. Dále jeden participant výzkumu uvádí, že by chtěl zvýšit hodnotu stravenek,

protože ještě neumí hospodařit a stává se, že si místo oběda koupí za stravenky čokoládu. Jeden respondent uvádí, že by chtěl změnit ranní čas odchodu ze Zařízení, protože má školu od 11:00 a ze Zařízení musí odcházet v 9:00 a musí tak čekat venku do začátku vyučování. Dále dva respondenti uvádějí, že by chtěli rozhodovat o tom, jak bude vypadat jejich pokoj a jeden participant výzkumu uvádí, že by chtěl lepší vybavení v ZDC. Tři respondenti uvádějí, že mají pocit, že na Radlické je s nimi zacházeno jako s malými dětmi.

6.2.1 Komparace respondentů z Afriky a respondentů z Asie

Ze souhrnné analýzy vyplynuly rozdíly mezi respondenty pocházející z Afriky (východní a západní oblast) a respondenty z Asie (Blízký a Střední východ) . Tyto rozdíly jsem zaznamenala do tabulek TA 1.

Tabulka TA1: Rozdíly mezi respondenty z Afriky a respondenty z Asie

Respondent	A-Africa	B-Asie	C-Africa	D-Asie	E-Asie	F-Africa
Mám strach se vzdělávat	2.44-46		3.91-93			2.57-58
Estetika má pro mě význam	1.9-10, 1.16 1.18		1.29, 1.16			
Jak vnímám vlastní ageresi	3.110-111		7.303, 8.305-307, 5.203-206, 7.309			1.28-29 1.39-40

Zdroj: autor práce, 2017 (vlastní analýza)

Popis tabulky TA1

Z tabulky TA1 vyplývá, že repondenti pocházející z Afriky mají větší problém s českým vzdělávacím systémem oproti respondentům z Asie. Dále respondenti z Afriky oproti participantům výzkumu z Asie zápolí s vlastní agresí. Rovněž z výzkumu vyplývá, že respondenti z Afriky hovoří o větším estetickém citění.

7 DISKUZE

Do diskuze vybírám tři nejvýznamnější témata, která vyplynula ze souhrnné analýzy výzkumu. Hlavními tématy jsou:

- izolace,
- vzdělávání a volnočasové aktivity,
- (ne)schopnost sebereflexe ZDC.

Prvním tématem je „izolace“. Mezi respondenty převládá názor, že izolace v ZDC probíhá nedůstojně. Toto uvádějí všichni respondenti (A, B, C, D, F), kteří si prošli izolací v Zařízení. Popisují, že nemají potřebné informace, že jsou jim odebrány všechny osobní věci a není jim umožněn kontakt s rodinou přes sociální sítě. Nedostávají jídlo, na které jsou zvyklí, hudbu, která je jim blízká. Není jim umožněn ani jiný blízký kontakt až na ten, že za nimi občas někdo přijde a řekne „to bude dobré“. Otázkou zůstává, jak velký zásah je to do utvářející se identity respondentů. Právě E. Erikson^{158 159} popisuje, že období adolescence je klíčové pro zvládnutí vývojového úkolu identity. Pak je tedy otázkou, jestli právě izolace nenarušuje rodící se vývojový úkol adolescence.

Za velmi závažnou pokládám výpověď respondentky F, která popisuje izolaci jako traumatizující a především retraumatizující. Uvádí, že pomáhala svému kamarádovi (dětskému uprchlíkovi) ze ZDC, který se ocitl v izolaci, tím, že se snažila s ním mluvit přes dveře. Znovu s ním prožívala celou situaci. Z výpovědi respondentky F vyplývá, že kamarád, kterému pomáhala zvládat onu izolaci, se tam dostal opakovaně. Poprvé byl izolován, když přišel do ZDC jako dětský uprchlík, o kterém Zařízení nemělo žádné informace, z důvodu prevence nákazy. V druhém případě se ten samý chlapec dostal na izolaci po útěku ze ZDC. Byl chycen na území ČR a znovu byl izolován. Je tedy otázkou o jestli se nejednalo spíše o restriktivní nařízení ZDC.

158 ERIKSON, H., E. *Dětství a společnost*. Praha: Argo, 2002. ISBN 80-7203-380-8.

159 ERIKSON, H., E. *Životní cyklus rozšířený a dokončený*. Praha: Lidové noviny, 1999. ISBN 80-7106-291-X.

Mohou panovat různá bezpečnostní rizika ze strany nezletilých bez doprovodu, která v některých případech mohou být relevantní. Na druhou stranu dopady restrikcí nesmějí devalvovat identitu jedince, respektive respondenta.

Další otázkou je, jakou mají dětští uprchlíci další motivaci zůstat v ZDC, potažmo v České republice, když jsou hned na začátku zavřeni do izolace. Problémem je rovněž nedostatek informací, které jsou nezletilým bez doprovodu poskytovány. Respondenti (B, F) uvádějí, že jim Zařízení neposkytlo potřebné informace. Dále mohou panovat námitky, že se často do Zařízení dostávají dospělí-uprchlíci (uvádějí fiktivní věk, aby získali výhody) a ne děti – uprchlíci, to vychází i ze zprávy EMN¹⁶⁰. Matoušek¹⁶¹ ale uvádí, že nemůžeme určovat, která skupina si zaslouží větší pozornost.

Druhým tématem je vzdělávání a volnočasové aktivity. Respondenti (A, B, C, F) si uvědomují, že dosažení vzdělání a získání tzv. „papíru“ je v naší západní společnosti důležitým měřítkem. Jak vyplývá z výzkumu (tabulka a popis TA1) mezi respondenty z Afriky (A, C, F), panují mezi nimi značné obavy z toho, že nedostudují. Způsob českého vzdělávacího systému je pro ně těžko uchopitelný a tlak, který na dosažení vzdělání vytváří česká společnost, je frustrující. V tomto ohledu je zajímavá Feuersteinova metoda¹⁶², která rozvíjí v dětech kognitivní funkce. Používá přitom soubor pracovních listů tzv. instrumenty, které postupují od jednoduchého ke složitějšímu. Další možností je začlenění nezletilých bez doprovodu přímo do českých základních škol. Tím se zabývali výzkumníci Tyrer a Fázel¹⁶³, kteří píší, že by se nezletilí bez doprovodu neměli izolovat v zařízeních pro děti cizince, nýbrž že by základní školy měly mít specializované pracovníky, kteří by byli školeni na danou problematiku. To je samozřejmě otázka pro inkluzi¹⁶⁴ v českém školství. Dále z výzkumu vyplývá, že respondenti (A,B,C,F) vnímají znalost českého jazyka jako klíčovou pro vzdělávání a začlenění se do společnosti. V tomto ohledu je třeba dále zkoumat, do jaké míry

160 Možno dohledat pod kapitolou „Téma uprchlíků v perspektivě sociální práce“.

161 MATOUŠEK, O. *Sociální práce v praxi*. Praha: Portál, 2010. s. 333 a 340. ISBN 978-80-7367-818-0.

162 Tuto metodu možno dohledat na straně 38.

163 Tento výzkum možno dohledat na straně 37.

164 Zařazování všech dětí (bez rozdílů) do hlavního vzdělávacího proudu, který je na to patřičně připraven.

může člověk vytvářet sám sebe, když se přestěhuje do jiné sociokulturní formace¹⁶⁵ - v našem případě do Česka. Dále respondenti uvádějí (A, B, C, D, F), že je praktické činnosti a volnočasové aktivity naplňují a to je klíčem k jejich motivaci k uplatnění.

Třetím tématem je (ne)schopnost sebereflexe ZDC. Výzkum ukazuje, že toto zařízení není schopno účinně reagovat na rychle se měnící podmínky a zůstává zkostnatělé. Tudíž není schopno reagovat na změny, potažmo specifické potřeby respondentů. Jak vyplývá z výzkumu, potřeby respondentů jsou různorodé, ale i společné. Z výzkumu vyplývá, že všichni respondenti (A, B, C, D, E, F) mají různé potřeby, ale v jednom případě i společné téma, a to potřebu sounáležitosti. Pro hlubší porozumění předkládám popis z tabulky T5 „co bych chtěl/a v zařízení změnit“ a z té vyplývá, že všem šesti respondentům chybí pocit sounáležitosti, a to jak v ZDC, tak i ve společnosti. Dále pět respondentů považuje za důležité mít na Radlické větší možnost vycházek. Tři participanti výzkumu uvádějí, že by v Zařízení chtěli změnit komunikaci a dva participanti výzkumu by chtěli změnit pravidla. Rovněž je pro respondenty klíčový přístup k facebooku na Radlické, a to platí ve čtyřech případech. Dále jeden participant výzkumu uvádí, že by chtěl zvýšit hodnotu stravenek, protože ještě neumí hospodařit a stává se, že si místo obědu koupí za stravenky čokoládu. Jeden respondent uvádí, že by chtěl změnit ranní čas odchodu ze zařízení, protože má školu od 11:00 a ze zařízení musí odcházet v 9:00 a musí tak čekat venku do začátku vyučování. Dále dva respondenti uvádějí, že by chtěli rozhodovat o tom, jak bude vypadat jejich pokoj a jeden participant výzkumu uvádí, že by chtěl lepší vybavení v ZDC. Tři respondenti uvádějí, že mají pocit, že na Radlické je s nimi zacházeno jako s „malými dětmi.“

Rovněž z teoretické části vyplynulo, že nezletilí bez doprovodu jsou velmi ohroženou skupinou, to vyplývá ze zprávy EMN. Dále z této zprávy vyplývá, že jsme zemí tranzitní. Proto pokládám za zásadní přemýšlet o jiném uspořádání ZDC. Dále vzhledem ke specifickým potřebám klientů, které vyplývají z teoretické i praktické části, je třeba, aby zařízení bylo schopno reflektovat různorodost klientů ZDC. V tomto ohledu je dobré zvážit znovuoobnovení dětského domova pro cizince. Vzhledem k tomu, že se jedná o specifickou

¹⁶⁵ Dle Bergera a Luckmana (možno dohledat pod podkapitolou „motivace a potřeby“) je lidský organismus tvárný a podléhá nejrůznějším socio kulturním vlivům. Tedy, že vyvíjející se člověk si vytváří vztahy nejen k určitému přírodnímu prostředí, ale i k zvláštnímu kulturnímu a sociálnímu řádu, který je mu zprostředkovan pro něj významnými lidmi, kteří se o něj strají. Rovněž, že existuje různorodost sociokulturních formací.

věkovou skupinu, tak bylo zajímavé zabývat se myšlenkou dětského domova na komunitním principu. Jak vyplývá z výzkumu respondentům (A, B, C, D, E, F), chybí jim blízké vztahy, které by pomáhaly překonávat jejich tíživou situaci, které by je propojovaly s okolním světem a zároveň i mezi sebou. Proto se domnívám, že by bylo užitečné zabývat se otázkou „multikulturního sociálního pracovníka“, který by byl mimo jiné školen na specifickou komunikaci v kontextu jiné kultury.

Zařízení by mělo být schopno flexibilně reflektovat potřeby nově příchozích bez doprovodu. Z výzkumu vyplývá (odkazuji na popis tabulek T1, T2, T3, T4, T5 a TA1), že ZDC je nastaveno rigidně a to tak, že ve větší míře není schopno flexibilně reagovat na specifické potřeby respondentů (A, B, C, D, E, F). Proto pokládám za významné zabývat se jiným uspořádáním ZDC.

Z diskuze a výzkumu vyplývá, že by bylo zajímavé a žádoucí více rozpracovat tyto témata:

- psychologická podpora dětských uprchlíků v ZDC s důrazem na podrobnější a vnímavější vstupní rozhovor,
- multikulturní sociální pracovník s důrazem na mezikulturní psychologii a antropologii,
- vzdělávání dětských uprchlíků s důrazem na věk, intelekt (jestli testy IQ jsou měřítkem; vrozená, získaná snížená inteligence; kulturně podmíněné myšlení) a jejich dosavadní vzdělávání,
- motivace nezletilých bez doprovodu v ZDC s důrazem na sounáležitost, autonomii a schopnost,
- dětský domov na komunitním principu s důrazem na společná témata nezletilých bez doprovodu, ale zároveň schopnosti propojení mezi individuálními tématy dětských uprchlíků a to nejen v rámci komunity, ale mít přesah do společnosti jehož součástí komunita je.

Dále je třeba se hlouběji zabývat tabulkou TA1 a rozdíly a shodami mezi kulturami.

ZÁVĚR

Cílem diplomové práce bylo porozumět potřebám dětských uprchlíků v Zařízení pro děti – cizince. Výzkumným záměrem bylo zjistit, jak prožívají svoji situaci, co potřebují a jak jsou jejich potřeby naplňovány. Zda úsilí, které sociální pracovníci, vychovatelé, tedy profesionálové, v ZDC vynakládají, koresponduje s potřebami nezletilých bez doprovodu, na co nezletilí bez doprovodu kladou důraz a proč a jak přistupují k vlastnímu životu.

Z výzkumu vyplývá, že potřeby dětských uprchlíků v Zařízení pro děti – cizince jsou různorodého charakteru. Zároveň platí, že některé potřeby, jako například „potřeba sounáležitosti“, jsou pocíťovány nezletilými bez doprovodu stejně. Uvádějí, že tady je to jiné než v zemích původu. Dále z výzkumu vyplývá, že úsilí, které sociální pracovníci, vychovatelé, tedy profesionálové, vynakládají, ve značné části nekorresponduje s potřebami dětských uprchlíků, a že mezi jednotlivými pracovišti ZDC existují značné kvalitativní rozdíly. Oddělení dlouhodobých pobytů více reflektuje potřeby dětských uprchlíků.

Rovněž je z práce patrné, že nezletilí bez doprovodu přikládají značný význam tomu, jakým způsobem je s nimi komunikováno; jde jim o to, aby byli respektováni. Ze strany ZDC navíc postrádají potřebné informace. Dále z výzkumu vyplývá, že nezletilí bez doprovodu se chtějí učit česky, aby mohli vykonávat práci, která je naplňuje. Vzdělávání nezletilých bez doprovodu je potřeba dále více zkoumat.

Autorka uvádí, že výzkumná část odkrývá téma „izolace“, kterou dětští uprchlíci prožívají trýznivě, a proto by se tomu tématu měla věnovat značná pozornost. Rovněž pokládá za významné zabývat se speciální výukou českého jazyka, která by dětským uprchlíkům zajistila lepší možnost integrace do společnosti.

Autorka uvádí, že z teoretické, ale i z výzkumné části vyplývá, že děti – uprchlíci, kteří přicházejí do zařízení, jsou velice ohroženou skupinou, a tudíž potřebují specifické zacházení. Někteří nezletilí bez doprovodu jsou zanedbáváni v zemi původu již v dětství, jiné se dostávají do složité životní situace během cesty do Evropy. Proto autorka pokládá za důležité vytvářet v Zařízení takové prostředí, které by reflektovalo potřeby nezletilých bez doprovodu tak, aby jim jejich nové zkušenosti, které v zařízení pocítí, pomáhaly překonávat bariéry, která jim česká společnost klade.

Na závěr autorka uvádí, že je důležité při práci s dětskými uprchlíky přihlížet právě k jejich potřebám, jejich situaci a ke všem specifikům, které dětství a adolescenci provázejí.

Seznam použité literatury

- BERGER, I. a LUCKMAN, T. *Sociální konstrukce reality*. Praha: CDK, 1999. ISBN 80-85959-46-1.
- BOWLBY, J. *Odloučení*. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-262-0076-5.
- CIMRMANOVÁ, T. a kol. *Krise a význam pomáhajících prvního kontaktu*. Praha: Karolinum, 2013. ISBN 978-80-246-2205-7.
- DVOŘÁKOVÁ, J. et al. *Metody sociální práce s imigranty, azylanty a jejich dětmi*. Praha: Triton, 2008. ISBN 978-80-7387-097-3.
- DWAIRY, M., A. *Counseling and psychotherapy with Arabs and Muslims: culturally sensitive approach*. Teacher College Press. London: Columbia University, 2006. ISBN 13: 978-0-8077-4701-8.
- ERIKSON, H., E. *Životní cyklus rozšířený a dokončený*. Praha: Lidové noviny, 1999. ISBN 80-7106-291-X.
- ERIKSON, H., E. *Dětství a společnost*. Praha: Argo, 2000. ISBN 80-7203-380-8.
- ESLTUN, S. a GURUNG R. *Culture and mental health Sociocultural influences theory and practise*. Chichester: J. Wiley and sons. 2009. ISBN 97-814-05-16-9820.
- FARKOVÁ, M. *Vybrané kapitoly z psychologie*. Praha: UJAK, 2008. ISBN 978-80-86723-64-8.
- GIDDENS, A. *Sociologie*. Praha: Argo, 2005. ISBN 80-7203-124.
- GULOVÁ, L. a ŠÍP, R. *Výzkumné metody v pedagogické praxi*. Praha: Grada, 2013. ISBN 978-80-247 4368-4.
- HALL, S., C. a LINDZEY, G. *Úvod do teorií osobnosti*. Bratislava: Svornost, 1997. ISBN 80-08-00 994-2.
- HALL, E. a HALL, M.: *Understanding Cultural Differences: Germans, French and Americans*. London: Nicholas Brealey, 1990. ISBN 10: 1-877864-07-2.
- HOGENOVÁ, A. *Nesmíme pospíchat*. Brno: Corax, 2014. ISBN 978-80-87127-62-9.
- KASSIN, S. *Psychologie*. Praha: Albatros, 2007. ISBN 978-80-264-0074-5.
- KEPEL, G. *Válka v srdci islámu*. Praha: Karolinum, 2006. ISBN 80-246-1217-8.

- KREBS, V. a kol. *Sociální politika*. 5. vyd. Praha: Wolter Kluver, 2010. ISBN 978-80-7357-585-4.
- LANGMEMIER, J. a KREJČÍŘOVÁ, D. *Vývojová psychologie*. 2. vyd. Praha: Grada, 2006. ISBN 978-80-247-1284-0.
- LOSONZ, I. Building safety around children in families from refugee backgrounds. Acton: Elseiver, 2015. In: *Child Abuse and Neglect*, volume 51, pages 416-426.
- MACEK, A. *Adolescence*. Praha: Portál, 1999. ISBN 80-7178-348-X.
- MASLOW, H. A. *O psychologii bytí*. Praha: Portál. 2014. ISBN 978-80-262-0618-7.
- MASLEN, J., BRNULA, P. *Sociální práce s utečenci*. Bratislava: Sociální práce¹⁶⁶, 2004. ISBN 80-89185-06-01.
- MATOUŠEK, O. *Sociální práce v praxi*. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-818-0.
- MATOUŠEK, O. a kolektiv. 2.vyd. *Základy sociální práce*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-331-4.
- MURPHY, R., *Úvod do sociální a kulturní antropologie*. 2. vyd. Praha: Slon, 2010. ISBN 978-80-86429-25-0.
- MVČR Evropská migrační síť. *Studie EMN o nezletilých bez doprovodu v České republice a statistické informace*. Praha: Kufr, 2010. ISBN 978-80-254-8194-3.
- NAKONEČNÝ, M. *Sociální psychologie*. 2. vyd. Praha: Academia, 2009. ISBN 978-80-200-1679-9.
- PIAGET, J., *Psychologie dítěte*. Praha:Portál, 1997. ISBN 80-7178-146-0.
- PIAGET, J., *Psychologie inteligence*. Praha. Portál, 1999. ISBN 80-7178-309-9.
- RŮŽIČKA J. A ČÁLEK O. *Výklad snů daseinsanalytickou metodou*. Praha: Triton, 2016. ISBN 978-80-7553-041-7.
- ŘIHÁČEK, Tomáš, Ivo ČERMÁK a Roman HYTYCH. *Kvalitativní analýza textů: čtyři přístupy*. Brno: Masarykova univerzita, 2013. ISBN 978-80-210-6382-2.
- SOKOL, J. *Filosofická antropologie: člověk jako osoba*. 2. vyd. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-422-9.
- SOKOL, J. *Malá filosofie člověka*. 6.vyd. Praha: Vyšehrad, 2010. ISBN 978-807429-056-5.

166 Občanské sdružení.

TYRER, RA, FAZEL, M. School and Community-Based Interventions for Refugee and Asylum Seeking Children: *A Systematic Review*. Oxford: University of Carolina, 2014. PLOS ONE volume 9, issue 2: e89359.

VÁGNEROVÁ, M. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. 4. vyd. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-414-4.

VODÁČKOVÁ, D. *Krizová intervence*. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-262-0212-7.

VRTÍŠKOVÁ, M. *Teorie a metody sociální práce*. Praha: Tribun, 2009, ISBN 978-80-7399-877-6.

VYGODSKYJ, S., L. *Myšlení a řeč*. Praha: Pedagogické nakladatelství, 1976. 14-143-76.

WIMELIUS, E., ERIKSON, M., ISAKSON, a GHAZINOUR, M. Swedish Reception of Unaccompanied Refugee Childre: Promoting Integration. 2016. Dordrecht: *Springer Science Business Media*.

WRIGHT, F. Social Work Practice with Unaccompanied Asylum-Seeking Young People Facing Removal. 2014. In: *British Journal of Social Work*, volume 44, pages 1027-1044.

ZIMMERMAN, C. a M. HOSAIN et al. *Stolen Smiles. The physical and psychological health consequences of women and adolescents trafficked in Europe*. London: The London School of Hygien and Tropical Medicine. 2006. ¹⁶⁷

Závěrečné práce

POLÁČKOVÁ ŠOLCOVÁ, I. *Regulace emocí v perspektivě vývoje, zdraví a kultury jedince*. 2012. Disertační práce. Praha. Univerzita Karlova. Filosofická fakulta. Katedra Sociální psychologie. Vedoucí práce PhDr. Ivo Slaměník, CSc.

VARGOVÁ, M. *Význam zařízení pro děti-cizince při péči o nezletilé bez doprovodu se zaměřením na jejich integraci*. 2014. Magisterská práce. Brno. Masarykova univerzita. Fakulta sociálních studií. Vedoucí práce PhDr. Imrich Vašečka, PhD.

167 Reaserch project.

Internetové zdroje

Nezletilý bez doprovodu. Organizace na pomoc uprchlíkům. *World Wide Web* [online]. ©2017, 12. 02.2017 [cit. 2017-02-012]. Dostupné z: <http://old.opu.cz/cz/co-nabizime/socialni-poradenstvi-a-integrace/nezletili-bez-doprovodu/>

Feuersteinova metoda v praxi *Učitelské noviny* [online] ©2011 [cit. 2017-02-19]. Dostupné z World Wide Web: www.ucitelskenoviny.cz/?archiv&clanek=6037

Seznam použitých zkratek

CAN – Poškození tělesného, duševního a společenského stavu a vývoje dítěte

EMN – Evropská migrační síť

IPA – Interpretativní fenomenologická analýza

La Strada -organizace, která poskytuje pomoc obchodovaným a vykořisťovaným osobám

NBD – Nezletilý bez doprovodu

OSN – Organizace spojených národů

OPU – Organizace pro pomoc uprchlíkům

OSPOD – Orgán sociálně – právní ochrany dětí

PPI – Poradna pro integraci

SCEP – Evropský program pro děti bez doprovodu

SIMI – Sdružení pro integraci a migraci

ZDC – Zařízení pro děti – cizince

Seznam tabulek a popisu tabulek

Tabulka T1: Psychická podpora, kterou bych potřeboval/a	80
Tabulka T2: Prožívané obavy	81
Tabulka T3: Dopad Izolace	82
Tabulka T4: Postavení ve společnosti.....	82
Tabulka T5: Co bych chtěl/a v zařízení změnit	84
Tabulka TA1: Rozdíly mezi respondenty z Afriky a respondenty z Asie	85

Popis tabulky T1: Psychická podpora, kterou bych potřeboval/a	80
Popis tabulky T2: Prožívané obavy	81
Popis tabulky T3: Dopad Izolace	82
Popis tabulky T4: Postavení ve společnosti	83
Popis tabulky T5: Co bych chtěl/a v zařízení změnit	84
Popis tabulky TA1: Rozdíly mezi respondenty z Afriky a respondenty z Asie	85

Seznam Příloh

Příloha č. 1- Formulář informovaného souhlasu

Příloha č. 2 - Přepisy rozhovorů

Přepis rozhovoru – respondentka A

Přepis rozhovoru – respondentka B

Přepis rozhovoru – respondentka C

Přepis rozhovoru – respondentka D

Přepis rozhovoru – respondentka E

Přepis rozhovoru – respondentka F

Příloha č. 1- Formulář informovaného souhlasu

Informovaný souhlas

Tento rozhovor bude sloužit k vypracování mé diplomové práce týkající se potřeb dětských uprchlíků v Zařízení pro děti – cizince. Všechny údaje budou anonymní. Pokud by nějaká otázka byla nepříjemná, tak ji vynecháme. Souhlasíš s tím?

Ano, souhlasím.

Jméno hůlkovým písmem:

Podpis: _____

Příloha č. 2 - Přepisy rozhovorů

Přepis rozhovoru – respondentka A, část rozhovoru 1

1. J: Tento rozhovor bude sloužit k vypracování mé diplomové práce týkající se potřeb
2. dětských uprchlíků v Zařízení pro děti – cizince. Všechny údaje budou anonymní.
3. Pokud by nějaká otázka byla nepříjemná, tak ji vynecháme. Souhlasíte s tím?
4. Z: Ano, souhlasím. (písemný souhlas z důvodu anonymizace dat není součástí DP)
5. J: Je něco, co byste tady v zařízení potřebovala?
6. Z: Je, no. Smích
7. J: Cokoliv. Co byste chtěla, aby se změnilo, aby bylo jinak, aby vy byste se cítila
8. dobře.
9. Z: Tak hodně věcí jako, protože na pokoji potřebuji veliký postel a ještě nějaký
10. malování a klimatizaci. Taky decoration.
11. J: Ano, dekoraci.
12. Z: Taky věci a pak dávat na pokoje, aby to bylo hezký.
13. J: Aby to vonělo
14. Z: a tohle jako polštář a peřina. Hezký jako a televize, rádio, taky laptop.
15. J: Počítač na pokoji?
16. Z: Počítač na pokoji Smích.... jako takhle traverz, aby tady jako byly záclony.
17. J: Nějaký záclony!
18. Z: Taky tohle taky není furt stejné, ne jako nikdy něco vyměnit.
19. J: Je ještě něco jinýho než materiální věci.
20. Z: Sešit a knihy potřebujeme. Nějaký.
21. J: Kdybych se zeptala a šla bych jinam. Třeba co se týče pocitů nebo blízkosti
22. J: closeness. Co se týče vztahů: Co třeba pocitový věci feeling.
23. Z: Aha, jo. Jako tady někdy člověk je má dobrá hlavu a někdy smutný a nervy.

24. J: A je něco, co by to, že jste smutná vylepšilo nebo něco, co by to nezpůsobovalo.
25. J: Co by pomohlo, abyste smutná nebyla.
26. Z: No, jako já, když mám nervy.....
27. J: Co potřebujete, když máte nervy.
28. Z: Já chci klid. Čaj. Furt na pokoj a nechci mluvit někdo. Hudba.
29. J: A máte ho. Ten klid.
30. Z: No.....někdy spolu kamarádi. Jinak nějaký problém, ale potom dobrý.
31. J: Co vám pomáhá, když jste smutná, tedy ten čaj, klid...
32. Z: Promenádu.
33. J: Ještě něco, co by vám pomohlo?
34. Z: Jako povídat moje garant.
35. J: To je dobrý, to pomáhá a děje se to?
36. Z: hmm
37. J: To je dobře a líbí se vám tady v Zařízení.
38. Z: Hodně a moc. Já chci tady zůstat.
39. J: Jo.
40. Z: Ano, ale tady dvacet šest let musíte pryč.

respondentka A, část rozhovoru 2

41. J: Bojíte se toho jít pryč?
42. Z: Povzdech, hodně moc.
43. J: Čeho se bojíte?
44. Z: Protože tady jsem v Evropě. Tady všechno. Já furt spolu a oni ještě, že kdo tady
45. bude končit školu. Nechce tady. Končit škola nechci dělat maturita, tak musím pryč,
46. takže když oni hledaj byt. Pokoj drahý. Na praxi málo peníze a jako třeba Hamit on
47. dělá...

48. J: Kadeřníka, hairdresser.
49. Z: Kadeřníka, ano a teď pracuješ na kebab, a to je jako taky škoda. A teď jako bojím.
50. Protože dělám cukrář, končím a potom pudu někam to mě jako mám strach na to.
51. Nechci dělat uklízečka. Já nevím, když to nechci.
52. J: Mluvíte o tom s někým. Připravujete se na to.
53. Z: Ještě dva roky mám až končím rok ja pujdu s Lenka a můj garant, budeme potom
54. bavit na to.
55. J: Jak se na to připravujete, že přijde ta změna.
56. Z: Nevím, budu dělat maturita nebo ne
57. J: Je něco, co vám tady schází. Co tady nemáte a co byste tady chtěla mít?
58. Z: Jedlouhá pauza
59. J: Dám takový příklad, kdybyste vy byla vychovatelka, co byste udělala, abyste
60. měla ten pocit?.....Vy jste ze Somálska?
61. Z: Ne z Konga
62. J: Tak tedy, kdyby přišlo něco z Konga sem. Co byste tady chtěla?
63. Z: Hodně. Jako první věc ječeština je těžká proč né francouzky Smích,
64. jednoduchý slova.
65. J: Takže, jednoduchý slova.
66. Z: Musíme tady, aby tady bylo hezky a pomáhat a koupit věci a stravenky, aby ten
67. člověk nebyl smutná, protože nemá rodina tady. Je sám a potřebuji pomoc a
68. J: To je v pořádku, to nevádí. Ještě vás něco napadne, kdybyste byla ta
69. vychovatelka.
70. Z: o, my god. Jako tady pořádek.
71. J: Je stejný pro vás být na Hájích nebo na Radlický.
72. Z: Ne není to stejný. Tady lepší.
73. V čem je to tam horší?

74. Z: Třeba tam není to horší.

75. J: V čem cítíte, že to je?

76. Z: Jako tam nemůžu jako na kolik hodin seš venku. Tam nemůžeš vařit sám a pak furt

77. kontrol vychovatel, takhle dál a furt spolu vychovatel a není tam stejný. Tady máme

78. kolik chceš

79. J: Je to třeba o místě, že potřebuješ mít víc svoje místo, kde jste sama.

80. Z: Ještě je to o kamaradi, tam je to hodně. Kolik hodin chceš musím prosit

81. vychovatel. Já chci dělat tohle a oni říkaj musíš dělat takhle a tak, ale tam jako je

82. hodně pravidla. Tady taky je, ale není to stejný. My jsme dospělý.

83. J: Je něco, co ti tam hodně vadilo.

84. Z: Nějaký vychovatel tam mě jako já a sestra, oni se chovali hodně špatně. Já nevím,

respondentka A, část rozhovoru 3

85. ale oni nemají rádi černoška nebo co fakt nevím, ale my jsme viděli jako ta pani Klára

86. a Ivana velká. Ona není doktor, ale ona, kdo je nemocný ona doprovodí. Ona nemá 8

87. ráda černoška, takže. Jinak tam hodně problémy.

88. J: Byla jsi smutná.

89. Z: Hodně, moc, ale pani ředitelka pomáhála, Andrea, Vojta, hodně lidí tam. Já jsem

90. říkala půjdu pryč. Protože nemůžu tady žil a pak ještě tam v Afrika je nějaký problém

91. rodina. Tady taky problém. Tak já říkám, že pudeme ještě tam zpátky nebo do Paříže,

92. aby hlava bude fungovat, ale potom oni se mluvili spolu. Vyměnili pravidla

93. vychovatel

94. J: Tak to bylo lepší

95. Z: bylo lepší. Víte každý člověk má svoje. Někdo má rád to. To je stejný jako

96. v Konga.

97. J: Když jsi naštvaná, co ti pomáhá to zlepšit

98. Z: jako když jsem našťavaná. To je zajímavý. Já na to nechci mluvit.
99. J: Nemusíte.
100. Z: Když já jsem našťvaná, tak potom. Mám studený ruce.
101. Z: Tak potom, jako já dělám hodně špatně, takže já nechci mluvit.
102. J: Můžeme mluvit o tom, co ti pomáhá. Co ti pomůže v tom, aby ses mohla
103. nadechnout.
104. Z: Ano, já půjdu na pokoj, poslouchám hudba nebo číst nějaký knihy. Nebo
105. jdu ven
106. s kamarádi. Sedět vycházka, hodně brečím.
107. J: Zkoušela jsi to tady cvičit s někým?
108. Z: Jo
109. J: Jako, co udělat. A pomohlo to?
110. Z: jo, jo a jsem dělala s Lenkou trénink pro nervy ehmm. To jako. Dělam moc
111. špatný věci
112. J: To se tak někdy stává.
113. Z: ale teď je to lepší. Lenka mě a Martina můj garant. Mluvíme spolu a hlava
114. moral.
115. J: Etika, je to lepší! Pomáhá to? Potřebuješ, abychom o tom mluvily ještě víc
116. nebo to stačí?
117. Z: Už stačí. Smích.....aby srdce nebylo puf Smích
118. J: Úplně puf.
119. Z: To není dobrý. Víte to hodně zlobí. Když mě někdo nemá respekt, tak já
120. fakt. Já potom chci umřít. Já nemám ráda. Já chci sranda, rodina spolu, ale
121. nechci nikoho mluvit špatně
122. J: Rozumím, když někdo mluví špatně....
123. Z: tak pro mě.....těžký, moc těžký. U nás mi neděláme tohle, spolu

124. kamarádi budete bavit. Když máte problém mluvíte normálně, ale ne jako
125. mluvit ošklivý věci. To není dobrý. Je to tak, já jsem v Evropě lidi dělaj. Pro
126. ně je to sranda, ale pro mě pauza je to jinak protože u nás tohle není. Není
127. respekt. Tady je Evropa.
128. J: Co to znamená, že to není respekt. Co si pod tím mám představit, že není

respondentka A, část rozhovoru 4

129. respekt.
130. Z: Když jako, ja mám respekt pro vás, jako třeba, když my máme nějaký
131. problémy. Já nemůžu pro vás mluvit špatně
132. J: Hmm, aha
133. Z: No,no, aby budu smutná, to já nemůžu jako, to je špatný pauza
134. J: Co škola, jste spokojená ve škole?
135. Z: No, Ne, Smích... No půl na půl. Praxe jo není sto procent, ale padesát
136. procent, ale ve škole těžký hodně
137. J: Co by vám pomohlo?
138. Z: Jenom učíme furt.
139. J: Máte nějaký individuální plán?
140. Z: Jo, jo
141. J: I tak je to těžký, nestačí nebo stačí, jak to je.
142. Z: Je dobrý, když, protože ne každý učitel chce individuální. Když je test nebo
143. budete napsat a oni diktujou diktáty. Já jako, když někdy napsala francuzsky.
144. Oni říkaly, co to je francuzsky a já říkala. Když já slyším já napsala francouzky
145. J: A zeptám se, kdyby ta výuka byla ve francouzštině pomohlo by to?
146. Z: to je super. Já mluvím francouzky. Jsem tady. Mě baví cukrář.
147. J: To je hezký. Já jsem jedla vaše dorty na komunitě. Bylo to moc dobrý. Jste

148. šikovná. Takže říkáte půl na půl. Napadne vás něco, co by vám ve škole
149. pomohlo, aby to bylo lepší?
150. Z: No, ale jako jenom budeme učit a koukám. Já furt, když oni napsat věci já
151. furt musím translate do francouzštiny. To znamená bolí hlava, ale jenom
152. učíme. Je lepší, když oni tam dát nějaký písmenka a my tady dát
153. s vychovatelem, co to znamená dáme francisky. Češtinu, co to je, když máme
154. test a pak já budu rozumět, a to je jako dobrý.
155. J: Máte možnost nějakého asistenta?
156. Z: to je co?
157. J: Myslím asistent, že by s vámi byl a pomáhal vám s učením ve škole.
158. Z: My máme naše učitelka, jako kdo je na eee, kdo nás učí speciální, ta
159. učitelka nám moc pomáhala. Když ona má čas, jedna hodina spolu mi spolu
160. mluvit, co to je, co to znamená. Protože ve třídě ona zeptá, co to je sociále a
161. někdy kamarádi jako někoho mluvit, tak dlouhý, mluvit rychlejší, takže
162. J: Když vám ta učitelka pomáhala, tak to pro vás bylo lepší?
163. Z: Ano, protože ona bude mluvit pomalu a bude super.
164. J: A ještě něco, co vám tady v Zařízení chybí. Co by vás ještě napadlo. Máte
165. Všechno, co potřebujete?
166. Z: Já nemám všechno, co potřebuji. Chcete dát tady?
167. J: To nevím, jestli dát, to ne. Spíš se ptám, co tady chybí. Ještě něco vás
168. napadne?
169. Z: Smích, jako na cooking třeba pauza
170. J: Ještě se zeptám, jestli jste byla na Radlické v izolaci a je něco co byste tam
171. potřebovala?
172. Z: Jako rodina mě chyběla, teta, taky sestra Maria starší a nemůžu ven a furt na

respondentka A, část rozhovoru 5

173. pokoji. Lidi jako intervue
174. J: Komunikace nebyla nebo byla?
175. Z: Byla a Vojta zlobil trochu, nemluvíme češtinu.
176. J: A když jste byla na izolaci, jak dlouho to bylo.
177. Z: Tři týdny. Protože dva měsíce mi vůbec nebyli veňku.
178. J: Vůbec?
179. Z: Ne, asi takhle tři týden musíme tam až doktor říkal nemáš problém, tak
180. můžeme ven, ale s vychovatel. Když není vychovatel, tak ne. tak jako tohle
181. mě. Stejný pro mě jako já jsem rest.
182. J: Ve vězení?
183. Z: jsem pryč na ségra Hena a pak jídlo. Není to špatně, ale to poprví. My
184. jsme nejedla jídlo v Evropě. Potřebujeme jiné jídlo, pálený. Jedna to byla taky
185. problém, když oni dali jídlo a já pff. Jenom vodu a zavolám tetu. Prosim přines
186. jídlo!
187. J: Bylo to těžký.
188. Z: Hodně moc, já furt brečela.
189. J: A co se Vám honilo hlavou?
190. Z: Ne jako já říkám, že budu zpátky v Kongo. Víte jako život není to. Já nevím
191. jak to říct.
192. J: Jak chcete, jak myslíte, cítíte...
193. Z: Jako já jsem myslela Evropa je super život, je to normal. Akorát jsem
194. neviděla, že tady je takový život. Tak jsem viděla tohle všechno. Domů. Tak
195. vůbec nechci tohle jako furt lidi pro mě vařit. Co já chci koupit. A oni říkaj, že
196. né. Někdo mě vařit to mě chutná, mě nemá ráda. Jako nic numůžu, ale potom
197. pomalu pomalu a pak trochu dobrý. Ted' jako nejíme všechno, ale co jako

198. chutná pro mě, jinak ne
199. J: Je to těžký s jídlem, že je to jiný, hodně jiný.
200. Z: Jako u nás a tady?
201. J: Úplně jiný chutě.
202. Z: Úplně, nemáme stejný suroviny. Jako rajčata to jo, ale jinak....
203. J: Když jste byla na té izolaci. Tak, když už třeba musí být, tak bylo něco co
204. by
205. vám pomohlo.
206. Z: No třeba bysme viděli tetu, když zavoláme jako.....
207. J: Měli jste možnost mobilu na izolaci?
208. Z: Ne, ale dolu. Oni tam dávali každý středu. Můžu tam jako volat této a pak
209. teta s přijde tam na Háje a ona řekla pomalu bude dobrý. To je jako poprví
210. v Evropě. Ona nemá dost peníze pro. My budeme zůstat doma.
211. J: A když jste byli tři dny na té izolaci. Tak tam jste mohly mít telefon?
212. Z: Ne, Jenom teta...když my jsme byly tam telefon neměla. Jenom, když jsme
213. byli dole. Já sestra dole a mluvím. Až potom izolace všechno konec. Teta
214. koupila telefon pro já sestra a Maria taky.
215. J: Cítíte, že jste jiná? Třeba veňku. Evropan se chová jinak než vy, je to těžký
216. nebo je to v pohodě? dlouhá pauza

respondentka A, část rozhovoru 6

217. Z: No, sto procent nemůžu říkat, že tady je lepší, protože já jsem tady rodila
218. A stýská se vám po domově. Třeba, když si vzpomenete, jaký to bylo doma.
219. Z: Jo, jo, někdy já budu na pokoj, tady a já Kongo, potřebuji dělat něco
220. v Evropa dělat nemůžu a tam kamarádi, rodina. Nějáký spolu rodina někam
221. pryč.

222. J: Tady máte kamarády?
223. Z: Český lidi a ve škole, protože já někdy chodím na klub tancovat, protože je
224. nikdo oni mluví francuzsky nebo jako angličtinu.
225. J: Tancujete ráda?
226. Z: Hodně, ale neumím. Smích
227. J: Aaa, tak to jste jak já, taky neumím, ale taky hodně ráda. Smích
228. Z: Moc, moc a hudba.
229. J: Hudba.
230. J: Kdybyste řekla, co hodně milujete... nejvíc.
231. Z: Co mám říkat?
232. J: Nevím, co chcete.
233. Z: Jako co mám ráda nejvíc. Třeba tancovat, sport, ale sport ne hodně. Zpívat,
234. pohádky, chodit furt s kamarády, výlet, mám ráda hodně výlet.
235. J: A ještě se zeptám na poslední věc. Jak vnímáte blízkost. Closeness. Blížkost
236. mezi lidmi. Dlouhá pauza.....Myslím, jak to vnímáte. Je to jiný než u vás.
237. J: Dám příklad, teď sedím tady. Chcete, abych seděla blíž nebo dál.
238. Z: Jiný sedět jako takhle. Není to jako tady
239. J: Myslím blízkost, ne jenom do vzdálenosti, ale i do srdce.
240. Z: my máme jiný. My jako u nás. U nás poprvé lidi se pozdravuju a furt spolu
241. venku. A ještě když někoho tady oni. Není to problém, když takhle. Není to
242. problém. Jako já tady je problém. Hodně, hodně. Když seš tady a oni budu
243. pryč. Jseš černoška a oni v metro tramvaji. Já hodně krát, jako lidi mě. Když
244. tady na metro a budu tady sedět a někoho a koukám na mě a pryč.
245. J: Je to těžký?
246. Z: teď už vím, jako minule jsem byla. Poprvé v Evropě. To mě jako vadilo
247. hodně, ale teď já Lenka Martina učíme furt. Já už mám dobrý nápad na to. Já

248. už vím, že tady je systém. Nějaký pravidla a s Andrea taky my jsme učili a jak
249. tady funguje.
250. J: Nejste z toho někdy smutná?
251. Z: Ne, nene, jenom když je nějaký problém. V Paříž mluvit, to jako mám
252. strach na to, protože jako ten. Někdo bude zabíjet a konec jako. Tady já bojím
253. pro nosit šátek. Bojím na to. Bojím taky mluvit na to jsem muslimka. Ve škole,
254. venku.
255. J: Chtěla byste o tom mluvit?
256. Z: Jako moc má ráda, protože to je můj stát, to já nemůžu vyměnit, to nikdo
257. jako
258. J: Rozumím.
259. Z: To je v Evropa problém, když já jsem u nás. Říkám, že oni mají pravda.
260. Protože my jsme jako doma oni není v Kongo. Já takhle myslím, protože
- respondentka A, část rozhovoru 7
261. terorista dělá hodně věcí a oni říkají, že Astafla lejla, ale oni nejsou normální
262. muslim, proto oni říkají lajla. Všude v Evropě oni říkají jako stejné, protože
263. oni mluvit stejný jako
264. J: Rozumím.
265. Z: Takže to moc mám strach, ale to je život.
266. J: Je něco, o čem jsme nemluvily vůbec a co ještě byste tady
267. chtěla říct.
268. Z: Tady.
269. J: Teď a tady o Zařízení nebo i o škole. O čemkoliv. Jestli něco takovýho je.
270. Z: No jako budu smutná, když jsem slyšela, že sestra mladá bude matka, čeká
271. miminko, protože my jsme šly tady a říkám že jako promise
272. J: Slib?

273. Z: promise studovat potom jako potom maturita, žádný problém. Budeme
274. spolu jeden pokoji, ale teď ona bude pryč, protože nemá stejný jako já. Dělán
275. jako na srdce, jsem smutná, ale nechci mluvit, protože to je život. Já nechci
276. tady sama. Je to super se Jasmína ona stejný jako sestra. Když Hena půjde
277. pryč. Vadí jako. My jsme teď jako povídáme spolu. Když ona má problém
278. povídáme. To znamená, když Hena půjde pryč, ještě mám jako sestra, ale jako
279. na mě moc smutno a nevím, když ona bude mít rodina miminko. Ona bude
280. studovat dál. Co bude přítel a miminko. Já furt myslím na to, protože ona ještě
281. mladá. Neví nic. Jako já nevím na miminko.
282. J: Máte dobré vztahy s jejím přítelem?
283. Z: Jojo, no oni tady všechno. On nemá problém v práci. Má moc rád Henu.
284. J: A vy jeho. Toho přítele.
285. Z: Nono, je dobrý, hodný kluk. Oni mají velká láska, a to je důležitý. I pre god,
286. né ona jednou bude volat Zahra láska problém. To jako nechci slyšet. Protože
287. ona bude pryč tady. Ona bude muset platit nájem. Pak když ten kluk bude mít
288. nějaký problém.
289. J: Budeme doufat, že to bude dobrý. To je od vás hezký, že na ni myslíte. To je
290. od vás moc hezký.
291. J: To je těžký.
292. Z: Hodně těžký, nonverbální komunikace.... Díky moc.
293. J: Já děkuju moc!

Přepis rozhovoru – respondent B, část rozhovoru 1

1. J: Tento rozhovor bude sloužit k vypracování mé diplomové práce týkající se potřeb
2. dětských uprchlíků v Zařízení pro děti – cizince. Všechny údaje budou anonymní.
3. Pokud by nějaká otázka byla nepříjemná, tak ji vynecháme. Souhlasíte s tím?
4. A: Ano, souhlasím. (písemný souhlas z důvodu anonymizace dat není součástí DP)
5. J: Tak, už se to nahrává. Smích
6. J: Tak, jo.
7. J: Je něco, co Ti v Zařízení schází, co bys potřeboval. Co tam není. Jak to cítíš.?

respondentka B, část rozhovoru 2

8. A: Jako třeba na Radlickou bylo tak, že prostě měl jsi jako vycházky třeba za dva nebo
9. čtyři dny. Třikrát v týdnu a prostě byl si pořád vevnitř. Dělali všechno za tebe nebo
10. tak. Na Hájích bylo to, že jako byl trošku samostatný.
11. J: hmm
12. A: Musel si trošku vařit.
13. J: hmm
14. A: Jel si pryč, když jsi chtěl. Mohl si třeba někam spát přes noc nebo tak.
15. J: A co bylo pro Tebe lepší?
16. A: Kde?
17. J: Ano, kde.
18. A: No, na Hájích. Zatím jsem na bytě, tam taky lepší.
19. J: Byt je nejlepší? Smích
20. A: Na Hájích lepší než na Radlický.
21. J: Je něco, co ti na Hájích schází, co bys potřeboval? Pauza Kdybys byl třeba
22. vychovatel ty, co bys řekl. Třeba to tady udělám. To by bylo to vono.
23. A: Jo, jo. Třeba pauza. Tam skoro všechno máme. Nevím, co bych tak řekl.

24. hmhhh. Nějaký. Něco jako o tom televize. Prostě bysme mohli víc koukat na
25. filmy nebo fotbal.
26. J: hmm
27. A: nebo jak se jmenuje něco jako
28. J: O2?
29. A: O2 abys mohl vidět třeba vidět náhodně zápasy.
30. Třeba televizi, jakože na pokojích?
31. A: To ne, protože tam většina jsou na obědě než na televize. Třeba pro některý, který
32. koukaj na fotbal. Pro holky, který třeba koukaj na film. Ten digital.
33. J: Já rozumím O2, že tam je všechno, že tam jsou sporty různý kanály.
34. A: Různý kanály.
35. J: Z různých zemí nebo tak.
36. A: Jo. Nějaký satelit. Smích
37. J: Jo, satelit. Smích
38. J: Napadá tě ještě něco.
39. A: Skoro všechno máme. To je pro mě to jako. To, co mě napadne teď.
40. J: Máte tam nějaké aktivity. Jak to vnímáš?
41. A: Jako co.
42. J: Jako, že třeba něco společně děláte. Jestli je to pro tebe.
43. A: Jako pro mě by bylo lepší, kdyby bylo víc, ale jako vychovatel se snaží třeba něco
44. udělat, ale většina z nás, tam jsou líný a nic nedělaj.
45. J: No, na to se ptám.
46. A: No to je o nás, vychovatelé se snaží. Vychovatelé byli připraveni. Jdeme něco vařit
47. společně, ale já třeba vařil jsem jediný z nich. Vařil jsem já někdo jiný přišel něco
48. dělat, ale po tom šel zase pryč, protože byl líný.
49. J: Hmm, žádná motivace.

50. J: Žádná motivace, přesně tak. S vychovateli na to taky nepřijdou říct jdeme dělat

51. něco. To si vybereš, ty, jestli chceš dělat, něco dělej. Vždycky vychovatel byl

respondentka B, část rozhovoru 3

52. připravený. Je to naše motivace

53. J: Myslíš, že není velká? Smích

54. A: Já jsem taky byl občas líný, ale když jsem chtěl něco dělat, tak jsem šel, řekl jsem,

55. že to prostě budeme dělat nebo tak a udělali jsme to. Někdo jde pryč.

56. Vy se nesejdete?

57. A: Nesejdeme. Někdo chodí na brigáda. Někdo chodí za kamarádem třeba. Někdo jde

58. za kamarád přes víkend. Všichni tam jsou samostatný.

59. J: A jak ses třeba cítil, když jsi byl na Radlický? Co jsi vlastně pociťoval?

60. A: Jak jsem říkal, že prostě tam na Radlický dělali všechno vychovatelé. Prostě on je

61. dělal nějaký program. Prostě přišli a řekli ve tři musíte být připraveni. Jdeme hrát

62. bowling. Ve tři jdeme hrát venku jdem někam, jdem na procházku, jdem někam. To

63. celé bylo hezký. Mě se to třeba líbilo, když jsem tam byl.

64. J: Bylo ti tam někdy smutno?

65. A: Jo, občas jo, bylo mi, protože tam třeba nebyl moc internet, wifi. Většina lidí chtělo

66. vědět, kde jsou. Rodina třeba nic neví, kde jsou. a třeba tam nemaj wifi. A třeba ten

67. čas na internetu tam je. Já si nepamatuju, kolik tam byl. Půl hodiny nebo něco

68. takovýho. A prostě pro mě to jako. Mě se vždycky zařídit. Dva první měsíce pro mě

69. byly špatné, protože třeba neměl jsem, jak mluvit s rodinou.

70. J: Jako, že to nešlo nebo, že nebyl ten kontakt umožněnej nebo rodina nemohla.

71. A: Jako, to bylo kvůli tomu, že tam nebyl internet. Nahoře, kde jsme měli počítače.

72. Byly kamery. Někdy nefungovala. Já třeba ji neuměl upravit nebo já nevím co.

73. J: Takže vlastně říkáš, že by pro tebe internet byl důležitý v tom prvním momentě.

74. A: jó
75. J: Mít velký kontakt s rodinou
76. A: Jó, aby třeba věděli, že prostě jsem v pohodě. Jsem tady. Oni taky maj strach.
77. J: To je jasný.
78. A: Když jsem přišel. Chci volat domů, že jsem v pohodě. Tak jsem volal.
79. J: Když jsi přišel do Zařízení, tak jak to bylo.
80. A: Tak jako, no jako
81. J: Nebo co se dělo. Úplně první den. Jak to probíhalo.
82. A: Úplně první den. Přišel jsem tam. Šel jsem na ten pokoj izolace, abych neměl
83. kontakt s dalšíma lidma, protože, bych třeba mohl mít nějakou nemoc
84. J: Když jsi byl na tý izolaci, jak jsi to pocítoval, že tam najednou jseš.
85. A: Jako jsem se měl špatně, když vidíš, že jsi zavřený. Vidíš kámoše, jak jdou ven.
86. Stejně myslíš, že je to tři dny a pak budeš venku.
87. J: Bylo to těžký?
88. A: Já nevim. Pro mě to bylo těžký, že jsem nebyl zvyklý s jídlem. Smích
89. Aha Smích
90. A: Třeba tam přinesli polévku. Hodně zdraví se zeleninou a já říkal, to nechci. Přinesli
91. guláš. Takový jídla.
92. J: Neznal jsi to.
93. A: Říkal jsem, to nechci. To nemůžu sníst. Jedl jsem jenom housky. Smích
94. J: Aha
95. A: Ten první týden, pak jsem byl zvyklej. Jsem říkal, když jsem tady přišel. Nechci

respondentka B, část rozhovoru 4

96. tady být. Jdu pryč, protože mně to přišlo divný. Být tady zavřený, nejt ven. Nemít
97. vycházka. Prostě divný.

98. To dá rozum, to by přišlo divný i mně. Smích
99. A: Řikal ti někdo, že tam nemaj vycházky, nemaj vůbec nic.
100. No, tak, vlastně, když jsem tam byla, tak jsem to viděla. Mě to stačilo a
101. myslím si, že nejsi sám, a že máš pravdu pociťovat to takhle. Kdybych byla
102. v tvé situaci, tak bych to cítila úplně stejně.
103. A: První den tam být zavřený, to je takový divný, ale dá se to vydržet.
104. Bylo ještě něco, co by ti pomohlo?
105. A: Já jsem tam byl. Tři dny jsem tam byl, tak byl jsem tam v klidu. Spal jsem,
106. když jsem viděl člověk. Chtěl jsem s ním mluvit. Když neumíš česky,
107. anglicky. Jsi z toho úplně mimo, protože říkáš si, kde jsem, co se mnou budou
108. dělat nebo tak. Něco je to tam dobře. Všichni za tebu přijdu a říkaj odpočívej.
109. Bude to v klidu.
110. J: Tak to je dobře.
111. To má v celém Zařízení, že se starají dobře. Za to jsem rád. Jsem tady. Prostě
112. stále o tebe
113. To je hezký.
114. A: Daj ti třeba motivace. Když jsem začal školu, byl jsem každý den ve stresu.
115. Každý den říkal jsem, chci končit, chci končit.
116. Škola pro tebe byla těžká.
117. A: Jo začátek. Když jsem šel tam a viděl jsem, že všichni tam mluví a já nic
118. nepochopil. Nic nemluvil a oni nerozumí co jim říkám. Říkal jsem, co mi říkaj.
119. To je ten stres prostě. Všechny věci najednou.
120. J: A byla pro tebe těžší škola anebo praxe?
121. A: Pro mě obojí, protože na praxi jsem třeba taky jenom makal. Krájel cibule.
122. Celý den krájet cibule a paprika, zelenina a maso. Třeba tam jsem taky nic
123. nepochopil, co mi říkali třeba. Třeba mi říkali běž pro mrkev a já jsem ani

124. nevěděl, co to je mrkev.
125. J: Uf
126. A: Šel jsem tam a přines jsem něco jiného. To bylo těžké. Ten první půlrok, ale
127. pak bylo dobrý.
128. J: A teď dobrý.
129. A: Teď v pohodě. Jenom mě mrzí, že neumím víc česky. Smích. Kdybych
130. uměl líp česky. Já se stydim, se stydim. Když třeba někdo...
131. Promiň, že tě přerušuju. Z těch dětí, co byly u mě, umíš nejlíp.
132. A: Jo, děkuju. No třeba, když jsem veňku se stydim mluvit česky, protože
133. říkám, že si lidi o mně myslí, že neumím česky. Mě se to nelíbí. Radši mlčím,
134. než mluvím. Smích
135. J: Mně přijde, že umíš supr. A ještě, co se týče té školy, tak teď to máš, že
136. chodíš do školy a zároveň na praxi. Vždycky týden a týden.
137. A: Týden a týden.
138. A co víc tě zajímá ta škola nebo ta praxe. V čem se cítíš líp?
139. A: Já nevím. Někdy na praxi, někdy na školu.

respondent B, část rozhovoru 5

140. J: Takže je to půl na půl.
141. A: Je to půl na půl. Je to jako. Někdy na praxi, někdy na školu. Na praxi, když
142. jseš sám jenom tam. Ve škole máš spolužáci a tak. U mě to je půl na půl.
143. Když mám lehký rozvrh, tak je lepší škola. Když mám těžký, tak praxe. Smích
144. J: Co ti udělá radost?
145. A: Že jsem tady, kde jsem dneska. Že prostě chodím do školy normální. Jsem
146. normální člověk Mám všechno, co potřebuju. Žiju normálně, jak to mám říct,
147. bez boje. Pokud vím, že budu brzo končit školu. Pokud nebudu kuchař, budu

148. mít něco jiného, že mám papíry. Mohl jsem být někam mimo.
149. J: Uvažuješ o tom, že se sem přestěhuje tvoje rodina?
150. A: Nevim.
151. J: Chtěl bys to?
152. A: Chtěl bych to, kdybych měl všechno v pohodě, měl třeba barák a měl dobrý
153. práce. Já fakt měl. Já chci mít můj bysnys. Já fakt na to myslím každý den.
154. J: To je dobře.
155. A: Né, že bych chtěl mít takový velký byznys, být bohatěj, ale chci mít něco o
156. to starat každý den. Vím, že to je unavený jako
157. J: Únavný
158. A: Já nevim, já to chci. Mít něco vlastního. Nechci pracovat někam.
159. J: V čem by to mělo bejt, ten bysnys. Co máš za představu?
160. A: Já nevim třeba. Může to být cokoliv. Třeba nějaký malý bar, fastfood
161. Hmm, takže gastro?
162. A: Něco takovýho, nějaký byznys, něco malýho zatím a abych třeba byl
163. v pohodě, abych třeba ráno vstával a vím, že prostě to vstával do práce, vím, že
164. prostě jdu do práce a vím, že ta práce je jakoby druhý domov, protože tam
165. budu trávit čas. a pak zase večer skončím a jdu znovu domů.
166. J: Takže aby tě ta práce bavila.
167. A: Aby mě ta práce bavila, přesně.
168. J: Prostě aby to bylo povolání, ne zaměstnání, ne že budeš krájet cibuli. Smích
169. A: No přesně, třeba nevim, co se může stát. Doufám, že něco takovýho bude.
170. J: Proč ne.
171. A: Třeba pokud se podaří to, co myslím já, třeba sem může někdy přijít
172. rodina. Proč ne.
173. J: A viděls je?

174. A: Jo já jsem teď byl o prázdninách a chci teď jít zase na Vánoce a já moc,
175. když nechci říkat, že jedu domu na Vánoce. Nechci to moc říkat na Hájích,
176. protože jsou někteří, kteří rodina nevidí. A mě to vadí prostě. Když oni to
177. budou vědět, že já jsem doma, tak mi to vadí. Když jsem tam prostě, tak
178. nechci, aby oni věděli, že jdu domu a oni se pak cítili špatně.
179. J: Je něco, co v tobě vyvolává strach?
180. A: Nic
181. J: Může to být cokoliv. Když si to promítneš, co v tobě vyvolalo, že ses třeba
182. někdy bál. Třeba něco, co bys nechtěl znova zažít.
183. A: Jako i na Radlické a na Hájích?

respondent B, část rozhovoru 6

184. J: Může to být kdekoliv, třeba na bytě.
185. A: Jako já fakt nevím.
186. Nebojíš se někdy?
187. A: Každý člověk se bojí, ale
188. J: Nenapadá tě nic.
189. A: Nevím, co bych. Nemůžu to říct. Já se bál, si pamatuju, že jsem chtěl jít
190. domu, protože tam byla svatba a nejvíc bojím toho, kdyby se s mojí rodinou
191. něco stalo a já tam nemohl jít. Toho se bojím nejvíc. To je ono. Že prostě,
192. kdyby se někomu stalo něco špatného a já tam nemohl jít. Toho se bojím
193. nejvíc.
194. J: Je něco, co v tobě vyvolává zlobu a agresi, že se naštveš. Co tě vytáčí?
195. A: Mě nejvíc naštve, když jsem ve třídě, že říkaj, že jsem nějaký terorista, že
196. něco dělám špatně, že jsem mafíán. Mě to mrzí nejvíc, protože já vím že to
197. říkaj ze srandy, ale já vím, že člověk se z toho necítí dobře. Já jsem takový

198. citlivý člověk ze srdce, osobně. A jako to mě vadí a v Zařízení.
199. J: Je něco, co tě v zřízení naštvalo? Něco, co se opakuje a co bys tak nechtěl.
200. A: Nejvíc mě štve. Víš, co bych chtěl změnit v ZDC? Kdybychom na Hajích
201. dostali o trochu víc stravenky. Jakoby peníze denně, protože my jsme děti a
202. neumíme hospodařit s těma penězi. Pro mě by bylo trošičku víc peněz,
203. protože jako děti jdeme do obchodu, koupíme si čokoládu. Třeba čokoládu
204. stojí třicet a my třeba nekoupíme rýže, koupíme čokoládu. Třeba máš chuť na
205. pití. Jdeš do třídy a vidíš, že všichni mají kokakolu a ty máš vodu
206. z umyvadla. To bych chtěl změnit já, abysme dostali víc stravenky.
207. J: Vyšší stravenky?
208. A: Vyšší stravenky jako. Třeba teď máme stopět. Někdy třeba dostanem víc.
209. Prostě to asi nepůjde, protože všude je stejný stopět korun.
210. J: Proč ne?
211. A: Někteří mají míň. Jde o to, že my jsme děti a s těmi stravenkami neumíme
212. hospodařit. Měl jsem tři stravenky, šel jsem nakoupit dneska a zítra a měl jsem
213. to hotovo. Neměl jsem stravenky.
214. Co se stalo, když si neměl stravenky a snědl jsi čokoládu?
215. A: Jo sněd sem a jako nešel jsem do obchodu. Nekupoval jsem nic. Snědl jsem
216. To, co jsem měl tam nebo něco malýho. Bez jídla nebyl jsem. Pokud máš
217. nějaký peníze, tak si ti utratíš za to. To by pro mě bylo nejdůležitější. Nevím,
218. co říkali moji kolegy.
219. J: Kolem jídla se to točilo hodně. Smích
220. A: Moji kolegové jsou takový furt jí. Fakt to je pro mě nejdůležitější. A jinak
221. všechno fajn.
222. J: Jinak se máš fajn?
223. A: Internet tam máme. Co potřebuju, máme. Vychovatele na nás jsou hodný.

224. J: To je důležitý.

225. A: To je fakt důležitý.

226. J: Přemýšlím, ještě se zeptám. Ta odlišnost, jak jsi žil doma a jak žiješ tady - je

227. to hodně jiný?

respondent B, část rozhovoru 7

228. A: Je to hodně odlišný.

229. Jak jsi se vyrovnával s tou odlišností? Co ti to pomohlo ji překonat?

230. A: Pomohlo mi, že jsem tady byl sám a nebál se většinu věcí dělat sám a třeba

231. byl jsem ještě takový. Musel jsem zvyknout být sám. Musel jsem prostě

232. všechno dělat sám. Nějaký věci. Na Radlické a Hájích jsou vychovatelé, který

233. pomůžou.

234. J: A Chtěl bys někdy něco nedělat sám. Třeba se o někoho opřít. Abys to

235. nemusel dělat sám.

236. A: To jsou docela pěkný věci, aby někdo říkal, že bude pro mě vařit, protože

237. to vaření mě nebaví.

238. J: Kdyby ti někdo uvařil.

239. A: Jo, jo to bych byl rád a třeba na praxi mě vaří kuchař, ale doma.

240. J: Doma je doma.

241. A: Doma je doma. Přijdu doma a tam v lednici jsou potraviny a vidím, že

242. musím udělat sám.

243. J: Jíš rád sám nebo s někým?

244. A: Já, mě to nevadí, mě to je jedno. Když jsem s kamarádka jíš pomalu. Když

245. seš sám, jíš rychle. Mě to je jedno. Je to na stejno.

246. J: Je něco, co jsme neříkali a co bys chtěl říct. Něco, co je pro Tebe důležitý

247. a co jsme tady nezmínili.

248. A: Nevím.
249. J: Něco, co ti přijde důležitý a nemluvili jsme o tom.
250. A: Nic mě nenapadlo.
251. J: Říkal si, že v bytě je to fajn.
252. A: Je to tam fajn. Klíče máš v kapsi. Jdeš, kdy chceš a třeba na Radlický jsi
253. musel do šesti přijít tam. Když přijdeš trošičku později máš mínus.
254. J: Co to znamená mínus?
255. A: Mínus je prostě, že byly body na celý týden podle uklízení, chování, podle
256. školu. Když se daly body dohromady. Kdo měl nejvíc, tak měl peníze navíc
257. nebo měl prostě. Nám tam koupili k jídlu, pití, čokoládu nebo nám dali
258. prachy a museli jsme z toho koupit něco sami. To byla ta motivace. Oni nás
259. motivovali.
260. J: To ti vyhovovalo
261. A: Jo, že jsem dostal víc bodů. Smích. peníze to šlo.
262. J: To je důležitý.
263. A: Protože třeba jsi potřeboval peníze.
264. J: A jó.
265. A: Určitě.
266. Oni nás motivovali. Hodně. Třeba byl jsem na Hájích. Hlasovali jsme, že
267. jdeme na kolo. Dva souhlasili. Tři, že jsou unaveni. Vychovatel říká jdeme
268. vařit. Zítra budeme vařit. V sobotu ráno budeme vařit. A v sobotu ráno nikdo
269. není doma. Co má dělat, nebude vařit sám. Motivace spíš chybí od studentů,
270. dětí.
271. V čem to je?

respondent B, část rozhovoru 8

272. A: Lidi to tam nechtěj. Nešlo jim o to. Prostě nemají k tomu motivace. Věděli,

273. že to bude fajn. Věděli, že tam bude naše čeština, že budeme dělat vtipy na

274. naši češtinu. Třeba nevím. Spíš byli jiný, že se jim nechtělo. Ale když viděli,

275. že bude uvařeno, tak to chtěli. Dřív to nechtěl nikdo.

276. J: Takže myslíš, že kdyby někdo uvařil, tak by všichni přišli.

277. A: Jo, kdybych já s vychovatelem vařil a oni by tam viděli hrnec. Kdo to vařil. Je

278. to pro všechny. Třeba já jsem pomáhal vychovatele. Přišli a dostali to

279. zadarmo. Já tam třeba makám a on nic nedělá.

280. J: Na druhou stranu může být fajn dostat něco jenom tak. Třeba tu večeri, jak

281. si říkal.

282. A: Jo

283. J: Myslíš, že by bylo fajn, kdyby jednou za týden vychovatel uvařil, abyste se

284. tam všichni sešli.

285. A: Já bych šel. Klidně něco uvařit. Kdyby dali všichni peníze dohromady.

286. Třeba peníze z Hájí. Šli jsme třeba dva nakupit, dva připravili věci, To tak je

287. hezký. To mě baví ve skupině. Někomu to třeba nebaví.

288. J: Něco, co sám bys chtěl říct. Nemusí to být jenom o otázkách. Protože ty

289. otázky nejsou až tak důležité. Důležitý jsi ty. Tvoje pocity. Co pociťuješ. To

290. je vlastně hrozně důležitý. Jak se cítíš. To je to nejdůležitější.

291. A: Pro mě nejdůležitější na tom je stravenky, aby se změnily. A aby děti měly

292. motivaci.

293. Myslíš si, že kdyby pro vás vychovatelé uvařili, že byste přišli?

294. A: Jako, že o ni by uvařili a my bysme šli jenom pro jídlo. No, tak to by šel

295. každý. To by bylo fajn. Pauza...Nevim, jestli jste byla na komunitě se všema

296. J: Nebyla, byla jsem akorát na jedné komunitě, jak jste měli teď na závěr, jak

297. se grilovalo.
298. A: jestli třeba jdete na tu komunitu, kdyby uvidíš, že někdo uvařil. Třeba to se
299. stalo, že B s H a s vychovatelkou připravily větrníky. Druhý den půl hodiny
300. před komunitou udělali čerstvý. Udělali to a fakt v komunitě byli všichni
301. šťastní. Všichni sedli a bylo dobrý jídlo. Bylo to fajn.
302. A komunity jsou dobrý, nebo bys na nich něco změnil?
303. A: Mě jako né, to jako v pohodě, když chce člověk něco říct. To jako dobrý,
304. když něco nepochopíš máš tam pět šest lidí, kteří pochopí víc než ty a ty ti
305. pomohou. A třeba řeknou, co budeme dělat. Jedenkrát v týdnu uvidíš, co bude
306. na celý týden.
307. J: Je to jenom o informacích nebo i třeba o něčem jiném?
308. A: Je to o tom, jak se cítíš. Ptají, jak se máš. Je něco, co tě mrzí.
309. Je to stejný i na Radlický?
310. A: Na Radlický. Třeba je to něco jiného.
311. J: A v čem je to jiný. Dokážeš to říct pocitově.
312. A: Jako třeba na Radlické jsou hodně věci dětský. Třeba, že dostaneš slon, za
313. to že zlobíš. Nebo takový sračky sloni malý. Jdeš tam barvy. Jak se cítíš. Třeba
314. modrá je nejlepší. Černý je nejhorší. Cítím se špatně. Jak ses měl a jsou tam
315. čtyři barvy. Něco jako dobře. Na Háje je to něco jiného. Tam je to jako pro

respondent B, část rozhovoru 9

316. dospělé.
317. J: A co bylo pro tebe lepší?
318. A: Na Háje. Styděl se na začátku. Říkat nový prostor, ale potom to tam bylo
319. lepší. Je to tam lepší.
320. Hmm

321. A: Bez tlumočnicka.
322. J: Máš tlumočnicka?
323. A: Jo mám, ale toho nepoužívám. Používal jsem ho na začátek. Budu ho
324. potřebovat na autoškolu. Já teď dělám autoškolu. Na testy potřebuju. Se bojím.
325. J: A kdy to máš?
326. A: Nevim, ještě nemám termín.
327. J: A jde ti to.?
328. A: Jo jde mi to. Jenom, že neumím pravidla a jezdím trochu rychle. Smích.
329. jako mladý kluk. Musím se zvyknout jezdit pomalu. Třeba je tam čtyřicítka a
330. já jezdím šedesátku.
331. Tak jo, to je všechno, jestli ještě nemáš něco ty, co bys ještě chtěl. Něco
332. zajímavýho, co bys ještě pověděl.
333. A: Třeba na ten. Ještě něco by bylo dobrý na Háje. Třeba kdyby mohl vzít
334. někoho na pokoj, aby někdo u tebe tam spal. Je to tam velký prostor. Záchod
335. sprchy. Seš na pokoj sám máš velký prostor. Kdybys třeba někoho vzal.
336. Nějaký kamarád nebo nějakou kámošku.
337. J: Jasně.
338. A: To by bylo dobrý. Ty třeba tam nemůžeš spát přes týden, když máš školu.
339. J: Kdyby tam někdo byl, kdo je ti blízký.
340. A: Měl někoho tam, abych nebyl pořád sám. To by bylo dobrý, kdyby tam
341. bylo.
342. J: Cítíš se hodně sám.
343. A: Někdy jo, někdy ne. Někdy se cítím úplně sám. Už jsem si zvykl, že prostě
344. sám. Říkám si lepší být sám. Jsem sám. Co budeš dělat. Nikoho nemám
345. dneska, tak jdu spát. Nebo jdu na mobil nebo koukat na film. Nikdy neříkám
346. jdu něco číst. Smích

347. J: Takže knížky ne.
348. A: Knižky ne vůbec.
349. J: To by ale zlepšilo tvoji češtinu.
350. A: To určitě, ale nebaví mě to.
351. J: Rozumíš tomu, když čteš.
352. A: Něco rozumím. Neumím číst. Mám kamarád ve třídě, ale fakt neumí číst.
353. Kde jsi byl dneska. Čte jako cizinec. Jsou fakt líný. Vidí, že mám hezký boty.
354. Třeba já si pracuju. a to si jdu koupit. A oni závidí. Jsou pořád doma nic
355. nedělaj. Chodí pít a já třeba tam mám holky, který jsou v pohodě, který mi
356. pomáhají. Jezdíme spolu do školy ze školy. I kamarádky. Neříkaj, jdem dneska
357. pít. Jdem dneska pařit. Já mám rád takový lidi, který jsou hodný, správný.
358. To je dobře. A pomohlo by ti, když se vrátíme k tý škole. Kdybys ještě na

respondent B, část rozhovoru 10

359. začátku třeba, kdybys měl nějakého kamaráda, který by s tebou chodil ven.
360. A: Osobně měl jsem jeden kluka. Ale on byl takový, jako jsou ty kluci. On se
361. mnou dělal srandu a já to nepochopil. Mě pomohl. Seděli jsme spolu a
362. ukazoval mi taky.
363. J: To byl kamarád ve škole.
364. A: Na jednu stranu se choval špatně, ale taky mi pomáhal. Bylo mi to jedno.
365. Hlavně ať mi pomůže.
366. J: Takže to bylo pro tebe důležitý, že tam někdo byl, i když se nechoval dobře.
367. A: Fakt to bylo důležité. On třeba s nikým né. Jenom se mnou, protože byli
368. kámoši. Ze třídy nikdo se mnou nebyl, i když se nechoval dobře
369. J: Chováním se ti nelíbil, ale nějakým způsobem ti pomáhal.
370. A: To cením. Mně pomohl.

371. J: Dodneška se s ním kamarádíš?
372. A: Né, on není ve škole. Je flák. Smích... Škoda, já jsem mu snažil pomoc.
373. Říct proč to dělá, ale měl jiný kámoše.
374. J: Takže říkáš, že je pro tebe důležitý, kdybys takhle někoho měl.
375. A: Nějakýho kamaráda, kdo by to pomáhal. Když na ten začátek nic neumíš.
376. Fakt je důležité, aby ti někdo pomáhal.
377. J: Myslíš si, že je lepší mít vychovatele nebo toho kamaráda?
378. A: Já si myslím, že toho kamaráda. Já si myslím, že s ním můžeš mluvit, co
379. chceš. Můžeš mluvit, jak chceš a říkáš mu všechno. Vychovatelé jsou takový,
380. jak to mám říct? Jak kdy. Kámošovi říkáš hodně věcí.
381. J: Můžeš bejt sám sebou.
382. A: Můžeš být sám sebou, ale když třeba říkáš. Mámě prostě neříkáš všechno,
383. protože se bojíš nebo stydíš nebo nevim. Kamarád je lepší. 50 % je kámoš a
384. 49 % ostatní lidí. Nejdůležitější rodina. Když to vezmu. Tady v Česku. Kámoš
385. a vychovatel. Vychovatel ti pomůže jiným způsobem, protože to je jeho práce.
386. Baví ho to dělat. Někoho to nebaví nebo to musí dělat a musí ti pomáhat, i když
387. ho to nebaví. Většinou jim tam baví. Kámoš je lepší.
388. J: Kámoš je ti blíž?
389. A: Jo, kámoš je ti blíž.
390. J: A doma jsi to měl vlastně jak? Rodiče ti byli blíž. Řekl bys mámě
391. všechno?
392. A: Já jsem měl bratrance, komu jsem to všechno říkal. Já jsem měl jako s ním
393. ve třídě. Já jsem byl pořád s ním. To byl pro mě jako brácha spíš jako kámoš.
394. Jemu jsem to všechno říkal On mi pomáhal.
395. J: Takže rodičům ne.
396. A: Rodičům určitě, protože oni mají první slovo, ale nějaký věci se stydíš to

397. říct.

398. No tak jo, já ti děkuju. Bylo to moc fajn. Všechno v pořádku?

399. A: Jo, jsem rád, že jsem si povídal.

400. J: Bylo to moc?

401. A: Ne vůbec ne, Bylo to v pohodě.

402. J: Děkuju.

Přepis rozhovoru – respondent C, část rozhovoru 1

1. J: Tento rozhovor bude sloužit k vypracování mé diplomové práce týkající se potřeb

2. dětských uprchlíků v Zařízení pro děti – cizince. Všechny údaje budou anonymní.

3. Pokud by nějaká otázka byla nepříjemná, tak ji vynecháme. Souhlasíš s tím?

4. Z: Ano, souhlasím. (písemný souhlas z důvodu anonymizace dat není součástí DP)

5. J: Tak Samere, jak se máš dneska?

6. S: Mám se dobře.

7. J: Je něco v Zařízení, co bys potřeboval?

8. S: Tady mám všechno OK. Mám školu taky, mám hodně lidí tady, pomáhat.

9. J: Je něco, co tady není, co bys chtěl, aby tady bylo.

10. S: Tady nevim.

11. J: Co tě napadne.

12. S: Na pokoj nebo co.

13. J: Třeba klidně na pokoji nebo cokoli.

14. S: Co chci vyměnit. Smích

15. No, říkej, povídej. Smích

16. S: Já chci vyměnit barva.

17. J: Nechceš bílou.

18. S: Ne, chci modrou.

19. J: Modrou?
20. S: Jo.
21. J: Aha
22. S: Nemůžu asi.
23. J: Proč ne.
24. S: Fakt já nevim.
25. J: A je ještě něco tady, co by ti pomohlo. Něco, že by sis řekl wau, to, když budu mít, budu
26. úplně šťastnej a bude mi tady hodně dobře.
27. S: Já chci pokoj můj tohle, nevim, jak se jmenuje.
28. J: Na posilování, abys se mohl přitahovat.
29. S: nějakou tyč, pro tady.
30. J: Na posilování?
31. S: Na pokoj, pokoj muj dobrý všechno.
32. J: A něco dalšího, co tě napadne. Záleží na tom, jak to cejtíš. To je na Tobě.
33. J: Cejtíš se dobře, tady v zařízení?
34. S: Jo
35. J: Myslíš si, že se cejtíš stejně dobře, jako na Radlický.
36. S: Radlická, ne stejný, tady lepší.
37. Na Radlický, co tě rozesmutnělo?
38. S: Radlická, tam nový a neumíme nic a tam dobrý oni pomáhat jazyk, učit
39. český jazyk. Tam dobrý. Tady lepší taky. Tam málo vycházka tam a tam stejný malý
40. děti.
41. J: Malý děti tam jsou.
42. S: Ne stejný děti.

respondent C, část rozhovoru 2

43. Stejný?

44. S: Spát v osm hodin nebo vycházka málo. Tady stejný hezký a můžu sám venku

45. v kolik hodin nebo mám kamarád tady. Hezký tady. Tady lepší pro mě. Radlická jde to.

46. J: Máš tady nějaké tvoje zkušenosti v Zařízení? Co tě napadne.

47. S: Nerozumím.

48. J: Třeba nějaký zkušenosti. Můžou to být zkušenosti s lidmi nebo co ty tady děláš.

49. Jaký máš

50. zkušenosti tady.

51. S: Uklízet.

52. Třeba uklízet, jestli hraješ karty, vaříš. Smích

53. S: Moje pokoj, nehraju tady karty moc. Smích Ne. Potom na pokoj mi máme uklízet

54. každý

55. den. Potom na pokoj. Konec, všechno v pokoj.

56. J: Je něco, čeho se tady bojíš?

57. S: Jo, bojím pro školu.

58. J: A čeho se bojíš ve škole.

59. S: Bojím, nemůžu papír praxe, nemůžu pracovat. Škola pro mě těžký a mluvit málo.

60. čeština

61. tady těžký.

62. J: Jak se cejtíš na praxi?

63. S: Všechna dny být škola, zahrada. Ted' nemám jiný školu. Musím tuhle školu.

64. Tenhle rok musím udělat. Potom uvidíme.

65. A proč nemáš jinou školu. Co se stalo?

66. S: Já chci školu prodavač a oni říkal lepší český jazyk.

67. J: Co se ti ve škole líbí? Je něco, co tě baví.

68. S: Škola dobrý. Moje srdce nechce jít škola zahrada. Musím dělat tenhle obor. Ted'
69. nemám jiný školu. Musim učit zahrada ted'. Ted' v druháku. Rok musim dělám, uvidíme
70. dobrý nebo špatný. Ještě nevím nic.
71. Je ještě něco z čeho máš strach?
72. S: Strach?
73. J: Pocit, kdy si říkáš, ježišmarja bojím se.
74. S: Nemám strach tady, proč bojím, nikdo mě nebude zabíjet tady.
75. J: Ne, nemyslím, že by tě někdo zabíjel. Člověk se může bát čehokoli. Já se třeba
76. bojím, když se mi zdá blbej sen. Tak to se bojím vstát z postele. Smích.
77. S: Já fakt. Lidi stejný jako já. Já nebojím. My spolu problém ano. Všechno život
78. problém. To normal a lidi spolu problém. My jsme tady rodina a furt spolu mluvit,
79. každý den vidim.
80. Musim spolu problém. Jasný, proč tohle a život musim dělat problém. Proč tohle.
81. Haját
82. J: Haját. Gúl bil arabi, mejcháliv.
83. S: Haját rozumíš. To je všechno. Já nebojím.
84. Není nic, čeho by ses bál.
85. S: Minule ano, ale ted' ne.
86. J: A minule čeho.

respondent C, část rozhovoru 3

87. S: Já jsem tady sám a bojím oni ne hodný, oni dělat mě problém, oni nechci Samer,
88. oni nemaj rád mě.
89. To bylo tady dřív?
90. S: Tady a Radlická. Ted' já jsem tady dva rok. Všechno pro mě lepší. Nový bojí a ted'
91. jsem starý tady dva rok. Zním tady Praha. Zním tady všechno nebojím. Bojím pro

92. škola moc. Moc, moc. Škola mám problém teď jazyk. Teď mám pani Monika a ona
93. pomáhá mě a já nejsem smutný.
94. S: Mluvit tebe. A mám pani Eva a ona taky pomáhá, když jsem smutný. To je
95. všechno.
96. J. Děkuju.
97. J: Máš kamarády?
98. S: Mám kamarády a lásku.
99. Máš český kamarády?
100. S: Turecka mám jeden kluk Ali Sür, my spolu ne moc. On nemá čas. Má
101. školu moc. A já taky nemám čas pro on. My spolu wats up nebo telefon.
102. Kamarád mám nejlepší kluci a holky. To je všechno.
103. J: Schází ti někdy kamarádi?
104. S: Špatný kamarádi nemám. Schází, když se cítíš sám. Kamarádi není problém
105. ne. Stejný hodný oni ví, já neumím český jazyk dobře. Oni taky pomáhat. Spolu
106. mluvit. My spolu neumíme mluvit.
107. J: Anta tachči vijáhum číky lo arabi.
108. S: ček.
109. Va saab. Idá hasa anta tachči číky lo tahči arabi mú sejm.
110. S: Ne stejný. Pro mě arabsky lepší. Já mám kamarád a oni ne stejný. Oni
111. neumí arabsky. Oni ček. Já umím arabsky. Musíme spolu mluvit jazyk oni.
112. Proto já chci učit jazyk česky. Já teď tady, já bydlím tady, Já studuju tady
113. musím. Arabsky tam Asia. tady český jazyk musím. Hával.
114. Když jsi smutnej, co děláš?
115. S: Chodím Salám
116. Posilovna?
117. S: Nene. Modlit.

118. S: Modlit a taky fitness.
119. J: Kam se chodíš modlit?
120. S: Můstek.
121. J: Tam je mešita?
122. S: Ano, tam je mešita.
123. J: Modlíš se každý den nebo ne?
124. S: Né každý den. Každý den doma. Mešita nemám čas. Mešita hodinu. Tam
125. nemám školu. Domu mám koberec, víš?
126. J: Vím, vím.
127. J: Je něco, když jsi přišel na Radlickou, co pro tebe bylo úplně těžký.
128. S: Těžký
129. J: Nejvíce těžký. Z čeho jsi byl smutný nebo překvapený?
130. S: Radlická, bil Turkey can mů hiči mitl čík. Ne stejný.

respondent C, část rozhovoru 4

131. J: Ten rozdíl. Bylo to těžký. Co bylo nejtěžší?
132. S: Otázka těžký pro teď.
133. J: Může to být cokoliv. Já, když třeba přijedu z Prahy na Vysočinu, tak
134. najednou je to pro mě těžký, protože tam jsou jiný lidi a najednou si říkám,
135. ježišmarja, co teď, nejsem tam zvyklá.
136. S: Jo Radlická. Já tam jsem první bojím lidí. Já neznám, kdo je tam šéf, já je
137. neznám, tak mám haq.
138. J: To je jasný haq, to je normální se bát.
139. J: A co, byl jsi v izolaci nebo jak to vlastně funguje na Radlický?
140. S: Tam nahoru, tam fakt moc špatný. První mluvím a nerozumíš co kánůn.
141. J: Kánůn?

142. S: Co to je česky?
143. J: Nemůžu si vzpomenou, za chvíli si vzpomenu. Smích
144. S: já nemám kánůn, ja neznám tam. Nemluvim pokoj. Oni zavřeli mě pokoj.
145. Oni jídlo pokoj. Já nebyl venku asi osm dní. Proč nemám volno. Nemám mobil
146. nemůžu volat, nemám internet. Tam bolí hlava a furt bojíš a furt pláčeš a
147. potom život těžký. Život prvně těžký moc, moc. Ted' skoro těžký dobrý pro
148. mě.
149. J: A když jsi byl v té izolaci, bylo něco, co by ti pomohlo? Co by zlepšilo tu
150. situaci.
151. S: Ne.
152. J: Cokoliv, co by zlepšilo situaci.
153. S: Nic, tam bojím. pauza, ticho.
154. J: Všechno dobrý. Budeme mluvit o něčem jiném jo?
155. S: Jo.
156. J: Líbila by se ti v Zařízení možnost nějakých praktických činností, nějakých
157. aktivit?
158. S: To mám fitness a máme tady vila.
159. J: A to je co, vila?
160. S: Výlet, výlet!
161. J: Jo výlet. A stačí ti to nebo bys uvítal, kdyby toho bylo víc?
162. S: Prvně nemám tady rodinu. Nemůžeš říkat chci všechno, všechno, nejde.
163. J: Jenom se ptám, jestli to stačí?
164. S: Pro mě je to jedno.
165. J: Je ti to jedno?
166. S: Pro mě jedno. Nemůžu dělat nic, nemám peníze. Oni pomoc jazyk, oni
167. pomoc učení. Oni všechno pomoc. Nemůžeš říkat, já chci víc. To nejde.

168. J: Já vím, že nemůžeš, ale kdybys mohl. Smích
169. S: Nebudu říkat ne. Já chci. Všechno zadarmo. To helu, fakt. Proč ne. Smích
170. Máš praxi prodavač čtyry tisíc každý měsíc. Ty říkáš ne. Víš, co oni fakt
171. dobrý.
172. Vidím Německo tam lidi moc. Lidi moc tam nechci. Tady lepší.
173. J: Myslíš si, že je to tady fajn?
174. S: Oni včera komunita mi říkali. Vojta, Jitka nevim. Oni tam koukat, co je.

respondent C, část rozhovoru 5

175. Co říkali?
176. S: Oni říkali, tam špatný divný. Školu oni nezajímá tam rozumíš. Tam patnáct,
177. šestnáct let oni nezajímají a v osmnáct ty venku. Tam oni nemaj kapesný.
178. J: Hmmm
179. S: My máme tady všechno a Praha hezký. My máme lidi hezký.
180. J: Co bych se tě ještě zeptala?
181. S: Co je spát ? Smích
182. J: Řekni, co je spát?
183. S: Mám špatný.
184. J: Nemůžeš spát?
185. S: Spát hodinu nebo čtyry hodin a potom konec. Ráno jdu do školy, nevidim.
186. Kolikrát se spát unavený spát a málo a potom spát čtyry hodiny. Potom šest
187. hodin mám škole spim. A Ivana dneska ráno. Ivana dneska ráno v kolik máš tu
188. školu. V šest třicet. Tříkrát pětkrát pěšky tam škola. Autobus pomalu, všechno
189. praxe. Já chci spát.
190. Je něco, co tě trápí?
191. S: Trápí, co to je trápí?

192. Fetší šinu jánú zaalán, kahrán.
193. S: Kahrán, oni hezký, oni bohatý.
194. Když jsi našťvaný, co děláš?
195. S: Sprcha. Smích
196. J: Sprcha. Smích a když nemůžeš do sprchy, když jsi třeba v metru.
197. S: když já našťvaný, musim sprchu.
198. A jakou studenou, teplou?
199. S: Teplou, ne půl.
200. J: A pomáhá to, Opravdu?
201. S: Přísahám.
202. J: Fakt jo.
203. S: Já jsem našťavaný, musim sprcha, baadien jáný švaje rúh, ja musim sprcha
204. nebo dělám problém, nebo špatně mluvit pro lidi. Musim sprcha nebo voda
205. hlava.
206. J: A to pomáhá.
207. S: Pro mě. Já vidim moc. Fakt našťvaný já vidim sprcha. Já byl fitness, fakt
208. jedna pan říkal, kolik ty máš tohle. Já říkal čtyřikrát. A on říkal kurva. Lidi
209. říkaj normal.
210. J: Mluví někdy tak.
211. S: Našťvaný říkat, co prosim. Co ještě jednou. Potom on koukat mě a byl
212. našťvaný. Fakt přísahám našťvaný. Ne, on jedenkrát dělal on mě. Rozumíš, já
213. byl tam, já zeptal, kolik má, on našťvaný. Pro mě jedno, já jdu na záchod a dám
214. vodu na hlavu. Smích Tam jeden kamarád, proč máš mokrou hlavu. Já říkal,
215. protože moc teplo, to všechno.
216. J: A co ti tady dělá radost.
217. S: Tady.

218. J: Najednou si řekneš to je ono!

respondent C, část rozhovoru 6

219. S: Jídlo Smích normálně jídlo, dobrý, hezké, hodná, to moc mám rád a sranda

220. taky. Pani Martina ona dělá jídlo buchta a dort.

221. Je tady jídlo jiný, než jsi byl zvyklý.

222. S: Já nevím, Já teď mám jídlo nový.

223. A předtím.

224. S: Tam není stejný jídlo.

225. Nedělá ti problém, že je ta chuť jiná.

226. S: Ne moje brucho všechno sní. Prase ty víš ne.

227. J: To vím, to si musím zapamatovat, abych až přijdeš neudělala něco

228. z vepřového.

229. J: Co ještě bych se tě zeptala

230. S: Stačí. Smích

231. J: Počkej já se podívám. Ještě chvílku, tak deset minut nebo pět minut aspoň.

232. J: Jak se teď cejtíš.

233. S: Teď dobře, protože teď mám hodně hodný kamarádka Monika a nejlepší teď

234. kamarádka Monika. Moc dobrý. My spolu tady tři nebi čtyry měsíce.

235. J: Tady, to už jsem dýl. Přes rok. Minulý rok v září.

236. S: Fakt, My jsme teď rok. Ty seš tady. Můj život jiný.

237. J: Ou, opravdu?

238. S: Fakt přísahám.

239. J: To jsem ráda!

240. S: Já včera nespát. Hlava jde. Já zeptat sám fakt přísahám. Říkat teď, já jsem

241. jiný lidi, jiný aaaa člověk. Mluví já jsem smutný a včera problém tady a spolu

242. a potom Monika tady tachýr kulší. Já smutný pro rodinu, máma, táta a teď
243. lepší. Teď nevidím, já jsem sám. Fakt teď všechno vyměnilo, fakt přísahám.
244. J: To jsem opravdu ráda!
245. S: Děkuju moc, fakt přísahám.
246. To jsem opravdu moc ráda!
247. S: A ještě já říkala aláh. Přísahám, teď všechno vyměnilo. Teď vidím každý
248. den, že se usmíváš, nechci problém Teď tachýr. Hajáty jiný. Fakt přísahám
249. dobrý.
250. J: Děkuju.
251. S: Stejný teď. Těžký, co to je.
252. J: Dgul byl arabi mejcháliv.
253. S: Haját kulší helu, fakt dobrý.
254. J: Achsan, zijen.
255. S: Moc, moc zijen, Ano, smutný pro škola, ale dobrý moc dobrý. Já jsem
256. mluvil prvně smutný škole. Ty pomáhat. Já mám všechno pryč a dobrý
257. všechno.
258. J: To jsem ráda, to je hezký.
259. S: To je všechno.
260. J: A já ti dám ještě otázku. Poslední. Co je pro tebe láska? Jak vnímáš lásku?
261. S: Já špatná. Co?
262. J: Jak jí vnímáš, jak vypadá?

respondent C, část rozhovoru 7

263. S: Pro mě hodná prvně krát, ona ví, jak mluvit, ona taky pomáhat venku nebo
264. škola a nerozumím česky ona pomáhat trochu, test, taky trochu pomáhat. Ona
265. hodná, fakt přísahám. Dneska spolu taky tam mluvit.

266. J: Tak to je hezký. Viděla jsem krásný fotky, jak spolu cvičíte.
267. S: Pomáhat pro brucho.
268. J: A, Samere, ještě mi řekni, jestli je něco, co jsme ještě nemluvili, co bys
269. chtěl říct a co myslíš, že je hodně důležitý.
270. S: Důležitý. Nemusím dělat problém.
271. J: Že nechceš dělat problém.
272. S: Né nemusím eeeeeeeeeeeeeee
273. J: Gůl byl arabi.
274. S: Jáný kulší takůn tamám
275. J: Ano, že chceš věci dělat dobře.
276. S: Asma kelám.
277. J: Chceš poslouchat.
278. S: Nechci dělat problém potom smutný
279. J: Pak tě to zraňuje.
280. S: Ano.
281. J: Když ho uděláš?
282. S: Dělán špatný.
283. J: Ty jsi třeba řekl, že bys rád dělal všechno dobře, tak co by ti k tomu
284. pomohlo. Co by ti pomohlo v tom, abys to dělal dobře?
285. S: Talám
286. J: Mejcháliv idá any maárev fetší, baadien rach ašův.
287. S: Já nedělám problém, já nedělám chybu, potom nikdo neříká, ty děláš tohle.
288. Já dělám problém málo.
289. J: Matrýd huma dgůlůn anta
290. S: Špatný.
291. J: Anta špatný.

292. J: Achsan idá anta hačejt wijáhúm.
293. S: Muchtaram. Nechci našťvaný nebo lidi spolu našťvaný. To ne pomoc.
294. J: To ti nepomáhá.
295. S: To nepomáhá. Já mám problém. Já dělám tady problém. Já byl tam pani
296. Eva. Ona říkat mě pomalu a proč děláš tohle a hezky to říkala a né ty nemůžeš
297. vycházka, ty nemůžeš brigáda a vuvu. To špatný pro mě. Já chi hezky. Já vim
298. co učil. Já dělal chybu. Všechny lidi ono dělaj chybu.
299. Já taky dělám chybu. Víš kolikrát jsem udělal chybu!
300. S: A ne teď chytrá a umíš všechno, ale když jsi byla malá, dělala taky problém.
301. A v rodině oni nedělali vuvu. Já jsem teď kluk. Šebáb.
302. Šebáb.
303. S: Já nechci dělat problém, ale musím. Proč. Nemůžu. Nejde. Já zkusil.
304. J: Musíš to udělat.
305. S: Nechci to dělat. To sám tělo. Rozumíš. Já nechci dělat problém teď. Já
306. říkám Samer dneska nedělá problém. Sám problém dělám. Já sám dělám. To je

respondent C, část rozhovoru 8

307. život.
308. J: Jde to z tebe.
309. S: Já chci škola. Spát. A dneska ráno, nechci škola. Jdu venku. To život. Já
310. nechci dělat problém.....
311. J: Ale nakonec se to stane.
312. S: Ano. Já maahes. Badien ana asauid. Baadien ahas.
313. J: Ftehemit.
314. S: To je život. A teď já koukat Monika tady. Ja nechci dělat problém. On problém
315. sám.

316. J: To je těžký, nemůžeš to zastavit.
317. S: Já nechci. Proč musím. Všechno život.
318. J: Takže vlastně to bys potřeboval.
319. S: Nemůžu.
320. J: Potřeboval bys, aby když se to stane lidi na tebe nekřičeli, že ti to stejně
321. nepomáhá.
322. Jo.
323. J: A ještě chceš něco říct?
324. S: Máš otázky?
325. J: To už je všechno.
326. J: Chceš ještě nějakou otázku?
327. S: Zeptej se, to dobrý tohle.
328. J. No, vidíš. Smích
329. J: Je třeba něco, co bys mi řekl. Co by šlo jenom z tebe. Já nemusím mít žádnou
330. otázku. Co bys chtěl říct. To je přesně to důležitý. Co jde z tebe.
331. S: já chci mustakbal.
332. J: Životní úroveň.
333. S: Pracovat, mám byt, manželka, děti i fakt, haját ...
334. J: Sníš?
335. S: Sním moje. Inšaarlá.
336. J: Inšáarlá
337. S: Fakt já vidím tvoji rodinu. Hezký chci takhle dělám rodinu. Já chci dělat takhle.
338. Sám, manžel, děti psi Smích
339. J: pes, ryby Smích
340. S: Moc dobrý, všechny starat, děti pomáhat, fakt chci takhle. Já hurum fakt, chci
341. takhle manželka, děti, to dobrý, to život, chci tohle. Se bojím, že nejde.

342. J: To je těžký, ne na to ti nemohu odpovědět.
343. S: Tohle všechno vim. Je těžký otázka. Musím ti říkat.
344. J: Tak to je tvůj sen.
345. S: Ano fakt přísahám a pomáhat lidem starým.
346. J: A ještě něco chceš říct, co by šlo z tebe, vlastně mám ještě jednu otázku. Je něco
347. v Zařízení, co bys chtěl změnit, kdybys byl vychovatel. Idá anta rach sir František lo
348. Martina, šinu rach anta tsaví.
349. S: Prvně, já sem hodný. Oni smutný, já pomáhat. Jídlo, vařit pomáhat.
350. J: A Udělal bys něco tady jinak.

respondent C, část rozhovoru 9

351. S: Hraj karty Sranda. Venku spolu nebo koupit dárek. Oni taky dobrý, ale nevím co
352. oni mají v srdce. Všichni lidé nemají srdce stejný. Nevíš, jestli lidé v srdci hodný nebo
353. špatný. Já nevím, co v tvoje srdce, ale já vidím, moje krev říká ty moje nejlepší , hodná
354. a ty nevíš, Samer, co je. Oni mluví hezky a potom má špatný srdce. To všechno my
355. nevíme. Lidé říkají paní Monika hodná a ty vuvu oni takhle.
356. J: Taky se s tím setkávám.
357. S: Já říkám můj šef hodný, a já nevím nic. To všechno.
358. J: Já ti děkuju moc.

Přepis rozhovoru – respondent D, část rozhovoru 1

1. J: Tento rozhovor bude sloužit k vypracování mé diplomové práce týkající se potřeb
2. dětských uprchlíků v Zařízení pro děti – cizince. Všechny údaje budou anonymní.
3. Pokud by nějaká otázka byla nepříjemná, tak ji vynecháme. Souhlasíte s tím?
4. Z: Ano, souhlasím. (písemný souhlas z důvodu anonymizace dat není součástí DP)
5. Je něco v Zařízení, co byste potřeboval.

6. CH: Ne.
7. J: Něco, co jsi dřív měl a teď to tady není.
8. CH: Takový nic není. Všechno já mám.
9. J: Třeba kdybyste byl vy vychovatel, tak co byste tady udělal jinak... Co byste
10. chtěl, aby tady bylo. Kdybyste teď byl třeba Jitka.Smích.
11. CH: Já bych dělal stejně, co dělají. Víc dělat nemůžou.
12. J: Nemyslím víc, ale třeba jinak. Nejde o to, jestli je to víc, ale spíš jinak.
13. CH: Všechno mám.
14. J: Co třeba přání. Svoje osobní. Může to být cokoliv.
15. CH: Tady je všechno v pořádku. Jenom, když ráno v devět odcházíme, musíme spolu
16. odcházet. Jenom tohle je špatně, protože já mám v jedenáct hodin škola a já
17. odcházím
18. v devět.
19. Aha
20. CH: Čekám venku.
21. J: A musíte odejít vždycky v devět ráno.
22. CH: Ano v devět.
23. J: A když třeba máte od jedenácti školu, tak čekáte někde dvě hodiny. Jenom tohle
24. špatně
25. jinak všechno dobrý.
26. J: Jak se tady cítíte.
27. CH: Dobře.
28. J: Kdybyste srovnal tady a na Radlický. Je v tom rozdíl?
29. CH: Jo, Radlický je špatný. Jako vychovatelé jsou dobrý. Ale nemůžeš jít ven . Nemáš

respondent D, část rozhovoru 2

30. vycházku. Máš jenom dvě hodiny a každý den musíš být v šest doma.
31. J: Aha, říkáte, že tam museli být přísný pravidla.
32. CH: Jo a dostaneš tam málo peníze.
33. J: Tady vám to vyhovuje.
34. CH: Tady trošku lepší.
35. J: Je něco, co byste kolem peněz změnil?
36. CH: Jo, peníze jako a jak to myslíte.
37. J: Potřeboval byste víc pro svoji potřebu.
38. CH: Jo
39. J: Na co byste potreboval? V čem to je?
40. CH: Já myslím na fotbal a oblečení.
41. J: Takže spíš na fotbal a na oblečení.
42. Jo.
43. Je něco, co vám v Zařízení pomohlo. Třeba, když je vám smutno.
44. CH: Jo je. Třeba vychovatel pomáhá. Když mám nějaký problém, tak oni mi
45. pomáhají.
46. J: A je to stejný tady a na Radlický?
47. CH: Tam ne, jenom tady. Když jsem byl na Radlický, tam patnáct lidí. Tam těžký pro
48. vychovatele a kluci hodně byl tam Afgánec, Arab, Sýrie, Afrika. Tam trošku problém.
49. Jaký to bylo, když jste poprvé přišel na Radlickou.
50. CH: Všechno na pokoj.
51. J: No a jak to probíhalo.
52. CH: Já sem šel na pokoj. Já sem chtěl ven a oni říkali, že nemůžu. Já sem řekl proč
53. nemůžu.
54. Říkali musíš jít poprvý doktor a pak a pak můžeš jít ven.
55. J: A když jste nemohl jít ven, tak to jste byl zavřený. Nebo jak to probíhalo?

56. CH: Byl jsem nahoře zavřený.
57. J: Jak dlouho jste byl zavřený?
58. CH: Čtyři dny. Já a jeden kamarád.
59. Jak jste to pociťoval, že jste zavřený?
60. CH: Ne já to znám, já jsem dva měsíce byl v Bulharsku jsem byl vězení
61. J: Vězněnej
62. CH: Ano dva měsíce v Bulharsku a ještě čtyry dny tady. Tam bylo hodně horší. Já
63. jsem byl tam
64. dva měsíce vězněný.
65. Zavřený.
66. CH: Jo dva měsíce zavřený.
67. Takže už jste se tím setkal. Tak jste věděl, co vás čeká Smích
68. CH: Čtyři dny takový těžký, ale já jsem. Tam všichni kluci šli na fotbal. A já jenom
69. se ptal.
70. Proč já nemůžu. Tak jsem čekal čtyry dny.
71. J: A bylo na tom něco nejtěžšího?
72. CH: Furt myslel na rodina, že seš sám. Proč ty nejseš tam, proč oni nejsou tady. Proč

respondent D, část rozhovoru 3

73. si přišel
74. tady. Co děláš tady. Hodně věci myslím. A to všechno.
75. J: A měl jsi kontakt s rodinou.
76. CH: Ne, ne ty čtyry dny ne.
77. J: Vůbec?
78. CH: Protože nic jsme neměl. Ani telefon, ani oblečení. Všechno měl venku a pak
79. jsem

80. kupoval telefon.
81. J: A když jste byl v tý izolaci, bylo by něco, co by vám pomohlo?
82. CH: Jo jako počítač, internet.
83. J: Abyste měl to spojení.
84. CH: Když seš sám na pokoji, tak něco, ale tam nic nebyl takový
85. A měl jste strach
86. CH: Strach ne
87. Máte někdy strach a jak se to projevuje?
88. CH: Ne, jenom, když mám zápas. Smích
89. J: To je dobrý.
90. CH: Nejvíc zápas. Když mám zápas, úplně jsem hotovej. Furt na to, co budu dělat
91. Hrajete fotbal?
92. CH: Fotbal
93. Baví Vás to hodně.
94. CH: Jo.
95. J: Tak to je dobrý. To je dobrý strach.
96. Jak často hrajete?
97. CH: Deset let.
98. J: Jak často hrajete do týdne, jednou dvakrát.
99. CH: Minulý rok třikrát, ale teď dvakrát, protože mám češtinu.
100. J: A co škola?
101. CH: Škola taky dobrý.
102. J: A baví vás to?
103. CH: Jo, hodně těžko. První ročník byl těžko, ale teď něco rozumim. A známky
104. mám dobrý.
105. J: To je fajn.

106. J: A co vás baví nejvíc.
107. CH: Jako do školy. Surovin
108. J: Vaření?
109. CH: Jojo surovin.
110. J: Víc než učení?
111. CH: Jo víc.
112. Už jste něco uvařil?
113. CH: Jo.
114. J: A kdy končíte nebo jak to máte?
115. CH: Teď mám ještě rok. Teď jsem v druháku.
116. J: A je to teda učební obor.
117. CH. Jo.

respondent D, část rozhovoru 4

118. J: Jste někdy smutný?
119. CH: Smutnej jo. To jsou všichni.
120. J: Jasně, jen se ptám.
121. J: Co vás rozesmutní?
122. CH: Nejvíc rodina, když není a pak všechno fotbal. Pan mi řekl nemůžeš hrát
123. a pak
124. pomalu. To bylo hodně špatně.
125. J: Takže fotbal vám pomáhá.
126. CH: Jo fotbal jo, furt myslím na fotbal.
127. J: Počítáte s tím, že rodina přijde za vámi, nebo se vrátíte zpátky? Co máte
128. v plánu?
129. CH: Já se tam každý rok vrátit.

130. J: Zůstat tam na pořád nechcete?
131. CH: Né, nelíbilo.
132. J: Vlasně odkud jste?
133. CH: Já v A, ale rodina všechno v I, my bydlíme tam.
134. J: V I a kde přímo?
135. CH: B.
136. J: Tak to neznám.
137. CH: To je hodně daleko z T.
138. J: T..., to bych tak ještě dala.
139. J: Máte bratry?
140. CH: Jo čtyry. Jo pět.
141. J: A sestru?
142. CH: dva.
143. J: A všichni jsou v T.
144. CH: Ne, všichni jsou v B, to je I trošku daleko.
145. J: Vnímáte kulturní rozdíl, že život v I je jinej než tady, nebo není? Jak to
146. vnímáte vy?
147. CH: Až do těžko. Pro mě všechno stejný. Jenom kamarádi. Tam já jsem měl
148. hodně
149. kamarád, tady nemám moc.
150. J: Uvítal byste, kdyby jste měl tady více kamarádů.
151. CH: Jo, A hodně kamarád. Tady na Hájích všechno znám.
152. J: A ještě se chci zeptat, je to jiný kamarádit se tady nebo v A. Jsou tady lidi
153. jiný?
154. CH: Jo jsou.
155. J: A v čem jsou jiný?

156. CH: Tady jako. Já nevim, jak to řeknu. Tady kamarádi. Oni tady všechno
157. můžou. Holky
158. a kluci. Ale tam můžou jenom kluci, ale holky nemůžou. To je rozdíl.
159. J: že nechodíte s holkama.
160. Jo.
161. J: A v tom vztahu s klukamama, když třeba srovnáte kamarády Čechy a

respondent D, část rozhovoru 5

162. kamarády...
163. CH: Tam je to lepší.
164. J: A v čem myslíte, že to je?
165. CH: Tady jenom myslí, že seš kamarád, ale nic dobrýho pro tebe nedělají. Já to
166. nevim
167. řeknout. Nejsou dobrý kamarádi. Ale tam, když řekneš Ty seš můj kamarád.
168. Tak on je
169. můj kamarád. Když jsme pak kamarádi. My nikdy nemluvíme pro sebe.
170. J: Můžete se na něho spolehnout.
171. CH: Všechno, tady jenom, co chceš můžeš dělat. Říkáš, že seš moj kamarád,
172. ale ne.
173. J: Necejtíte to tak.
174. CH: Necejtím.
175. Tam to cejtíte jinak?
176. CH: Víc.
177. J: Třeba si pomůžete.
178. CH: Hodně Tam když já potřebuji něco, to já nemám, hned říkám kamarádi.
179. Oni mi to dávaj peníze. Jako hned. Když nemají, tak jdou někam přenese nebo

180. něco nebo něco dělá. Nebo když on nemá, já to dělám. Řeknu tata chci peníze.
181. Na co chceš. Potřebuji na boty nebo něco. Kecám. A mu dám, protože jsme
182. kamarádi všechno dělám, ale tady takový věci nejsou. Tady to musím trošku
183. vědět.
184. J: A chybí vám to?
185. CH: Co.
186. J: Jinej styl kamarádství.
187. CH: Jo, ale už jsem jako všechno normální. Už jsem tak jako Čech. Smích
188. J: Můj táta pochází z Iráku a tyhle věci jsou pro mě složité.
189. CH: Teď válka.
190. J: Hmm.
191. J: Co pro vás znamená sociální síť.
192. CH: Já mám Facebook, Instagram, WhatsApp
193. J: Je to pro vás důležitý.
194. CH: Jo, hodně.
195. J: A proč?
196. CH: Já mám hodně kamarád. všechno mám na facebook. Všechno je pro mě
197. důležitý.
198. Tam zavolám, mám fotku.
199. J: Kdyby nebyl, tak by to pro tebe bylo těžší?
200. CH: Hodně těžký, když nemám Imu, každý den spolu vidíme maminka.
201. Co to je Imu? Něco jako.
202. CH: Skype
203. J: Jako skype.
204. CH: Ty nemusíš nic dělat.
205. CH: Znáte WhatsApp?

respondent D, část rozhovoru 6

206. J: WhatsApp znám, WhatsApp mám.
207. CH: To stejný jako WhatsApp.
208. J: Takže facebook.
209. CH: Jo facebook.
210. Je něco, kdybys zavzpomínal – rozdíl mezi tady a Radlickou?
211. CH: Tam jsme byli každý den smutný, tam to bylo hrozně těžký
212. J: Čím myslíte, že to bylo?
213. CH: Nejseš jako, co chceš dělat. Tady až do jedenácti můžeme jít ven. Když
214. nemáš školu. Sám vařím a všechno dělám sám. Tam bylo jídlo špatný.
215. J: Jídlo vám nechutnalo.
216. CH: Jídlo někdy jo, někdy ne.
217. J: V čem to bylo, že to nebylo jídlo, na který jste byl zvyklej.
218. CH: Ne, protože já jenom takový jídlo nejím. Já jenom jím rýže, kuře, maso.
219. Takový to vůbec. Fazole, vajíčka jako tady v Česku.
220. J: Tady si to uděláte sám podle sebe a tam jste musel jíst třeba knedlíky.
221. CH: Když nemáš peníze, taky nemůžeš kupovat, protože nemůžeš jít ven a seš
222. furt na pokoji.
223. CH: Jinak vychovatelé jsou dobrý tam, taky musí jako práce.
224. A co škola. Jak se vám tam líbila škola?
225. CH: Škola tam. Jako nemusíš furt učit.
226. J: Takže to nebylo moc na učení.
227. CH: No trošku jo. Matika byl tam dobrý, a ještě čeština trochu, jsem tam měl
228. boty, oblečení.
229. J: Lehký

230. CH: Takový lehký. Teď je to těžký.
231. J: Pociťuješ někdy naštvání? To, jak to máš?
232. CH: Někdy něco s vychovatelem problém. Ne byl hodně naštvaný, ale trochu
233. jako.
234. J: Co děláš?
235. CH: Když jdu ven a vrátím a mám mínus, protože jsem neuklízela kuchyň. Já
236. jsem zapoměl a nevolal jsem, a ještě mám čas, ale oni dají mínus a pak jsi
237. trošku naštvaný.
238. Jako na takové věci jo, ale jinak všechno v pořádku.
239. J: A jak s tím bojujete?
240. CH: Já nic neříkám. Už je pozdě a ty nemůžeš uklízet. Nic nemůžu dělat.
241. Umím to všechno říct, ale tady nevim jako vychovatel a pak to je těžký a ještě
242. starší.
243. J: Myslíte, že je to fajn, ty pravidla?
244. CH: Jo.
245. J: Máte tady zajímavou zkušenost nebo příběh? Jestli za ty dva roky tady máš
246. nějakou zkušenost?
247. CH: Jo udělal jsem větrníky Smích. Já jsem pekl, to je fakt fajn a ještě
248. pomáhám ty, co jsou na Radlický. Já taky neumím dobře čeština, ale oni mají
249. bundy a oblečení a oni neví. A protože umím A..., P.. a F..., všechno umím.

respondent D, část rozhovoru 7

250. Potom duben oni vaří tady, co bydlí na Radlická a eště chodím na procházku a
251. oni na komunita říkají děláš fakt dobrý. Pořád já znám, když jsem byl na
252. Radlický, bylo tam těžký.
253. J: A komunita vás baví?

254. CH: Komunita je dobrá, když máš něco. Já mám problém nebo tohle
255. potřebuju.
256. J: Máte tam překladatele?
257. CH: Já jenom sám mluvím česky.
258. J: Co děláš, abys nebyl smutný.
259. CH: Zavolám domu, koukám na nějaký film. Teďka jsem nemocnej, ale nemám
260. čas.
261. Trénink, fotbal, kamarádi.
262. J: Furt něco.
263. CH: Furt něco.
264. J: Není čas na nic myslet?
265. CH: Není.
266. J: Chodíte do mešity?
267. CH: Ne, vůbec.
268. J: Je něco o čem jsme tady nemluvili, co byste chtěl říct?
269. CH: Nic, Člověk chce hodně věcí.
270. J: Tak teď to můžete říct, to ale neznamená, že se stanou. To je váš pocit z toho,
271. co byste chtěl. To neznamená, že když to tady není, že je to špatně.
272. CH: Já chci bydlet sám, chci mít auto, všechno. Tady na to nemaj, je dobré
273. v pokoj všechno mám. Zatím to stačí a uvidíme, co bude dál.
274. Tady v Zařízení. Jestli vás něco napadne.
275. CH: Jenom dávaj málo kapesnýho.
276. J: Jaký je kapesný?
277. CH: Za měsíc třista.
278. J: A stravenky máte?
279. CH: Ano, stravenky.

280. J: A ty jsou v pořádku?

281. CH: Jo, v pořádku.

282. To je všechno, děkuju Vám za rozhovor.

283. CH: Nemáte zač.

Přepis rozhovoru – respondentka E, část rozhovoru 1

1. J: Tento rozhovor bude sloužit k vypracování mé diplomové práce týkající se potřeb

2. dětských uprchlíků v Zařízení pro děti – cizince. Všechny údaje budou anonymní.

3. Pokud by nějaká otázka byla nepříjemná, tak ji vynecháme. Souhlasíte s tím?

4. Z: Ano, souhlasím. (písemný souhlas z důvodu anonymizace dat není součástí DP)

5. J: Je něco, co jste v Zařízení potřebovala?

6. T: V podstatě, já jsem byla v tu dobu, kdy jsem nastoupila do Zařízení, jsem na tom

7. byla psychiky hodně špatně a neměla jsem žádný zázemí. V tom, že mi poskytl

respondentka E, část rozhovoru 2

8. zázemí, to splnil veškeré podmínky. V podstatě bylo pro mě těžký z každodenního

9. normálního režimu. Tady to já mám jiný než ostatní děti, že prostě já měla normální

10. režim. Najednou jsem přišla na Radlickou. Sice jsem ten jejich dvouměsíční pobyt

11. jsem měla zkrácený na těch čtrnáct dnů, ale i tak to pro mě bylo v podstatě šílený, že

12. se takhle něco změnilo, že si myslím, že po tý psychický stránce ano, měla jsem

13. terapie, takže mi to pomáhalo, ale taky mě to v něčem něco prostě, potřebovala bych

14. tam taky jiný pravidla. Nemyslím si, že bych měla mít stejný

15. pravidla jako ostatní, ale chápu, že to takhle nemůže jít. Tady v tom jsem rozumná.

16. Určitě mi to pomohlo v spoustě věcech.....

17. J: Ale potřebovala byste možná něco jiného.

18. T: Ano

19. J: Můžete to specifikovat. Co by bylo to ono, aby to dosedlo na vás?
20. T: No v podstatě, já ani nevím co přesně. Ono to bylo fajn, jenomže já jsem nebyla
21. zvyklá s lidma z ciziny takhle komunikovat. Já jsem jim chtěla se všim pomáhat né,
22. že bych je brala nějak negativně. Prostě to bylo pro mě najednou těžký žít mezi
23. ostatníma a teď se tam zžívat s těma lidma a hlavně pro mě bylo nejtěžší se takhle
24. prezentovat v okolí, jako venku. Že jsem nechtěla říkat, že jsem tady v zařízení
25. takovýho, že jsem prostě bydlela na intru.
26. J: hmmm
27. T: takže tohle pro mě bylo prostě jenom to nejtěžší. Hlavně ten psychický boj.
28. J: V čem přesně byl ten psychický boj, že venku je to jiný než v zařízení anebo, jak
29. jste říkala, že když jste byla mimo zařízení, tak byl problém říct, že v tom zařízení
30. jste.
31. T: No byl problém říct, že v tom zařízení jste. Protože spousta lidí nechápe, neví
32. prostě co je to za zařízení nebo když jsem to někomu chtěla říct, tak to bylo zas, kde
33. to seš a nikdo nemohl pochopit, že prostě já bydlím s trošku jinýma lidma, že se
34. pohybuju v trošku jiný komunitě v podstatě a byla tam cítit ta uzavřenost té jiný
35. komunity.
36. J: A vy jste se cejtila, že do ní patříte, nebo co jste cítila?
37. T: No já jsem do ní nechtěla patřit v podstatě, protože já jsem se s tím sama
38. nesrovnala, protože v podstatě jsem si říkala, že jsem v uvozovkách žila normální
39. život. Tak to bylo takový těžký ten přechod.
40. J: Takže vy jste cítila, že třeba byste potřebovala nějaký jiný druh zařízení nebo
41. kdyby k vám bylo přistupováno jinak. To by pomohlo?
42. T: Asi, kdyby ke mně bylo přistupováno jinak. Vadilo mi, viděla jsem to hodně na tý
43. Radlický, na Hájích to bylo úplně o něčem jiným, to určitě, ale na tý Radlický to pro
44. mě byl boj, protože já jsem měla stejný pravidla jako všichni ostatní, jenže všichni

45. ostatní měli jiný potřeby než já. Na to se nebrali ohledy. Já rozumím, že kdybych
46. měla najednou jiný pravidla, tak jako všichni, nešlo by to, protože by byly akorát
47. problémy. A tak jsem se snažila ty pravidla dodržovat, jak nejlíp jsem mohla. Ale
48. stejně jsem viděla u těch vychovatelů. Ten jejich přístup, některý byly fakt super, že
49. měly o děti zájem. Je to fakt o člověku. Prostě někdo pro takovou práci dělá protože
50. fakt to bylo vidět u některých, nebudu někoho jmenovat, že prostě to dělá, protože to
51. je jeho práce, což já si myslím, že tahle práce právě o tom, že ovlivňuje cizí lidský

respondentka E, část rozhovoru 2

52. životy jeho budoucnost, jeho schopnost myšlení jeho, jeho pohodlí, když to mám
53. říct.

54. J: Prošla jste taky izolací?

55. T: Nebyla jsem přímo na izolaci. Na izolaci jsem byla přímo jednu noc, potom jsem
56. se sestěhovala dolů, ale měla jsem ten režim dva týdny.

57. Můžu se zeptat, jak ten režim na vás působil? Co jste pociťovala?

58. T: Tak já jsem to vnímala svým způsobem ne jako vězení, protože oni mi poskytovali
59. pomoc a potřebovali, aby to fungovalo. Je mi jasný, že prostě, když tam byli nějaký
60. lidi a byly by tam jiný pravidla, tak by to nemohlo fungovat to zařízení. Proto tady
61. jsem pociťovala to, že já potřebuji ten jiný přístup. Nebylo to možný.

62. J: Co by vám v tu chvíli pomohlo?

63. T: Mě by stačilo mít ty vycházky. Já jsem měla školu do čtyř, ale v Zařízení jsem už
64. musela být v šest. Neměla jsem příležitost vidět svého přítele nebo se vídat
65. s kamarády. Vždycky oni někam šli a já jsem nemohla.

66. J: Chyběl vám kontakt s někým blízkým?

67. T: Ano, chyběl mi kontakt s někým blízkým, ano já jsem si je tam mohla pozvat nebo
68. tohle, ale zase jsem nechtěla ukazovat v tom prostředí. Protože ty lidi to úplně

69. nechápou. Je něco jinýho, když prostě jsem to já nebo je to někdo jinej ze Zařízení u
70. kterýho to lidi trochu chápou.
71. J: Takže jde o blízký kontakt, který jste neměla.
72. T: Já jsem v podstatě odešla od svý rodiny a neměla jsem tam prostě jakoby. Měla
73. jsem tam psycholožku. Nějaký vychovatelé byli super, ale v počátku si neudělám
74. takový ten blízký vztah.
75. J: To je pravda.
76. T: Takže to v podstatě nejde mít někoho takhle blízkýho. A spoustu vychovatelů si
77. neuvědomovalo, jako čím ty děti prochází. A když bych to srovnala s těma Hájema,
78. tam je vidět ten přístup těch vychovatelů, že prostě. Já nevím jak je to teď na
79. Radlický, ale na těch Hájích fakt bylo vidět, že mají zájem opravdu pomáhat, že chtějí
80. pomoci. Že bylo vidět, co věnovali, že těm dětem dávali a měla jsem delší vycházky.
81. Nebylo to takový. Pořád mi přišlo, že bych chtěla víc prostoru. Smích To už je takový
82. přirozený. Zase si člověk nemůže dělat, co chce.
83. J: Jak je vám teď? Já trochu odbočím.
84. T: Jo
85. J: Když má člověk svobodu.
86. T: No tu svobodu. S tím se svobodou jdou nějaký povinnosti a bylo to moje
87. rozhodnutí a snažim se, jak nejlíp to jde.
88. J: To je fajn.
89. T: Samozřejmě problémy jsou. Ty tady vždycky byly a budou, a hlavně prostě se jim
90. postavit čelem a vyřešit to. Smích
91. To je pěkný, velkej úkol!
92. T: Takhle se to hezky říká.
93. J: Když si to člověk představí tak uť, to je úkol. Ještě zpátky k Zařízení. Zeptám se,
94. když jste byla smutná, tak co vám pomohlo?

95. T: Tak na Radlický já jsem mívala občas se mi pomáhalo. Jednak Eva mi pomáhala.

respondentka E, část rozhovoru 4

96. Myslím si, že kdybych jí tam neměla, tak nevím. To asi úplně nezvládnou. Není se

97. čemu divit. Taky jsem začala dělat blbosti, že jsem se tam začala sebezpoškožovat. Já

98. už jsem to dělala před tím. Teď jsem se k tomu vrátila. Já jsem jí to řekla a mluvili

99. jsme o tom. Když jsem byla smutná, tak jsem ráda byla sama, protože jsem viděla, že

100. nemůžu přijít za nikým jiným a říct mu svoje problémy, protože on je

101. nepochopí, jako z těch dětí. Protože tam byla taková ta jazyková bariéra. Že

102. v podstatě oni by to pochopili a nevím, jak jim to vysvětlit, aby to chápali.

103. J: Postrádala jste blízkého přítele ve vašem věku?

104. T: Určitě, protože jak tam byla jazyková bariéra, i ta komunikace byla

105. obtížnější, že si nemůžeme říct všechno, protože nevíme jak. Oni, když tam

106. měli někoho, s kým si můžou povídat ve svém jazyce, že jo, tak si myslím, že

107. to bylo super. Měli tam podporu, nebyli v tom sami.

108. J: Cítila jste se osamělá.

109. T: Ne, protože jsem měla v podstatě v Praze přítele a chtěla právě trávit víc

110. času s ním.

111. J: V tom Zařízení jste se necítila osamělá? Říkáte, že vás nad vodou držel

112. přítel.

113. T: Já si myslím, že bych více navazovala vztahy. Jednak s vychovateli třeba

114. jednak s těma ostatníma dětma, že bych nebyla tak uzavřená.

115. J: Takže opačný efekt, že vás to nenutilo.

116. T: Tak jsem se neupínala na to Zařízení. Cítila jsem, že mi to pomáhá, že to

117. bude změna k tomu lepšímu. I když to nebylo nejjednodušší, ale tak

118. J: A teď s tím přítelem jste, jestli se můžu zeptat takhle indiskrétně.

119. T: V podstatě teď spolu bydlíme.....eeee teď máme problémy. Takže spolu
120. asi bydlet nebudeme. Ono je to složitý. Smích
121. J: Ještě zpátky k Zařízení. Pociťovala jste v zařízení strach?
122. T: Nepociťovala jsem strach, že bych se necítila bezpečně. Jenom třeba občas,
123. když jsem tam byla nová, jsem viděla všechny ty lidi. Když jsem tam byla já,
124. tak naštěstí bylo všechno v klidu, že jsem neviděla, že se někdo pere. Nebo, jak
125. to, ale taky jsem si říkala, že by se mohlo něco stát jo, že jestli tam, co by se
126. stalo, kdyby někomu přeskočilo, nebo kdyby si někdo něco umanol. Jenom
127. bylo prostě, ten život byl takovej, že to nebyl přímo domov. Brala jsem to, že
128. mu pokoj. Byl přímo můj pokoj. To ano, ale takovýto pohybování ve
129. společenských místnostech nebylo jako doma, že bych si šla sednout domu na
130. gauč a koukat na telku, neměla jsem potřebu. Radši jsem byla právě v tom
131. svém pokoji.
132. J: Ještě se zeptám: jak to máte, když jste naštavaná nebo nebejváte naštvaná?
133. T: No jasně. Tak já většinou jsem se dokázala uhlídat. Na tý Radlický to pro
134. mě bylo víc neosobní. Na Hájích i co se týče toho psychika a tý blízkosti, tak
135. tam už to bylo jiný. Tam už ta jazyková bariéra byla trochu jiný, takže jsem
136. se mohla bavit, jednak s nima, s dětma prostě s ostatníma zblížovat se s nima a
137. jednak jsem si prostě sedla s některými vychovateli. Našli jsme společná
138. témata, o kterých jsem s nikým nemluvila. Tam na Radlický si myslím, že
139. rozumím tomu ta jazyková bariéra, že tady jsem si mohla popovídat s Jitkou.

respondentka E, část rozhovoru 5

140. Měly jsme společný zájmy, knížky a bylo to fajn.
141. J: Říkáte, že přicházela témata?
142. T: Určitě, na těch Hájích jsem dostala, že oni jsou tady pro mě. Tam bylo, že

143. oni musí být pro mě. Na Hájích jsem cítila, že oni to fakt chtějí. Nebo prostě
144. chtějí pomáhat, chtějí tady pro nás, a to bylo takový hezký.
145. J: Ještě se zeptám, z jaké kultury pocházíte. Jak to vlastně máte?
146. T: Já jsem v podstatě z K... Moje rodina je ruského původu. Já, když jsem
147. vyrůstala, tak v podstatě v České republice. Já jsem ve školce v podstatě
148. přijímala český mravy pozorováním ostatních dětí nebo prostě ta socializace
149. byla v normální skupině českých dětí, ale doma jsme měli zvyky, tradice, měli
150. jsme tam babičku doma. Takže prostě já nevím oni se nějak nepřeúčovali.
151. Taky se táta s mámou více socializovali v té český kultuře, ale u babičky to
152. bylo trošku jiný. A jo mám tam v té výchově je vidět ta jiná kultura.
153. J: Jak k tomuto přistupujete? Jak se s tím vyrovnáváte?
154. T: Já jelikož jsem vyrůstala a viděla ty rozdíly. Já si myslím, že to není nic
155. špatného, že každý máme svoji kulturu. A když je na v tom dobře,
156. tak.....
157. J: Přijde vám, že se ty dvě kultury dají skloubit?
158. T: Určitě.
159. J:
160. Chcete některé kulturní věci přenášet do vztahu s vaším přítelem?
161. T: Já spíš ty věci nechci přenášet. Třeba některý, ale to jsou takový maličkosti.
162. Já jsem spíš žila tou českou kulturou, že to bylo takový. Jsem pocítovala, že
163. jsem se odloučila od rodiny, že jsem měla hodně kamarádů, že jsem viděla,
164. jak to funguje u nich doma, a jak to funguje u nás doma. Já jsem se spíš našla
165. v té český kultuře, ale je to na mě poznat. Mám tam ty prvky v český kutuře
166. trochu jiný.
167. J: Můžete specifikovat, jak jiný?
168. T: No takový zvyky, co je doma normální, tak u nás to bylo trošku jinak. Co se

169. týče slavení Vánoc, tak já jsem měla novej rok třikrát a Vánoce dvakrát, takže

170. já jsem si nestěžovala.

171. J: To tak je ve vaší kultuře?

172. T: Ne my jsme slavili český Vánoce a potom oni na ten pravoslavný, takže to

173. bylo takový. Hlavně babička chtěla dodržovat. Já jsem tomu jako malá

174. nerozuměla těm tradicím. Tady tomu, jsme si říkala že je to něco divnýho.

175. V podstatě jsem si říkala časem, že je to v podstatě i hezký nějak ty věci, co

176. dělali. Jelikož ta kultura taky silně hodně nábožensky založená a v podstatě, já

177. zas nejsem nábožensky založená. Tak to je ovlivněný tímhle.

178. J: Tradice nemusíme brát úplně nábožensky.

179. J: Ještě se zeptám na vzdělání. Jestli jste chodila do český základky.

180. T: Potom jsem chodila dva roky na střední ve Znojmě a potom jsme dva a půl

181. roku a potom jsem měla problémy doma, tak jsem v podstatě přestoupila do

182. Prahy. Já jsem v podstatě nastoupila do Zařízení jsem rovnou chodila po těch

183. čtrnácti dnech, jak jsem měla ten režim, tak jsme normálně začla chodit do

respondentka E, část rozhovoru 6

184. školy od druhého pololetí.

185. J: Byly těžký ty přechody? Jak s tímhle pracujete?

186. T: Pro mě to bylo těžký. Já jsem musela dodělávat půl roku v tom jednom.

187. Prostě v tom půlroku jsem musela dodělávat celý rok. Protože jak jsem

188. chodila málo do školy, tak oni mi neuzavřeli žádnou známku. My dali Nka na

189. tý starý škole. Takže jsem to musela dohánět. Co se týče těch škol, tak oni jeli

190. podle nových osnov, takže to byly v podstatě detaily, co se člověk doučí.

191. J: To už jste byla na Hájích?

192. T: Ne to jsem byla na Radlický.

193. J: Takže tam jste nechodila do té jejich školy.
194. T: Tam jsem byla v postatě jenom těch čtrnáct dnů. Oni se tam učili věci, který
195. já jsem nepotřebovala.
196. J: Když jste přešla na střední školu, pomáhal vám někdo na Radlicích? Když o
197. tom tak hovořím, to jste docela odvážná. Když jste mluvila o té blízkosti a jste
198. sama, tak tomuselo být složitý přijít do nové školy a být tam nová. Podobný
199. pocity na dvou stranách. To je fakt odvaha.
200. T: V tomhle mi hodně pomáhala ta Eva, cokoliv jsem potřebovala, tak ona to
201. se mnou ráda probrala a vyřešila, takže nějaký ty socializační věci jsem si
202. poradila spíš sama nebo když jsem si povídala s přítelem, našla jsem si tam
203. kamarády, ale nejhorší bylo v tom, že třídní paní učitelka před tím přišla
204. takový věci, že to ano pravda není. Ona jim řekla, že jsem cizinka, že mám
205. nějaký problémy s rodičema nebo že tady nežiju. Nevím přesně, co řekla, ale
206. potom jsem dostávala tak divný otázky ode všech. Tvoji rodiče, kde jsou.
207. Kdyby to neřekla, tak bych se cítila líp. Já jsem nevěděla, co jim řekla. Potom
208. mi to jedna kamarádka řekla a jsem si říkala, že to ani z půlky není pravda. To
209. mi teda vadí.
210. J: A to řekl kdo?
211. T: Ta třídní učitelka, takže to je problém na její straně.
212. J: A ona ty informace měla od koho?
213. T: Já jsem v podstatě přišla do té školy. Už jsem měla domluvený, že tam budu
214. docházet. Tak jsem se tam šla podívat. Za zástupkyní ředitelky a prostě
215. domluvit se kdy přijdu, do jaký třídy nastoupím a pro rozvrh. Ta paní učitelka
216. se to dozvěděla od té zástupkyně v podstatě.
217. J: A zástupkyně ty informace měla od koho?
218. T: Od Zařízení?

219. Kdo ty informace podal?
220. T: To nevím.
221. J: Jestliže říkáte, že ty informace nebyly pravdivý.
222. T: Ale on jeden člověk řekne tohle. Ta zástupkyně jim to řekne jinak. Tak to je
223. takový překroucení příběhu.
224. J: To se stává velmi často.
225. T: Ano, já nevím, kdo komu co řek, ale já se to stejně dozvěděla třeba pů roku
226. potom. Něco takovýho řešit mě přišlo trochu zbytečný. Ale trošku mě to jako
227. vadilo mi to, že prostě jsem přišla do nějaký třídy a oni si už první dojem o mě

respondentka E, část rozhovoru 7

228. udělali. Takovej ten první pohled, Takže to bylo takový divný.
229. J: Pak vám tam bylo dobře.
230. T: Já jsem se tam začala bavit s nějakýma holkama už první den a v podstatě
231. nevadilo mi to nějak. Měla jsem i dobrej pocit, že mám nějaký holky se
232. kterýma si pokecám, ale viděla jsem tam to, že když prostě nemohla jsem jim
233. to úplně ze začátku jsem jim to neříkala. Jenom jsem řekla, že bydlím na intru
234. a potom jsem to některejm řekla. Člověk, když má normální život normální
235. rodinu, funguje všechno, tak se mu ani nedivím, že člověk nechápe tyhle věci
236. a nechápe, v čem jsem musela být. Jako nechápu to prostředí, protože nechápali
237. to Zařízení, o čem to vůbec je. A tak to bylo takový to, že tohle jsem neměla
238. kde sdílet ty pocity, který jsem prožívala tam. Protože jsem to mohla říct
239. Přítelovi, mohla jsem to říct Evě, ale nikoho, kdo by to se mnou sdílel. Na sto
240. procent pochopil.
241. J: Kdo by to přijímal...
242. T: Prvně já sem měla taky jiný, že oni tam všichni chodili do tý školy. Takže

243. v podstatě byli tam na tý Radlický. Já jsem vždycky jezdila do tý svý školy.

244. J: Takže to vás trochu oddělovalo?

245. T: Ano já jsem v podstatě byla trošku. Jednak, jak jsem neměla jazykovou

246. barieru.

247. Vždycky jsem se se všema domluvila. Neměla jsem jazykovou barieru,

248. vždycky jsem všechno pochopila, protože mě to stačí říct a někdo, kdo

249. nerozumí ani slovo česky, tak nevědí, jak mu to chtěj říkat slova a myslim si,

250. že i na tom by mohly některý vychovatelé zapracovat a si uvědomit, jak na to

251. kouká ten člověk, nejenom to doržet, ale ten člověk musí pochopit, proč to

252. musí dodržovat.

253. J: Tomu rozumím.

254. T: Já vím, že to musí být strašně těžký nějak předat.

255. J: Tomu rozumím. Jinak se ty pravidla trošku minou.

256. T: Právě

257. J: Když to jsou takový pravidla moštárny.

258. T: No a někdy jsem si přišla takový věci, který mě zdržujou, že mě to prostě

259. obtěžovalo, když jsem fakt neměla dobrej den. Jo a teď se tam začaly řešit

260. banality.

261. Pro mě to byly banality. Víím, že se tam začaly řešit takový věci. Snažila jsem

262. se i pomáhat. Jako ostatní, ale já jsem jim řekla, když budou potřebovat, ať za

263. mnou přijdou a spousta z nich se asi bála za mnou přijít. Já jsem nebyla

264. stoprocentně otevřená, protože jsme si neměli s nima co říct, ale když už jsme

265. se viděli, bylo to fajn. Oni si upevňovali ty vztahy mezi sebou v tý škole a já

266. jsem vždycky přijela a odjela jsem na večer odpoledne. Byla jsem jenom na

267. pokoji. Když už jsme se viděli, tak jsme si řekli pár slov nebo různý komunity

268. a tady to.

269. J: Pomohlo by vám, kdyby byl v zařízení systém, který by vás automaticky

270. zapojil, nebo by vás to spíš rozčílilo?

271. T: Mě by se to líbilo. Já jsem i chtěla.

respondentka E, část rozhovoru 8

272. J: Bylo to podporovaný. Jestli někdo řekl, to by nám hrozně pomohlo, kdybys

273. nám s tímhle pomohla, ty už tady máš ty zkušenosti o propojení dvou světů.

274. T: To moc né, právě, že všechno, co oni, já rozumím, že mě nechtěli do

275. něčeho nutit, mě by to neobtěžovalo, ale šlo o ten přístup, kdyby oni někteří

276. vychovatelé, se na mě dívaly nebo přistupovali ke mně. Mně vadilo, jak se ke

277. mně někdo chová. S tím já nemohla nic dělat. Oni jsou vychovatelé a já dítě

278. v zařízení a kdyby ke mně měli trochu jinej přístup, tak bych se určitě chovala

279. trošku jinak a nějak podporovaný to úplně nebylo. Kdybych přišla sama a

280. někomu bych řekla, že tohle potřebuju udělat, tak nikdo nebyl proti, ale zase.

281. J: Nebylo to systémově.

282. T: To by bylo dobrý,

283. T: Jakože úplně nějak ne.

284. J: Kdybyste byla vychovatelka vy, co byste udělala?

285. T: Já si myslím, že celý ten systém závisí na tom, jaká skupina se právě

286. nachází v Zařízení. Vždycky ten režim ty plány prostě upravovat podle

287. potřeb jednotlivců, ale zároveň, aby to bylo prospěšný pro skupinu, ale

288. zároveň, aby to nebylo, že teď chodíme na procházku. Upravit to podle dětí,

289. který tam zrovna jsou. Já vím, že když tam přijde někdo nověj, tak ho

290. nemůžeme poznat, nemůžeme vědět, co chce. Ale i v podstatě. Víc s nima

291. pracovat.

292. J: Že by ty pravidla měly být flexibilní.

293. T: Jako to jo, nějaký určitě, přes to nejede vlak. Myslím si, že spíš program.
294. To, co se dělá odpoledne nebylo pro všechny. No zase jdeme dělat tohle a
295. vůbec nevíme proč, ale aby oni chtěli v podstatě.
296. J: Motivaci.
297. T: Určitě je tam motivace. Já nevim.
298. J: To je dobrý.
299. T: určitě bych vymýšlela s nima různé věci, abychom se navzájem poznali, aby
300. oni poznali mě a já zároveň je.
301. Myslíte, že ta blízkost je důležitá?
302. T: Určitě, protože člověk v podstatě ztratí všechny blízký, je sám, neví co se
303. děje, neví, kde je, neví co bude dál, v podstatě nerozumí ničemu. Samozřejmě,
304. že se bojí. Ze začátku se tam bojí, protože neví, o co jde. Kdyby na najednou
305. k někomu přilnul nebo si někoho oblíbil, tak si myslím, že by to pro něho bylo
306. lepší. Prostě viděl, za kým jít. Myslím si, že garanti jsou přidělovány. Mě
307. osobně můj garant na Radlický neseděl.
308. Myslíte si, že když nesedne garant..... To je vaše nejbližší osoba?
309. T: podle mě by se to mělo řešit, prostě tady to nefunguje. Že ty dva lidi spolu
310. nedokážou komunikovat. Nedokážou vyřešit ty věci. Byl tam nějaký problém.
311. Ty dva lidi si nemusí sednout a nemyslím si, že je to chyba jednoho nebo
312. druhého. Myslím si, že by se to mělo řešit tím, že se změní garant. A ne jako,
313. že tenkrát špatnej. Prostě si dva lidi nesednou. Je pak těžký spolupracovat.
314. J: Myslíte si, když si nesednete, jak by člověk potřeboval a takže to pak
315. prohlubuje strach, vztek....

respondentka E, část rozhovoru 9

316. T: že prostě, že tam nemá tu osobu. To je můj pocit, že tady pro něj někdo je,

317. že nejsem sám, tak si asi myslím, že by to bylo lepší.
318. J: Kdyby tam byl někdo, kdo se za vás bije. Smích
319. T: No, mě by se to líbilo. Když je mi špatně i mít možnost jí kontaktovat.
320. J: Myslíte, kdo se za vás bije nebo kdo vás absolutně přijímá.
321. T: Možná i přijímá, myslím si, že by bylo hezký, kdyby tam nevznikali situace.
322. Ty seš ten jinej. Ty seš ten od jinud a že opravdu někteří zaměstnanci
323. v Radlický jsou vyloženě mě občas přišlo, že maj až rasistický nebo
324. šovinistický poznámky celkově. Já rozumím, že jsou už zpruzelý, ale tohle mi
325. přišlo, že v Zařízení neměli nic dělat. To je právě pro ně, aby se nějak zotavili
326. a oni v podstatě nemusí přijímat kulturu, oni se v ní musí naučit fungovat.
327. Když už tedy maj hodně odlišnou kulturu. Nemyslím si, že by mělo bejt
328. ukazovaný, jako že ty seš ten špatnej.
329. J: To se děje nebo dělo?
330. T: Myslím si, že některé poznámky nebyly úplně nejlepší a samozřejmě né
331. všichni slyšeli nebo jim rozuměli. To zas jako to, když už tak narážkami. Ty
332. seš tady na návštěvě. Ty seš tady přistěhoval, že my jsme tady doma, tak jako
333. komu by se v tomhle žilo dobře. A nevím, jestli to všichni pochopili. Ono
334. někdy ani není potřeba mluvit. To z toho kolikrát vyplyne.
335. T: Ano. Jako nemyslím si jako by se vztahy prohlubovaly až tolik, že by se
336. tam všichni objímali. Úplně byli to. Protože samozřejmě i ty další kluci tady
337. nechápou a myslím si, že je určitě důležitý, aby každý vychovatel chápal
338. kulturu a jiný myšlení toho člověka. Aby si uvědomil. Aha tady to ho může
339. urazit. Aha tady to nemůže být zrovna ok a takovýhle věci, že prostě by měli
340. brát i jeho pohled. Ne prostě, že takhle to má být.
341. J: To je pravda.
342. T: Neříkám, že to všichni nedělaj, ale obecně by se to mělo dodržovat, ale

343. taky jsme jenom lidi.
344. J: Nic není dokonalý.
345. T: Na druhou stranu rozumím, když tam byly děti ve smyslu, já jsem tady na
346. tejden a zítra běžím do Německa. V podstatě já nevím, jak je jim to
347. vysvětlováno, ale oni maj tu mentalitu trošku jinou. Oni nechápou, že se jim
348. někdo snaží pomoci. Takže ten přístup. Je asi těžký mu vysvětlit, že mu chcete
349. pomoci a že tohle pro něj fakt dobrá cesta.
350. J: To určitě je. Ta vidina toho Německa je meta.
351. T: Oni si neuvědomují, že tahle společnost funguje na tom vzdělání a trošku
352. jinak, protože ve všech kulturách je vzdělání důležitý.
353. J: To určitě.
354. T: Nějak jim to vysvětlit.
355. A Vy to vnímáte jak?
356. T: Je to důležitý. Já jsem v podstatě od malinka byla vedená k tomu, abych se
357. dobře učila. A rozumím tomu, když se nikdo neučí, takže to musí mít fakt
358. těžký. Prostě tomu najednou tady po několika letech začni chodit do školy a
359. začni se učit. Nikdy jsem to nedělala, tak proč bych to měla dělat. Nebo to

respondentka E, část rozhovoru 10

360. dělal, ale pár let na jiný úrovni a zase ne každý v tom vidí něco smysluplnýho.
361. J: To je pravda. Smích
362. T: Já si myslím, že, nevím teda jak by se to mělo udělat, když přijdou, tak se
363. jim všem vysvětlí, proč tam jsou a co se jim v zařízení poskytne, ale spoustu
364. těch dětí nedokážou pochopit, že se najednou ocitli v nějaké kultuře, takže také
365. trochu musí přijmout pochopit tu jinou kulturu. Protože oni jsou v podstatě
366. jenom ta menšina a že to nebude podle nich.

367. J: To je těžký.
368. T: určitě by se na tom mělo nějak pracovat.
369. J: Myslíte si, že jsou děti pozitivně motivovány k naší kultuře?
370. T: Celej ten režim je v podstatě nastavený k tomu, aby oni začli chápat, celej
371. ten systém, jak to v podstatě funguje, aby nějak začali chápat tu kulturu, ale
372. zase ta motivace není až taková. Pracuje se na tom.
373. J: Jestli ten způsob, jakým se to vysvětluje je to ono, aby ta druhá strana to
374. byla schopna přijmout.
375. T: Tady to je hodně individuální. Nechci říct, že je někdo hloupej, ale oni jak
376. maj tu jinou kulturu, tak ty věci chápou trošku jinak. Nám se může zdát, že
377. jsou trošku pozadu, ale to je tím, že žili v trošku v něčem jinym a taky těžký
378. když dám teďkon příklad romská menšina, tak ty děti taky nejsou správně
379. motivovaný v té škole, ale protože to je tak daný a je těžký potom motivovat
380. ve škole takový dítě a myslim si, že je to těžký právě u nich, protože oni už
381. fungujou nějak jinak a je těžký někomu vysvětlit, že tudy cesta nevede.
382. J: To určitě, my jsme ve škole měli výzkum, strašně jsme se na ten předmět
383. těšili. Potřebovali jsme vědět, jak ten výzkum dělat, přišla tam velká kapacita,
384. všechno perfektní, ale vysvětlovat, to tak high level, že my jsme tomu
385. neporozuměli. Všechno je správně, akorát nedochází k tomu nasednutí. Smích
386. T: Já si myslím, že ne u každého nebo, že to pochopí a nepřikládaj tomu
387. takovou důležitost. Ne všechno si přijmou za svý ty děti. Něco jim přijde fakt
388. hloupý.
389. J: A vy to máte jak, jestli se můžem vrátit k vám?
390. T: Co se týče mě, tak já jsem s tím neměla problém, protože já neměla
391. jazykovou bariéru, i když jsem nerozuměla, tak jsem se mohla zeptat.
392. J: Někdy nemusí jít jen o jazykovou bariéru, ale o bariéru, že jsme se tak nějak

393. nepotkali.

394. T: Jako třeba jsem nerozuměla všem pravidlům, věděla jsem, že to tak musím

395. dodržovat, že je to tak nastavený. Říkala jsem si, co by se stalo, kdyby to bylo

396. trochu jinak, ale to jsem taky že jo spíš takový ten subjektivní pocit.

397. J: Je nějaký pravidlo, který byste udělala jinak?

398. T: Více méně, ja jsem měla největší s těma vycházkama, ale zase rozumim, že

399. já jsem trochu jinej případ, ale myslím, že by tam více mohla fungovat nějaká

400. domluva. Můžeme udělat výjimku, pokud to bude fungovat takhle. Ty

401. pravidla mi přijdou taky jsem tam měla problém s tím na začátku mobil,

402. protože jsem se hned na začátku socializovala. Volala s přítelem a ze začátku

403. to byl pro mě takovej šok pro mě. To připojení k internetu, že tam na Radlický

respondentka E, část rozhovoru 11

404. nebyla wifina, ale že jsme mohli mít vžycky v určitou dobu na těch

405. počítačích. Což já jsem pochopila, proč to tak je. Nevím, jestli by to udělalo

406. nějaký problém.

407. J: Že facebook pomáhá?

408. T: Pro mě to bylo fakt důležitý, protože jsem na to byla zvyklá. Nevim, jak pro

409. ostatní. Pro mě by to bylo lepší. Hlavně já jsem dělal i různý věci do školy.

410. Což vím, že tam nepotřebovali internet ke škole. Pro mě byla ta wifina taková,

411. že bych jí tam chtěla. Myslim si, že to jsme chtěli všichni, ale to by se pak

412. těžko dodržela nějaká večerka.

413. J: To je na zvážení. Smích

414. J: Je něco, co jsme tady neřekly a co považujete za důležitý zmínit?

415. T: Já nevím.

416. T: Asi úplně né, byla to pro mě pomoc a samozřejmě nikdy to nemůže být

417. dokonalý, co já bych si přála. Já jsem byla ráda, že mě to potkalo, že to pro mě
418. byla asi pomoc, na druhou stranu měla jsem problém s tím vyrovnat, že jsem
419. najednou v tom zařízení a na druhou stranu mi byla poskytnuta ta psychická
420. podpora ve formě těch psychoterapií.
421. Děkuju moc za rozhovor!
422. T: Prosím.

Přepis rozhovoru – respondentka F, část rozhovoru 1

1. J: Tento rozhovor bude sloužit k vypracování mé diplomové práce, týkající se potřeb
2. dětských uprchlíků v Zařízení pro děti – cizince. Všechny údaje budou anonymní.
3. Pokud by nějaká otázka byla nepříjemná, tak ji vynecháme. Souhlasíš tím?
4. S: Ano, souhlasím. (písemný souhlas z důvodu anonymizace dat není součástí DP)
5. S: Jo Smích
6. J: Je v zařízení něco, co bys potřebovala, aby ti bylo dobře. Můžeš mi klidně
7. odpovídat anglicky.
8. S: Dobře. Like what you can do to make it good for me.
9. J: Yes, Something, what you will have here, you will be very happy.
10. S: What I want, that is know, I will be very happy to stay just in work, than I go to my
11. address. I will be moc s...
12. J: So you are saing, that you are happy in school and in work.
13. S: In school. In work I am very very happy.
14. J: And you are hair dresser.
15. S: because I work with my hands and look for me is this.
16. J: If I ask you about institution here. Is something...
17. S: I would like to chase...
18. J: Yes, or something, what if you have it here, you will be happy. What would you

19. need. It can be anything.
20. S: Here nothing. Whats more. Have some new friends.
21. J: New friends?
22. S: Yes, Smích
23. J: So you feel, you have, no friends here.
24. S: I have some friends, you know I have, šel do nový flat, I have friends B., H...,
25. D..., všechny. Mám víc lidí lepší.
26. J: You feel closeness here?
27. S: I am close to everybody. Almost every women have more stress. I have bad days with
28. everybody.
29. J: What helps you.
30. S: Like what helps me here in institution most time. The time an how they don't give
31. up. I has put it. ...How the vychovatel. When you speak no, they try to make you.I
32. don't know how to explain this.
33. J: So nevermind.
34. S: E.....
35. J: So you can show me, what you mean.
36. S: For me is everything ok.
37. J: And before.
38. S: Before I was very very stress. Too much stress before, too much anger. Get upset
39. fast, and then to control my self.
40. J: In Radlická?
41. S: In R
42. adlická, every beginning is very hurt. From the begining is hardly thing they

respondentka F, část rozhovoru 2

43. punishing you. Is good. Something new do it. In Radlická there is no most difference
44. J: And would like to ask you about your experience. Smích
45. S: My experience is not for me, because everybody know me. My experience is good
46. like. You can see my room so clean and. I learn a lot. You can see me not
47. doing...believe me. It is a story. My experience is good. I beginning school. I go out.
48. What to say. Is here good. Všechno dobrý fakt.
49. J: I am just thinking, what to ask. Can you tell me something about fear.
50. S: Já se bojím.
51. J: Yes, About fear.
52. S: Yes I have fear a lot, because in škola is very stress for me? because from begining
53. I talk about. I want to go and learn walk. I don't want to write for me a this is big
54. problem. I give up very fast. So I speak from the beginning to learn work, then I mean
55. school. I am scared, because in school there everyone is doing good. In work I am
56. doing very good. I am not stress there, but in škola I have more stress, that, they can
57. say me go a way, because, you can not have good marks in school. I have that fear
58. every day. When I go to school I scare maybe they say you have bad results. You have
59. to go...
60. J: Out.
61. S: Yes, that my fear.
62. J: Why do you have this feeling.
63. S: Because I have bad marks in school. I have good marks in work, because in school
64. everybody doing good. Shut I say everybody is writing and doing communication, this is
65. scare me. I have results. Pět, pět, pět and for this I scare.
66. J: Do you have special individual plan in school, which helps you?
67. S: Shut I say I have this for writting and anything I have to do with book. I have this
68. kind of fear a lot. Give me a question is good. Give me an answer I can I have this

69. kind of fear. But working with my hand I am there not scared, but for them there is no
70. special like special way for them for me. What I can do to keep try me best, but
71. honestly I am scared, they going to tell me because. I have some people there, not
72. same with, but I am too scared of these. I don't know, how to make it better.
73. Maybe some friends will help you?
74. S: If some one can put my hands to book Smích. That will be very very nice. I have
75. the girls in the school. They are very helpful. Try to tell me don't worry, It's Ok. You
76. have work, but for me, I still have stress.
77. J: What about friendship.
78. S: Friendship is good. Some days I have the bad days. Like all. Last week I have bad
79. in school result. I didn't speak with vychovatel. She see I was sad. Some days we are
80. all friendly and everything is good. All ok. Every Vychovatel is ok. There I written on
81. paper, what I should do. You do it, you don't have problem with anybody. Institution
82. is ok.
83. J: If you will be vychovatelka what you will do it here?
84. S: If I be vychovatel.
85. J: For example if you will be vychovatel how you will work here.
86. S: I want thing about that, because is not easy.

respondentka F, část rozhovoru 3

87. J: I know.
88. S: Imagination.
89. J: Yes, Imagination.
90. S: This no, just pass it, I have nothing to bring of my imagination. What they are doing,
91. they doing good.
92. J: I don't think, that they are not doing good, but maybe you have some idea, which

93. will help them.
94. S: Comes to idea. For me I have many thing of my school I don't think any or I think
95. like, how to do this thing. I really have this what scaring me. So I don't have more idea
96. but can have some idea but seventy percent, the don't like it, so its better do not talk
97. my idea and imagination. Let them do.
98. J: Ok, it is on you.
99. S: Yes.
100. J: Is somethig here what makes you sad.
101. S: Here, sad. In this place making me sad, nothing. The only sad I have is this
102. School. That the sad I have. Nothing here, what make me sad, vychovatel, the
103. people like H...
104. J: I don't mean people.
105. S: Something I see.
106. J: Yes.
107. S: Nothing. Only the sad I have is this. My room is ok, evrything is ok. Only
108. sad is this right now. Maybe the every day cleaning. Maybe that's a kind of...
109. J: So you feel better if you clean...
110. S: I don't argue. We have to clean every day, because say you guys doing
111. špatně. That is the only thing me make me sad.
112. J: What make you here happy?
113. S: What make me happy If see everyone smiling happy. If vychovatele have
114. happy face. If every around me happy. That make me happy. Some day was
115. super happy, because was out side with B...I came back smiling and
116. vychovatel in the evening. Everybody was smiling. So that make me happy.
117. J: You feel that you are different.
118. S: I do feel different lot.

119. J: How you fight with this.
120. S: Try not to beat my self a lot. When I stay a most of people most time feel a
121. difference, sometimes, not same color, can't speak, also of these I feel
122. difference but I still try my best too feed him, but still feel the difference.
123. J: Maybe you like to be different or not or how you feel this.
124. S: I don't like to be different, I like to be same like people around me. Lets to
125. see same us one. I wish everyone be us one. No have to feal different. Not to
126. be mised.
127. J: Do you feel this?
128. S: In the misted. To be warmer to the people, not to be different.
129. J: You feel you are out, or for examle you feel close?
130. S: Yes, sometimes I am close and some times I am out. Force to save to going

respondentka F, část rozhovoru 4

131. and something I eats you to go back. And then you try again. Some times in
132. sometimes out, so
133. J: You feel this here in institution or out side
134. S: In institution, I haven't feel that. I feel it out side.
135. J: And in Radlická.
136. S: In Radlická, no I don't feel.
137. So you feel this out side.
138. S: Yes, when I go out side, I have this
139. J: So feel here protectly
140. S: In here yes: I feel more protectly. The guy like me are here perfect. Do some
141. times I can shut no, no no, In pack of my head is this is the pack of permitions
142. 22.30 Thank you to doing this.

143. J: You talk, that you will be happy, if you have more friends.
144. S: Yes, like more new faces.
145. J: czech friends.
146. S: Out side, I have a few czech friend. In institution, I have also in Radlická
147. J: But you said, you wil like to have more friends.
148. S: What I mean, that new, to moving here in Háje, some new person come
149. moving, because Ismael is gone and D.. is. So some new.
150. J: New family. Smích
151. S: Yes, new family. Have more face.
152. J: You have now here B..., D.... and no more girls.
153. J: May I ask you. If you don't want answer, you can stop me. If you are angry,
154. Smích how you work with this.
155. S: Yes, I want to be alone. If Iam outside. I try to walk away from that
156. situation. I don't say vychovatel: I have some girl, she was not so nice, because
157. the rules was write on the paper and there was write the names of the people of
158. služba and she likes lazy. She don't want to do it. She gaves me name. She takes
159. this paper, she clean my name and go for something different. So I was so
160. upset. I was talking about teacher and teacher was sitting there and she was
161. like come on, she was calling me come on and talk and speak...eee, I just walk
162. away and after take it big bread and speak to her its ok wats problem, forget it,
163. Then I was very angry. I walk from one to other. I had to think streight and
164. walk away and to do what I have to do.
165. J: Did you train this... How to control your anger.
166. S: I was with Lenka in Radlická. We few time I was retired. So I went to
167. control this kind of anger.
168. J: It was useful.

169. S: With Lenka, yes it was useful, because I speak with him and feel better. It
170. was good.
171. J: What about music. Lets speak about music. Do you like music?
172. S: Ofcourse, I like music, I listen to music. Hip hop and so on.
173. J: You like hip hop.
174. S: I like hip hop. Listen to all tradition, arabic, try to this culcure I try to listen

respondentka F, část rozhovoru 5

175. their music. Learn how, because this is the way I can feel. mostly
176. comfortable. Arabic, Guinea....this countries. true their music drop me close to
177. them.
178. J: You listen music everyday.
179. S: I listen on my was to school some times. My room in the morning.
180. J: What you feel if you listen music.
181. S: I feel good. I have different kind of music, when I am sad, I can play some,
182. which make me feel better. When Iam happy I go with hip hop. Smích When I
183. have to many stress I goes play music.
184. So I ask again if here something, what you want to change it?
185. S: Ok, if you some one ask me, what I want to change. I say I want change near
186. by, so more we do something and I will say streight to that person. That I want
187. to chase.
188. J: So can you tell me these again, for me was so.
189. S: like ok. In institution if someone ask me. What would you like to change
190. being in person or beaing in invarment. For me I would say I want to say if
191. some one say something. Like this person did this. Someone say to you I say
192. something. I think that will be nice if you want to ask like to change it. Lets

193. that person go straight to this person and say this person say like is it true say
194. yes or no. That is everyone is saying, because is common here. This I will
195. change.
196. J: So you want the people speaking thrustly, straight to this person, not tell
197. vychovatel.
198. S: Yes, because this make me go crazy. I really don't like this kind of change.
199. That i will change said straight to the person, don't punish us. Now make some
200. people upset for doing, but that the best think to do just straight
201. J: Ok
202. J: The last question. Have you been in isolation when you come to Radlická
203. S: Yes, I was there
204. How long you were there.
205. S: O what, I was there two o three days. I was it in weekend, so, I can't feel my
206. past now, so I was there for two, three days, three days or so, three days
207. J: What helps you or for examle it was good for you.
208. S: No there is like mentaly tourcher there. There is no, I don't no eee, isolation
209. no. That is no, Thats I want to say.
210. J: It was hard.
211. S: Yes it was hard because. You are in some places, you never be there before.
212. In there room you alone, They are want to shut, because you not be in doctor
213. and you are alone inside. When you don't now, what is going to happen. For
214. me isolation is tourcher Ticho
215. If you have something in isolation what make you feel better, what it will be?
216. S: Just let that person communicate with some one who is like same, thats,
217. because you keep that person in isolation beaing there not talking
218. J: These days you didn't talk to anyone.

respondentka F, část rozhovoru 6

219. S: I was in room most time

220. J: Now one come and talk with ...

221. S: There was vychovatel, They bring the food and I say now I don't eat most
222. time.

223. J: And for examlpe some friends, who will come speak with you.

224. S: No, beacause we have different in Radlická no, nobody come speak with
225. you.

226. J: You were there by your alone

227. S: Yes

228. J: Music or television?

229. S: No

230. S: radio yes, I ask for the radio. They give radio and you have radio, there is
231. these or that people, they can't speak. The first they speak you have to stay in
232. your room. Don't go outside. So I always sit inside.

233. Can I ask you what you had in your mind when you were sitting in isolation.

234. S: Thinking to many bad things there, but I has in the past. But isolation think
235. miss is not good. I remember my friend he was there so would not nice,
236. because think diferent. This arabic boy. Mohamed, my friend. Same when he
237. run away and they bring him back. He was there so stress, because nobody to
238. talk to him and I was there I was talking to him thru the door and play music to
239. him and he was so common and everybody was happy. Then I speak to
240. vychovatel. He needs music, radio and you have some one to talk to and
241. isolation is ok. Keeping the person inside one room alone that for me is

242. dangerous, because that persons don't know what is going. Ticho

243. J: Are you ok?

244. S: It is ok it is in the past.

245. J: Do you like to tell something, what we didn't talk about it. Something

246. important.

247. S: The most important. We talk about everything. There is nothing to talk.

248. You give me my memory back.

249. J: Are you ok? I am sorry. What can I do for you?

250. S: I forget about that. It is Ok.

251. J: Thank you very much.

252. S: It is fine.

Bibliografické údaje

Jméno autora: Bc. Monika Veselská, DiS.

Obor: Sociální práce se zaměřením na komunikaci a aplikovanou psychoterapii

Forma studia: Kombinovaná

Název práce: Potřeby dětských uprchlíků v Zařízení pro děti - cizince

Rok: 2017

Počet stran textu bez příloh: 95

Celkový počet stran příloh: 82

Počet titulů českých použitých zdrojů: 33

Počet titulů zahraničních použitých zdrojů: 8

Počet internetových zdrojů: 2

Počet ostatních zdrojů: 2

Vedoucí práce: Mgr. et Mgr. Michal Slaninka, Ph.D.

**Posudek vedoucího/oponenta bakalářské/diplomové práce
na Pražské vysoké škole psychosociálních studií**

Jméno a příjmení studenta Bc. Monika Veselská, Dis.

Obor studia: Sociální práce se zaměřením na komunikaci a aplikovanou psychoterapii

Název práce: Potřeby dětských uprchlíků v Zařízení pro děti-cizince

Vedoucí/oponent práce: Mgr. et Mgr. Michal Slaninka, Ph.D.

Technické parametry práce:

Počet stránek textu (bez příloh): 95

Počet stránek příloh: 82

Počet titulů v seznamu literatury: 33+8+2

0**	1	2	3	4
-----	---	---	---	---

Výběr tématu

Závažnost tématu

	x			
--	---	--	--	--

Oborová přiléhavost tématu

	x			
--	---	--	--	--

Originalita tématu a jeho zpracování

	x			
--	---	--	--	--

Formální zpracování

Jazykové vyjádření (respektování pravopisné normy, stylistické vyjadřování, zvládnutí odborné terminologie)

	x			
--	---	--	--	--

Práce s odbornou literaturou a prameny (citace, parafráze, odkazy, dodržení norem pro citace, cizojazyčná literatura)

	x			
--	---	--	--	--

Formální zpracování (jasnost tématu, rozčlenění textu, průvodní aparát, poznámky, přílohy, grafická úprava)

	x			
--	---	--	--	--

Metody práce

Vhodnost a úroveň použitých metod

	x			
--	---	--	--	--

Využití výzkumných empirických metod

	x			
--	---	--	--	--

Využití praktických zkušeností

	x			
--	---	--	--	--

Obsahová kritéria a přínos práce

Přístup autora k řešené problematice (samostatnost, iniciativa, spolupráce s vedoucím práce)

	x			
--	---	--	--	--

Naplnění cílů práce

	x			
--	---	--	--	--

Vyváženost teoretické a praktické části v daném tématu

	x			
--	---	--	--	--

Návaznost kapitol a subkapitol

	x			
--	---	--	--	--

Dosažené výsledky, odborný vklad, použiteľnosť výsledkov v praxi

	x			
--	---	--	--	--

Vhodnosť prezentácie záverov práce (publikácie, referáty, apod.)

	x	x		
--	---	---	--	--

1. Čo by autorka zmenila v súčasnom prístupe k neplnoletým utečencom?

Otázky a námety k diskusi pri obhajobe:

Celkové hodnotenie práce (klady, nedostatky):

Bc. Monika Veselská, Dis. prináša diplomovú prácu, v ktorej sa venuje problematike potrieb a prežívania nepplnoletých utečencov v Zariadení pre deti-cudzincov. Chcem oceniť autorkine osobné nasadenie, záujem a porozumenie pre túto problematiku, s ktorou má sama skúsenosť. Autorka sa v práci snaží metódou pološtruktúrovaného rozhovoru pokryť celé pôsobenie zariadenia na utečencov, následne ich výpovede analyzuje pomocou Interpretatívnej fenomenologickej analýzy. Zisťuje a analyzuje aj prežívanie ich aktuálnej životnej situácie.

Autorka k danej teórii prináša aj svoj samostatný fundovaný pohľad a vďaka profesionálnemu a zároveň prirodzene ľudskému prístupu k utečencom získava bohaté a ťažko získateľné údaje. Práca spĺňa všetky kritériá diplomovej práce a odporúčam ju k obhajobe s výsledkom výborne.

Doporučení k obhajobe: doporučuji/~~nedoporučuji~~*

Navrhovaná klasifikace: výborne

Datum, podpis: 17.4.2017
Ph.D.

Mgr. et Mgr. Michal Slaninka,

**Posudek vedoucího/oponenta bakalářské/diplomové práce
na Pražské vysoké škole psychosociálních studií**

Jméno a příjmení : Bc. Monika Veselská

Obor studia: Sociální práce se zaměřením na komunikaci a aplikovanou psychoterapii

Název práce: Potřeby dětských uprchlíků v Zařízení pro děti – cizince

Oponent* práce: Mgr. Eva Petráková

Technické parametry práce:

Počet stránek textu (bez příloh): 95

Počet stránek příloh: 82

Počet titulů v seznamu literatury: 33 + 8

Počet internetových odkazů: 2

0**	1	2	3	4
-----	---	---	---	---

Výběr tématu

Závažnost tématu

	x			
--	---	--	--	--

Oborová příléhavost tématu

	x			
--	---	--	--	--

Originalita tématu a jeho zpracování

		x		
--	--	---	--	--

Formální zpracování

Jazykové vyjádření (respektování pravopisné normy, stylistické vyjadřování, zvládnutí odborné terminologie)

	x			
--	---	--	--	--

Práce s odbornou literaturou a prameny (citace, parafráze, odkazy, dodržení norem pro citace, cizojazyčná literatura)

	x			
--	---	--	--	--

Formální zpracování (jasnost tématu, rozčlenění textu, průvodní aparát, poznámky, přílohy, grafická úprava)

	x			
--	---	--	--	--

Metody práce

Vhodnost a úroveň použitých metod

		x		
--	--	---	--	--

Využití výzkumných empirických metod

		x		
--	--	---	--	--

Využití praktických zkušeností

--	--	--	--	--

Obsahová kritéria a přínos práce

Naplnění cílů práce

		x		
--	--	---	--	--

Vyváženost teoretické a praktické části

	x			
--	---	--	--	--

** 0 - nevhodnosti; 1 - výběrně; 2 - velmi dobře; 3 - dobře; 4 - neprospěšně

v daném tématu

Návaznost kapitol a subkapitol

	x			
--	---	--	--	--

Dosažené výsledky, odborný vklad, použitelnost výsledků v praxi

	x			
--	---	--	--	--

Vhodnost prezentace závěrů práce (publikace, referáty, apod.)

--	--	--	--	--

Otázky a náměty k diskusi při obhajobě:

V diskusi píšete o traumatizujících zážitcích klientu z izolace, kladete si otázku, jak moc ovlivní tento prvotní zážitek klienty při rozhodování se, zda zůstat v Zařízení a v ČR nebo utéct. Jak by podle Vás měl pobyt na izolaci ideálně probíhat?

V diskusi připouštíte, že někteří klienti uvádějí nepravdivé údaje o datu narození a vydávají se za nezletilé. Proč to dělají a jak by se mělo ideálně postupovat v takových to případech? Případně jaká je zkušenost z jiných států? Jsou nějaká rizika v případě, že bude v Zařízení pro děti –cizince umístěn dospělý klient? Jaká?

Celkové hodnocení práce (klady, nedostatky):

Ve své diplomové práci si autorka zvolila aktuální téma a zaměřila se na problematiku dětských uprchlíků a to konkrétně na Potřeby dětských uprchlíků v Zařízení pro děti –cizince.

Teoretická část diplomové práce je čtivá a srozumitelná, obsahuje potřebný teoretický základ nutný pro praktickou část práce. Autorka prokazuje, že umí pracovat s odbornou literaturou a že se nebojí prezentovat své vlastní názory a zkušenosti.

Praktickou část tvoří analýza 6 polo strukturovaných, rozsáhlých rozhovorů s klienty Zařízení pro děti –cizince. Vzhledem k velké jazykové a kulturní bariéře velmi oceňuji rozsah rozhovorů. Praktickou část považuji za dobře vypracovanou, obsahuje informace bez zavádějících komentářů. Nejen v závěrečném hodnocení je patrná osobní zkušenost autorky a její profesionální přístup k danému tématu.

Doporučení k obhajobě: doporučuji

Navrhovaná klasifikace: výborně

Datum, podpis:

8.5.2017

Mgr. Eva Petráková

